

T.C

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

RA'D SÛRESİ VE İBRÂHİM SÛRESİNDE ASR-I SAADETTE
İSLAM KARŞITLIĞI VE SEBEPLERİ

Hakan AYBUĞA

1930208004

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Murat SARICIK

ISPARTA-2022

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ra’d Sûresi ve İbrâhim Sûresinde Asr-I Saadette İslam Karşıtlığı ve Sebepleri” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Hakan AYBUĞA
29.06.2022

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-SOYADI	Hakan AYBUĞA
Öğrenci Numarası	1930208004
Enstitü Ana Bilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları
Programı	İslam Tarihi ve Sanatları
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-SOYADI	Prof. Dr. Murat SARICIK
Tez Başlığı	
Turnitin Ödev Numarası	1852330382

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 100 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 06/07/2022 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönergesininin 14 üncü maddesinde yer alan filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı:

Kaynakçalar hariç, alıntılar dahil, 10 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç;

% 16 'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

06/07/2022
(İmza)
Prof. Dr. Murat SARICIK

(AYBUĞA, Hakan, “Ra’ d Sûresi ve İbrâhim Sûresinde Asr-ı Saadette İslam Karşıtlığı ve Sebepleri”, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2022)

ÖZET

İslam’ı tebliğ için gönderilen hemen hemen bütün peygamberler kendilerine muhalefet eden bir kesimle karşı karşıya kalmışlardır. Kendilerine muhalefet eden bu kesimler, genellikle kavimlerinin önde gelenleri ve zenginler idi.

Kuşkusuz bu muhalefet geleneği Hz. Muhammed (s.a.v.) döneminde de devam etmiştir. Hz. Muhammed’in İslam’ı tebliğ etmesiyle birlikte Mekke döneminde özellikle Kureyş kabilesinin önde gelenlerinin muhalefetiyle başlayan bu süreç, Medine döneminde ise orada yaşayan Yahudilerin gizli ve sinsî muhalefetiyle devam etmiştir. Bu sürece nübüvvetin sonlarına doğru ise Hristiyanların savaşları da eklenmiştir.

Kur’ân-ı Kerim’i doğru anlamak hiç şüphesiz ayetlerin indiği ortamı ve ayetlere yapılan muhalefet ile itirazları doğru anlamaktan geçer. Bu tez çalışmamızda Ra’d ve İbrahim surelerinin bazı ayetlerinden hareketle sebep- i nüzul ve tefsirlerden faydalanılarak bu muhalefet ve sebepleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: R’ad ve İbrahim Suresi, Asr-ı Saadet, İslam Karşıtlığı

(AYBUĞA, Hakan, “*Opposition to Islam in the Age of Bliss and Its Reasons in Surah Ra'd and Ibrahim Surah*”, Master Thesis, Isparta 2022)

ABSTRACT

Almost all the prophets sent to convey the message of Islam faced a group that opposed them. These groups, who opposed them, were generally the leaders of their tribes and the wealthy.

Undoubtedly, this tradition of opposition It continued in the time of Hz. Muhammad. This process, which started with the opposition of the leaders of the Quraysh tribe in the Meccan period, with the preaching of Islam by Muhammad, continued with the secret and insidious opposition of the Jews living there in the Medina period. Towards the end of the prophethood, the wars of the Christians were added to this process.

Understanding the Qur'an correctly depends on understanding the environment in which the verses were revealed, and the opposition and objections to the verses. Here, based on some verses of the periods of Ra'd and Ibrahim, the reason for this opposition and its reasons has been tried to be revealed by making use of the revelations and tafsir.

Key Words: The Ra'd and Ibrahim Suras, The Golden Age, Anti Islamism

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLIK RAPORU BEYAN BELGESİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÖNSÖZ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜŞRİKLERİN İLAH VE ÂHİRET ANLAYIŞLARINDAN DOLAYI İSLAM'A MUHALEFET ETMELERİ

1. Müşriklerin İlah Anlayışlarından Dolayı İslam'a Karşı Çıkmaları.....	3
1.1. Müşriklerin Allah'ı Bir Put Gibi Tasavvur Etmeleri	7
1.2. Müşriklerin Allahtan Başkalarına Dua Etmeleri.....	9
1.3. Yaratıcılığın Allah'a Has Olması.....	13
1.4. Cansız Putlara Karşı Koruyup Gözeten Allah	19
1.5. İnanmayanların Allah'ı İsim ve Sıfatlarıyla Tanımadıkları İçin Dine Muhalefet Etmeleri.....	23
1.5.1. Allah Âlimdir, Putlar cahildir	23
1.5.2. Allah'ın Her şeyden Haberdar Olması Putların Hiçbir Şeyden Haberdar Olmaması ..	25
1.5.3. Allah İyiliğe Yönelene Hidayet Kötülüğe Yönelene Dalalet Verendir.....	27
2. Kafirlerin Âhireti Tanımadıklarından Dine Muhalefetleri	30
2.1. Putperestlerin Tek Dünyalı Olması.....	30
2.2. Toprak Olduktan Sonra Yeniden mi Yaratılacağız?	33
2.3. Âhiret Hayatı ve Onda Hesabın Olması.....	34
2.4. İslam Karşıtlarının Dünyada Âhiretin Olmayacağına Dair Yemin Etmeleri	36

İKİNCİ BÖLÜM

KÂFİRLERİN İSLAM'I İNKÂR ETMEDE KULLANDIKLARI DİĞER ARGÜMANLAR

1. Hz. Peygamber'i Yalancılıkla Suçlamaları.....	40
1.1. İfk, Kizb ve Tekavvül Kavramları	40
1.2. Kâhin Diyelim, Mecnûn Diyelim, Şâir Diyelim	41
1.3. Hz. Muhammed'in Peygamberliğine Kur'ân'ın Şahitliği	43
1.4. Hz. Peygamber'in Hak Olduğuna Ehl-i Kitabın Şahit Tutulması	45
2. İslam Muhaliflerinin Hz. Peygamber'den Mucize İsteyerek İslam'a Karşı Çıkmaları.....	47
2.1. Şayet Peygambersen Mucize Göster.....	49
2.2. İslam Muhaliflerinin Önceki Peygamberlerden de Mucize İstemeleri	52
3. Kâfirlerin Hz. Peygamber'e Tuzak Kurarak İslam'a Karşı Çıkmaları	55
4. Kâfirlerin Alay Ederek İslam'ı Engellemeye Çalışmaları	59
5. İslam Düşmanlarının Hz. Peygamber'in Evlenmesini Eleştirerek Muhalefet Etmeleri.....	63
6. İnkârcıların Tehditle İslam'ı Engellemeye Çalışmaları	67
7. İslam Karşıtlarının Rasulullah'ı Atalarının İnançlarına Çağırarak Muhalefet Etmeleri.....	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM MUHALEFETİYLE İLGİLİ DİĞER MESELELER

1. Ehl- i Kitabın İmana ve İslam'a Muhalefeti.....	73
2. İslam Muhalefetine Geçmiş Peygamberler Döneminden Örnekler	79
3. Dine Muhalefet Açısından Mümin ve Kâfir Mukayesesi	83
SONUÇ	86
KAYNAKÇA.....	89
ÖZGEÇMİŞ	91

KISALTMALAR

A.g.e	Adı Geçen Eser
A.s.	Aleyhisselam
B.	Bin
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
ev.	Çeviren
Dia	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Hız.	Hazreti
R.a.	Radiyallahu anhu
S.	Sayfa
S.a.v.	Sallallahu Aleyhi Vesellem
Sad.	Sadeleřtiren
Ss.	Sayfa sayısı
Ty.	Tarih Yok
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve Diđerleri

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Ra'd ve İbrâhim Sûreleri ayetlerinde Asr-ı saadette İslam karşıtlığı ve sebeplerinin ortaya konması amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmanın konusu, Ra'd Sûresi ve İbrâhim Sûresinde Asr-ı Saadette İslam karşıtlığı ve sebepleridir. Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

Tez üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, İslam muhaliflerinin, İslamiyet'in inanç esaslarından olan ilah ve âhiret anlayışlarının farklılığından dolayı İslam'a muhalefet etmeleri konusu ele alınmıştır. İkinci bölümde, İslam karşıtlarının İslam'a karşı çıkarken kullanmış oldukları argümanlar ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise İslam muhalefetiyle ilgili Ehl-i kitabın muhalefeti, İslam muhalefetine önceki peygamberlerden örnekler ve ayetlerdeki mümin-kâfir mukayesesi başlıkları İslam muhalefetiyle ilgili diğer meseleler başlığı altında işlenmiştir.

Çalışmamızda yolun başında olduğumuz için eksiklerin olması kaçınılmazdır. Bu süreçte başarımız için azami gayret sarf eden bizi bilgi ve tecrübeleriyle aydınlatan başta tez danışmanım sayın Prof. Dr. Murat SARICIK hocama ve gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak bize yardımcı olan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

GİRİŞ

Tarih boyunca Peygamberlerin hemen hemen tamamı kendilerine muhalefet eden bir kesimle karşı karşıya kalmışlardır. İslam'a, peygamberlere ve müminlere muhalefet etmek her peygamber döneminde yaşanan bir durum olmuştur. Bunun gibi Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ashab- ı kiram da bu muhalefetten nasiplerini almışlardır.

Biz bu çalışmada, Kur'ân-ı Kerim'de ayetlerin çoğunda yer bulan İslam muhalefeti Ra'd ve İbrahim Sureleri'nin bazı ayetleri açısından inceleyeceğiz. Öncelikle inceleyeceğimiz Ra'd ve İbrâhim Sureleri'ni tanıyalım: Ra'd Suresi; kırk üç ayet olup, surenin Mekke ya da Medine olduğuyla ilgili bir ihtilaf mevcuttur. Ancak ayetlerin üslûbu açısından bakıldığında surenin Mekke döneminin sonlarında indiği yönünde bir kanaat uyandırmaktadır. Her ne kadar yaygın olan kanaate göre sureyi mekkî bir sure olarak ele alsak da surenin bazı ayetlerinin Medine'de indiğini sebep-i nüzul ve tefsirlerden yola çıkarak öğreniyoruz. Ra'd Suresi, ismini surenin on üçüncü ayetinde geçen ve “gök gürültüsü” anlamına gelen Ra'd kelimesinden almaktadır.¹ İbrâhim Suresi ise; elli iki ayet olup mekkî bir suredir. İsmi Mekke'nin güvenliği ve orada meskûn olan insanların iyiliği için dua eden Hz. İbrâhim'den alır.²

İki sûrenin ayetlerinin toplamı doksan beş olsa da biz bunlardan İslam muhalefetiyle doğrudan ya da dolaylı bağlantısı olan Ra'd Sûresi'nde otuz, İbrâhim Sûresi'nde ise yirmi ayet olmak üzere toplam elli ayet üzerinde duracağız.

Bu ayetleri üç bölüm halinde ele aldık. Birinci bölümde, Müslümanların inanç esaslarından olan ve Müslümanlarla İslam muhaliflerini inanç noktasında en çok karşı karşıya getiren İslam muhaliflerinin ilah ve ahiret anlayışları üzerinde duracağız.” Onların ilah ve âhiret anlayışları temelde Müslümanların ilah ve âhiret anlayışlarıyla ne gibi farklılıklar barındırıyor, neden bu muhalefete sebep olan bir durum haline geliyor?” bunun üzerinde durmaya çalıştık. İkinci bölümde ise İslam düşmanlarının İslam'a, Peygamber'e (s.a.v) ve müminlere muhalefet ederken yapmış oldukları fiilleri, ithamları ve isnatları İslam'ı inkârda kullandıkları argümanlar başlığı altında ele almaya çalıştık. Son bölümde ise Ehl- i kitabın İslam'a muhalefeti, İslam

¹ M. Kâmil Yaşaroğlu, “Ra'd Sûresi”, *DİA*, c. XXXIV İstanbul 2007, ss. 384- 385.

² Emin Işık, “İbrâhîm Sûresi”, *DİA*, c. XXI, İstanbul 2000, ss. 351- 352.

muhalefetine geçmişten örnekler ve ayetlerdeki iman küfür mukayesesi İslam muhalefetiyle ilgili diğer meseleler başlığı altında işlenmiştir.

Çalışmada ekseriyetle gerek klasik, gerekse modern dönem tefsirleri başta olmak üzere esbâb-ı nüzul kaynakları, İslam Tarihi eserleri ve benzeri kaynaklardan yararlanmaya çalıştık. Yorumlarımızı tefsirlerin çizmiş olduğu sınırlar çerçevesinde yapıp, bu sınırlar dışında kalan meseleleri ise ihtimaller olarak sunmaya çalıştık. Başlıkların özellikle İslam muhalefetiyle ilgili olmasına dikkat ettik. Yine başlıkları ya ayetlerin İslam muhalefetiyle ilgili barındırdığı konudan ya da esbâb-ı nüzuldeki İslam muhalefetiyle ilgili meseleden yola çıkarak belirlemeye çalıştık.

Özetle tezde İslam muhalefetini ve bunun altında yatan sebepleri ele almaya çalıştık. Ancak konumuz, Ra'd ve İbrâhim Sureleri'nin bazı ayetleriyle sınırlı olduğu için, genellikle bu surelerdeki ayetlerin üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜŞRİKLERİN İLAH VE ÂHİRET ANLAYIŞLARINDAN DOLAYI İSLAM'A MUHALEFET ETMELERİ

1. Müşriklerin İlah Anlayışlarından Dolayı İslam'a Karşı Çıkmaları

Cahiliye Döneminde müşrikler, Allah'a inanmakla birlikte farklı putlara da inanıyorlardı. Kur'ân-ı Kerim müşriklerin inanmış olduğu putları farklı isimlerle zikretmektedir. Bu isimler; Şürekâ³, Rab⁴, Endâd⁵, Âlihe⁶ bunun yanı sıra; Esnâm, Ensâb, Evsân, Cibî, Timsâl, Ünsâ ve Tâğût gibi adlandırmalardır.⁷

Cahiliye Dönemi müşriklerinin inanmış oldukları putların farklı isimlerle zikredilmesi, inançlarını ele vermek bakımından onların inanç dünyalarıyla paraleldir. Çünkü onlar, isimleri farklı olan her puta farklı görevler veriyorlardı. Onlara göre tek bir Allah bütün bu görevleri yapmaktan acizdi. Yaşadıkları her bölgeye birçok put yerleştirmeleri de bundandı. Bunlara farklı isimler vermeleri de buradan doğuyordu. Kâbe ve çevresine üç yüz altmış kadar putun yerleştirilmiş olduğu rivayetlerde mevcuttur.⁸

Onların bu kadar çok puta tapmaları, müşrik ilahlar anlayışına sahip olmalarının bir sonucudur. İlah kelimesine bakacak olursak; ma'bud edinilen, yani kendisine kulluk edilen her şey için kullanılmaktadır.⁹ Bu ilah ister hak olsun, ister batıl olsun kendisine ibadet ediliyorsa veya ibadete layık görülüyorsa ona ilah denilebilir.¹⁰

“Cahiliye insanları neden birden çok ilaha tapıyorlardı?” diye bir soru soracak olursak bunun; sosyal, kültürel, ekonomik birçok sebepleri vardır. Nübüvvetin onuncu

³ *Yûnus*, 10/ 34.

⁴ *Mû'minûn*, 23/ 86.

⁵ *Bakara*, 2/ 165.

⁶ *İsra*, 7/ 42.

⁷ Ahmet Güç, “Put”, *DİA*, c. XXXIV, İstanbul 2007, ss. 364-365.

⁸ Murat Sarıcık, *İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta 2016. s. 20.

⁹ M. Fuâd Abdulbâki, *el- Mu'cemu'l- Müfrehes*, çev., Mahmud Çanga, İstanbul 2007, s. 59.

¹⁰ Yusuf Şevki Yavuz, “İlah”, *DİA*, c. XXII, İstanbul 2000, s. 64.

yılında¹¹ vuku bulan şu hâdise cahiliye Araplarının ilah anlayışlarıyla ilgili bize bu konuda önemli mesajlar vermektedir.

Müçtehid ve müfessir sahabelerden olan İbn-i Abbas'tan rivayet edildiğine göre; Resulullahın amcası Ebû Tâlib, nübüvvetin onuncu yılında hastalanınca önde gelen Kureyşli müşrikler toplanıp tek, vâhid ve ehad olan Allah'a inanan Hz. Peygamber'i (s.a.v.) ona şikâyet etmek için Ebû Tâlib'e geldiler. Hz. Peygamberle ilgili şikayetlerini ona dile getirdikten sonra, Ebû Tâlib yeğenine: "Kardeşimin oğlu! Kavminden ne istiyorsun?" diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.v) "Amcacığım, ben onlardan bir tek kelime (bir söz) istiyorum. O kelimeyle bütün Araplar onlara boyun eğecek, bütün acemler(Arap olmayanlar) kendilerine cizye vereceklerdir." dedi. Ebû Tâlib: "Bir tek kelime mi?" diye sorunca, Resulullah: "Evet, bir tek kelime, La ilahe illallah desinler." diye karşılık verince, Kureyşli müşrikler bunun müşrikliğe aykırı olduğunu görüp, sinirlenip ayağa kalkarak: "Bütün ilahları bir tek ilah mı yaptı? Bu kadar mahlukatı tek bir ilah nasıl idare edebilir" diyerek orayı terk ettiler.¹² Aslında onların tek Allah'a inanmamalarının asıl sebebi buydu.

Peygamber (s.a.v.) müşrikleri tek bir ilaha çağırınca onlar, bu işe çok şaşırılmışlar ve tek bir ilahın bütün mahlukatı idare edemeyeceğini dile getirmişlerdi. Onların ilah tasavvurlarında her şeye kadir bir tek ilah anlayışı yoktu. Onlar gücü, kuvveti mahdut olan Allah ve tanrılar anlayışını savunuyorlardı. Her işin üstesinden gelemeyen, yetkileri bölüştürülmüş, sınırları olan ve her birinin uzmanlık alanının olduğu ilahlar tasavvur ettikleri için; Peygamber'in (s.a.v.) tek bir ilaha davet etmesini çok hayret verici, mantıksız ve yanlış görüyorlardı. Kur'an'da onların bu hayretleri şöyle ifade edilir:

إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ *"Mutlaka bu (her şeye kâdir bir Allah inancı) çok şaşılacak bir şeydir."*¹³

Onların bu hayretleri ayette birden fazla te'kitle anlatılır. Ayetin isim cümlesiyle başlaması, isim cümlesinin inne ile açıklanması, innenin isminde ismi işaretin olması, innenin haberinde te'kid lamının bulunması, şey'un kelimesinin nekre

¹¹ Sarıcık, *İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye*, s. 89.

¹² Muhammed b. Cerîr et- Taberî, *Câmi'ul- Beyân*, I- XXIV, Dâru't- Terbiyeti ve't- Turas, Mekke ty., c. XXI, ss. 149- 152.

¹³ *Sâd*, 38/ 5.

gelmesi, ucâbun “çok şaşılacak şey” manasına gelmesiyle birlikte mübalağa kalıbında olması onların bu hayretlerini defalarca te’kid eder. Yani Onlar; bunu çok hayret verici, akıldan uzak, yanlış, kabul edilemez, hiç olmayacak bir şey olarak görmüşlerdir. Demek onlar İslam’ın ilah inancına çok uzaktırlar. Bu da onların İslam muhalefetine en önemli sebeplerinden biridir.

Onlara göre her ilahın bir görevi vardır ve bu görevi yerine getirmektedir. Tek bir ilah bu işlerin tamamına güç yetiremez ve bu kâinatı yönetemezdi. Öyleyse birden çok Allah’a inanmak daha doğru ve daha mantıklıdır.

Cahiliye Dönemi müşrikleri, inandıkları tanrıları sınırlı gücü kuvveti olan bir insan gibi düşünüyorlardı. Nasıl ki bir insanın sadece bir konuda bir becerisi ve sınırlı bir gücü varsa, yalnız bazı şeyleri iyi yapabiliyorsa, insan gibi düşünülen putlar da ancak bir konuyla meşgul olabileceklerdir. Bir insan aynı anda nasıl birden fazla işle meşgul olamıyorsa, onların tanrıları da birden fazla işle meşgul olamazlardı. İşte bu da onları İslam’a karşı çıkmaya, düşmanlığa iten sebeplerden birisidir. Onlar, şirkçi ilah anlayışlarının sonucu olarak her bölgeye birer put/ ilah, hatta her eve bir put yerleştirmişlerdi.¹⁴

Müslümanlar ise müşriklerin aksine her şeyi bilen, her şeye gücü yeten tek bir ilahın idare ve tasarrufuna inanıyorlardı. Bu ilah, her şeyi bilen, her şeyi gören, gözeten, her şeye gücü yeten, hiçbir şeye karşı aciz olmayan, nihayetsiz ilim ve kudret sahibi bir özellikteydi. Müslümanların Allah inancı, müşriklerin ilah anlayışıyla temelde çok farklıydı. Bu noktadan müşriklerin İslam’a muhalif olmaları çok tabii bir durumdur. Çünkü tevhit ile şirk birbirine zıttır. Tevhitte birlik, şirkte çokluk yani birden çok ilaha iman gerekir. Allah’ın ilmi ve kudreti sınırsızken, putların ilim ve kudretleri sınırlıdır. Bu açıdan müşriklikle muvahhidlik birbirine zıttır. Mesela yüce Allah İhlas Suresi’nde kendi vasıflarından bahsederken şöyle buyurur:

*“(Ey Rasulüm!) De ki, Allah Ehaddir, Sameddir (Hiçbir şeye muhtaç değildir. Ama her şey ona muhtaçtır). O, doğurmamış, doğurulmamıştır. Hiçbir şey ona denk değildir.”*¹⁵

¹⁴ Sarıcık, *İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye*, s. 93.

¹⁵ *İhlâs*, 112/ 1- 4.

Evet, O ehaddir. “Ne uluhiyetinde ne zatında ne sıfatlarında ne de rububiyetinde hiçbir şeriki (ortağı), naziri, misli, zıddı, niddi, bir ikincisi olmayan”¹⁶ tek ilahtır. Aynı anda her şeyde tasarruf eden, her şeyle ilgilenebilen bir özelliكتedir. O Sameddir. Bütün mahlukat ona yönelmiştir, O’na muhtaçtır. Yüce Allah, kâfirlerin ilahlarına benzemediğine, farklı olduğuna dikkat çekmek için böyle buyurmuştur.¹⁷

Diğer yandan O, üreyen, çoğalan canlılar gibi doğmamış, doğurulmamıştır. Yani Allah, varlığında, bir anne ve babaya da muhtaç değildir. Kendisi hiç kimsenin annesi ya da babası değildir. Dolayısıyla anne ya da babası olanlar ilah olamazlar. Hiçbir şey O’na denk değildir. Yüce Allah, bu surede “*küfüv*” kelimesini kullanarak konum, mertebe ve derecede ona benzer, eş veya denk olabilecek hiçbir şeyin olmadığını açıklar.¹⁸ Yani kendisine şirk koşulan putlar hiçbir noktada onunla müsavi olamazlar. Putlar mahluktur, O, hâlikdir ve yaratılmamıştır. O, Kayyumun bi zatihidir. Kendisi bizzat kaim ve her şeyi ayakta tutandır. O’nun eşi, benzeri, misli, misali, zıddı, niddi, ortağı olabilecek hiçbir şey yoktur. Bu surede de Kur’ân’ın birçok yerinde olduğu gibi Allah’a şirk koşanların ilah anlayışları reddedilmiş ve Allah’a yakışan vasıflardan bazıları sayılmıştır.

İlah kavramını açıklarken, ibadet edilen veya ibadete layık görülen her şey için bu kelimenin kullanılabileceğini belirtmiştik. Müslümanlar gaybî (görülemeyen, duyu organlarıyla algılanamayan) bir ilaha inanırken, müşrikler bu vasıfları elleriyle şekillendirdikleri putlara yüklüyorlardı.

Zaman zaman insanlar görünen, farklı şekilli putlar dışında başka şeyleri de tanrılaştırabilir. Kişi, bir başka kişiyi, parayı, dinarı, dirhemi, serveti, aklını, kendisini, hevasını, herhangi bir ideolojiyi ya da felsefi düşünceyi de ilahlaştırabilir.

Sonuç olarak denilebilir ki; ilahlık makamına Allah’ın dışında başka batıl ilahlar yerleşirse bu her devirde farklı putlarla insanları doğru yoldan alıkoyar. Eski dönemlerde bu bir put iken, günümüzde az önce saydığımız gibi farklı kılıflarla da karşımıza çıkabilir. Bu noktada insanın tanrılaştırdığına ilah deyip dememesi arasında bir fark yoktur.

¹⁶ M. Fuâd Abdulbâki, *a.g.e.*, s. 47.

¹⁷ Râğıb el- İsfahânî, *Müfredât*, çev., Yusuf Türker, Pınar Yayınları, İstanbul 2018, ss. 862- 863.

¹⁸ Râğıb el- İsfahânî, *a.g.e.*, s. 1277.

1.1. Müşriklerin Allah'ı Bir Put Gibi Tasavvur Etmeleri

Sahabeden Abdurrahman b. Sahnâr el- Abdi'den rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Kureyş zorbalarından birine onu İslam'a davet etmek için birisini gönderir. Bu kişi, elçiye şöyle söyler: “Söyleyin bakalım, sizin rabbiniz altından mı? Gümüşten mi? Yoksa inciden mi?” deyince üzerine bir bulut gelir ve adamın kafasına yıldırım çarparak adam ölür.

Aynı hâdisi sahabeden Enes b. Malik tarafından daha ayrıntılı bir şekilde de aktarılır. Bir defasında Resulullah (s.a.v.) Araplardan olan bir firavuna onu İslam'a davet etmek için yanına bir elçi gönderir. Elçi, hevasını, zihniyetini tanrılaştıran bu firavuna: “Allah Resulü seni çağırıyor.” deyince, o adam elçiye: “Allah Resulü de kimmiş? Allah'da neymiş? Altından mı? Gümüşten mi? Demirden mi?” diyerek daveti reddeder. Bu hâdisi aynı şekilde üç defa tekrarlanır. Üçüncü davete de aynı cevabı veren adamın üzerine bir bulut gelir, ona yıldırım çarpar ve ölür. Bu rivayetler üzerine şu âyet iner:¹⁹

وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ

“(Allah'ın yarattığı) Gök gürlemesi de O'na hamd ederek tesbih eder. Melekler de O'nun korkusundan (Allah'ı) tesbih ederler. O (Allah) yıldırımlar gönderir de onlarla dilediğini çarpar. Onlar (kâfirler) ise (her şeye kadîr) Allah hakkında mücadele ediyorlar. Halbuki O, azabı pek şiddetli olandır.”²⁰

Daha öncede zikredildiği üzere Onların uluhiyet nisbet ettikleri putlar; taştan, akikten, yakuttan, mermerden, tahtadan²¹ benzeri madenlerden oldukları için onlar bir fâsid kıyas içine girmişlerdir. Sanki onlar, şöyle demek istiyorlardı: “Biz bu putlara inanıyoruz. Bizim putlarımız şu şu madenlerdendir. Peki siz bizi neye çağırıyorsunuz? Sizin ilahınız neydedir? Altından mı? Gümüşten mi? Demirden mi? Bakırdan mı? Nedir ve neden yapılmıştır sizin ilahınız? Bu ilah bizim ilahlarımızdan daha mı iyi?”

¹⁹ Taberî, a.g.e., c. XVI, s. 391., Ali b. Ahmed el- Vahidî, *Esbâb-ı Nüzûl*, çev., Necati Tetik- Necdet Çağrı, İhtar Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 271., Bedreddin Çetiner, *Esbâb-ı Nüzûl*, I- II, Çağrı Yayınları, İstanbul 2019, c. II, ss. 520- 521.

²⁰ *Ra'd*, 13/ 13.

²¹ Sarıcık, *İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye*, ss. 175- 205.

Bizim sizin ilahınıza inanmamızla ne gibi bir artımız olacaktır? Biz neden ve nasıl olduğunu bilmediğimiz bir ilaha mı inanacağız?” diyorlardı.

Onların ilah anlayışı tamamen putlara ve putperestliğe değişmiş bir vaziyetteydi. Bunun için tek ve her şeye kadir, manevi, görülmeyen bir ilaha inanmayı reddediyorlardı. Manevi bir ilah düşüncesine inanmak onlar için çok uzak bir ihtimaldi. Yani onların ilah anlayışı bir başka açıdan materyalist bir ilah anlayışı idi. Onlar, inanacakları ilahı görmek ve dokunmak istiyorlardı. Onun hangi madenden yapıldığını bilip ona göre inanıp inanmamaya karar vermek istiyorlardı. Yani onlar, yapılan, şekil verilen, insanların suret verdiği, hevalarına göre şekillendirdiği bir ilaha inanmak istiyorlardı. İşte bu sebeplerden dolayı davet edildikleri manevi ilah anlayışını reddedip bu noktada Müslümanlara karşı çıkıyor ve onlara muhalefet ediyorlardı. İmana ve Kur’ân’a muhalefet ve düşmanlıklarının bir sebebi de buydu.

İslam düşmanları davet edildikleri ilahı karşılarında görmek istiyorlardı. Onun neyden yapıldığını bilip buna göre bir karara varmak düşüncesindeydiler. Böylece o ilahı inandıkları putlarla kıyaslayacaklardı. Daha mı büyük, daha mı iyi, daha mı güzel, madeni daha mı değerli bunu öğrenmek istiyorlardı. Yani kendilerince davet edildikleri ilahın bir getirisi var mı? Ya da cezbedici bir noktası var mı? Bunları anlamak istiyorlardı. Bu ve benzeri değerlendirmelerden sonra bir yargıya varmak istiyorlardı. İşte onların putlara tapıp Nebi’ye (a.s.) ve Müslümanlara muhalefet etmelerinin sebeplerinden biri de buydu. Oysa Peygamber efendimiz (s.a.v.) onları elleriyle tutamayacakları, göremeyecekleri manevi bir ilaha çağırıyordu. Onlar bu noktadan Hz. Peygambere, Kur’ân’a, imana şiddetle karşı çıkıyorlardı.

Yine dikkatimizi çeken başka bir husus ise, ayetin sebab- i nüzülü aktarılırken, manevi bir ilaha karşı çıkan ve onu bir put gibi karşısında görmek isteyen adama firavun denilmesidir. Çünkü bunlar gerçek ilahı kabul etmemiş heva ve heveslerini, bir bakıma kendilerini ilah edinmiş aynı zamanda zulmün, gaddarlığın ve kibrin sembolü olmuşlardır. Bu firavunların inanmak istemediği ilah, göklere ve meleklerle tesbih ettiren, yıldırımları ve yağmurları yaratan, bununla canlıları büyütüp, besleyen bir ilahdır. Onlar bu ilah hakkında cahilce tartışmalara girip onu reddediyor ve ona

inananlara karşı da zalimce, kibirli bir şekilde, her türlü merhamet duygusundan uzak kısacası firavunca davranıyorlardı.²²

1.2. Müşriklerin Allaha Başkalarına Dua Etmeleri

İnsanoğlu, yaratılışı itibariyle içinde var olan eksiklikten ve acizlikten dolayı sürekli daha güçlü bir iradeye sığınma ve ondan yardım dileme, ona dua etme ihtiyacı hissetmektedir.²³ İnsan şöyle bir baktığında, şu kâinattaki her ihtiyacın Allah tarafından karşılandığını anlar. Baharı getiren, rüzgârı estiren, yağmuru yağdıran kısacası sayılamayacak çokluktaki nimetleri veren Allah'tır. Bunun yanında Müslümanlar, tek Allah'a inandıkları için sığınma, yardım isteme, dua etme ihtiyacını Allah'tan isteyerek giderirler. Çünkü Allah her şeyin üstünde bir güçtür. Allah, insanı yoktan var eden, büyütüp besleyen Rab'dır. İnsanı yöneten ve idare eden Malik'tir. Her şeyi elinde bulunduran İlah'tır.

Dua etme, sığınma, yardım dileme gibi noktalarda Mekkeli müşriklere bakıldığında, onların maddi olan putlar ya da manevi olan cinlere yöneldiklerini görmekteyiz. Onlar dua etme, sığınma, yardım talep etme gibi ihtiyaçlarını bu sayılan varlıklara taparak karşılamaya çalıştıklarını görmekteyiz.

Onların maddi olarak yardım istedikleri putlara örnek verecek olursak; müşrikler öncelikle bir işe başlayacakları zaman, “Bismillat (Lat'ın adıyla, onun adına başlarım)”, “Bismil Uzza (Uzza'nın adıyla başlarım)”, “Bismi Hubel (Hubel'in adıyla başlarım)” diyerek putlarından yardım isteyerek ve onları işlerine dahil ederek işlerine onların adıyla başlardı.²⁴ Allah'dan istemenin yerini putlar almıştı. Onlar, böylelikle başlayacakları işi “putları adına” yapıp putlardan yardım isterlerdi. Kuşkusuz bu, müşrik ilah anlayışının bir sonucuydu. Oysa mü'minler her şeyi Allah için, Allah adına yaparlar. Bu konuda Cenab-ı Hak şöyle buyurur: “*O halde, kâfirlerin hoşuna gitmese de, siz dini Allah'a has kılarak (sadece) O'na dua edin.*”²⁵ Mü'minler, isteyecekleri şeyleri sadece yüce Allah'tan isterler. Müşrikler gibi Cenab-ı Allah'ı bırakıp putlara veya kendilerini şirke götürecek varlıklara dua etmezler. Müşriklerin putlardan yardım

²² Ömer Faruk Harman, “Firavun”, *DİA*, c. XIII, İstanbul 1996, ss. 121- 122.

²³ Hayreddin Karaman vd., *Kuran Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, I- V, DİB Yayınları, Ankara 2014, c. III, s. 279.

²⁴ Muhammed Ali es- Sâbûnî, *Savfetü't- Tefâsîr*, I- III, Dâru'l- Fikr, Beyrut 2001, c. I, s. 17.

²⁵ *Mü'min*, 40/ 14.

istemeleriyle ilgili verilecek ikinci örnek ise; Uhud Harbi'nde Müslümanlara galip geldiklerini gördüklerinde müşriklerin Hubel'i yücelttikleri rivayetlerde mevcuttur.²⁶ İslam inancına göre zaferleri veren Allah'tır. Bütün nimetleri de O verir.²⁷ Demek ki onlar, işlerinde putları yardıma çağırdıkları gibi kendilerine zafer ve başarının da putlar tarafından verildiğine inanmaktaydılar.

Cahiliye Dönemi müşriklerinin putların yanında bazen manevi varlıklar olan cinlere sığındıklarına dair rivayetler de mevcuttur. Onların cinlerin şerrinden yine cinlerin reisine sığınma adetleri de vardı. Rivayete göre herhangi bir adam تنها bir vadiden geçtiği ya da konaklayacağı zamanda: “Ey bu vadinin büyüğü! Ben senin itaatinde bulunan alçaklardan sana sığınıyorum” derdi ve o şekilde oradaki cinlerin büyüğünün kendisini himaye edeceğine inanırdı.²⁸ Böylelikle kendilerine zarar vereceklerinden korktukları cinlerin büyüğüne sığınıp ondan yardım isterlerdi.

İslam muhaliflerinin maddi olan putlara ya da manevi varlıklar olan cinlere veya bunlara benzer herhangi bir şeye sığınmaları, onlardan yardım dilemeleri veya dua etmeleri ile ilgili Yüce Allah şöyle buyurur:

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٍ كَفَيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْتَغِيَ فَاءَهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

“Gerçek dua (yardım çağrısı, imdad, isti'ane) ancak O'nadır. Ondan başka yalvardıkları (putlar ve benzeri varlıklar) ise onların isteklerine ancak, ağzına ulaşamayacağı halde, ulaşsın diye avuçlarını suya uzatan (dua eden) kimsenin isteğine suyun cevap verdiği kadar cevap verirler. Kafirlerin (putlara) duası daima boşa çıkar.”²⁹

Bu ayette dikkat çeken bazı hususlar vardır:

Birincisi: لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ “Hakiki, gerçek dua O'na (Allah'a) yapılır.” açıklamasıdır. Yani doğru dua ancak Allah'a yapılan duadır.³⁰ Dua kelimesi;

²⁶Abdalmelik b. Hişam, *es- Siretü'n- Nebeviyye*, I- IV, çev., Abdulvehhab Öztürk, Kahraman yayınları, İstanbul 2014, c. III, s. 126.

²⁷ Bkz., Hülya ALPER, “Tevfik”, *DİA*, c. XXXI, İstanbul 2012, ss. 8- 9., M. Kâmil Yaşaroğlu, “Nasr Süresi”, *DİA*, c. XXXII, ss. 416- 417.

²⁸ Hamdi Yazır, *Hak Dini Kurân Dili*, I- X, sad., Kasım Yayla, Merve Yayınları, İstanbul 2012, c. IX, s. 117., Sarıcık, *Cahiliye*, s. 169.

²⁹ *Ra'd*, 13/ 14.

³⁰ Muhammed b. Ahmed el- Kurtubî, *Câmiu'l- Ahkâmi'l- Kur'ân*, I- XX, Dârul- Kütübî'l- Mısriyye, Kahire 1964, c. IX, s. 400.

çağırarak, seslenmek, istemek, yardım talep etmek gibi manalara gelmektedir.³¹ Dolayısıyla istemenin, bir şey talep etmenin, yardım dilemenin gerçek adresi Yüce Allah'tır. Allah'tan başkasına yapılan dua gerçek değil sahte ve şirkli duadır. Bunun bir getirisi ve karşılığı yoktur. Sanki Yüce Allah burada putları yardıma çağıran müşriklere diyor ki; "Sizin putlara dua etmeniz boş ve anlamsızdır. Çünkü onlar cansız ve şuursuz varlıklardır. Bundan dolayı sizi ve ihtiyaçlarınızı bilemezler. Duyma, görme, anlama özellikleri yoktur ve siz onlardan bir şey istediğinizde ne istediğinizi, ne de dediğinizi duyamazlar. Bundan dolayı size icabet edebilme yetenekleri yoktur. Her şeyi duyan, gören, bilen Allah olduğuna göre dua edilmeye layık olan ve buna cevap verebilecek, ihtiyaçlarınızı karşılayacak olan Allah'tır."

İkincisi: Müfessirlerden bazıları "De'vetü'l Hak'ta" kastedilenin tevhid yani "la ilahe illallah" olduğunu dile getirmişlerdir. Bunu, sahabe müçtehid ve müfessirlerinden olan İbn-i Abbas'a dayandırırılar. Rivayete göre ona "De'vetü'l-Hakk'i" ifadesi sorulduğunda "La ilahe illah'tır." demiştir.³² Yani hak davet tevhiddir. Aslında duanın sadece Allah'a yapılması da tevhitte alakalıdır. Dolayısıyla müşriklerin yaptığı dua bir şirktir. Bu durum Allah'ın layık olduğu ve hak ettiği bir yere cansız ve akılsız bir varlığın konulmasıdır. Onların Allah'tan başkasına dua etmeleri, kendilerinin hak yoldan saptıklarının, hakiki duadan uzaklaştıklarının bir göstergesidir. Çünkü dua da bir ibadettir ve bu ibadetin de ancak Allah'a yapılması gerekmektedir. Allah'tan başkasına ilahlık payesinin verilmesi putlar gibi başka varlıklara dua etmeleri ya da ibadet edilmesi hem batıldır hem de propagandadır.³³

Üçüncüsü: Yukarıda geçen ayet ile ilgili olarak ele alacağımız üçüncü nokta ise;

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٍ كَفَيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ

"Ondan başka yalvardıkları (putlar) ise Onların isteklerine ancak ağzına ulaşamayacağı halde ulaşsın diye avuçlarını (kuyudaki) suya doğru uzatan kimsenin isteğine, suyun cevap verdiği kadar cevap verirler" kısmıdır.

³¹ Osman Cilacı, "DUA", *DİA*, c. IX, İstanbul 1994, ss. 536- 539.

³² Taberî, *a.g.e.*, c. XVI, s. 398.

³³ Yazır, *a.g.e.*, c. V, s. 251.

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere, yüce Allah'ın dışındaki putlara yapılan dua karşılıksız kalır. Çünkü kendisine dua edilen o putlar, duymaz, görmez, anlamaz, idrak edemez varlıklardır. Bunun sonucu olarak da kendilerine yapılan duaya icabet edemezler. Yüce Allah onların putları yardıma çağırıp, dua etmelerini şöyle bir misalle eleştiriyordu: “Çok susayıp bir kuyu başına varan bir adamın, eli suya yetişmediği halde kuyunun içine, suya doğru elini uzatması suyun yükselip onun eline ulaşmasını sağlamaz. Bu ne kadar imkansızsa, o putların kendisine dua edenlere karşılık vermesi de o kadar imkansızdır.”

Yüce Allah'ın ayette kendisi dışındakileri “ellezine” ile açıklamasından anlıyoruz ki; bu yönelme ve dua etme sadece putlar gibi akılsız varlıklar için değil, aynı şekilde canlı varlıklar için de geçerlidir.³⁴ Demek ki müşrik insan, cansız bir eşya gibi canlı bir varlığı da putlaştırıp kendisine ilahlık payesi verebilir. Kâfirlerin Allah dışındaki varlıklara yönelip onlara dua etmelerini, onlardan bir şey istemelerini şöyle bir misalle de anlatabiliriz. Bir memlekette padişah dururken kişinin ihtiyaç ve isteklerini padişaha isyan eden, onun zıddına hareket eden, ona düşmanlık yapan birisine iletmesi ne kadar beyhude ise, Allah'ın mülkü olan bu dünyada putlardan yardım dileyip onlara dua etmek o kadar beyhudedir, karşılığı yoktur.

Dördüncüsü: Bu ayetle ilgili ele alacağımız dördüncü husus ise;

وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ “*Kafirlerin duası daima boşa çıkar (neticesizdir).*” açıklamasıdır. Allah dışındaki putlar ve diğer varlıklara yapılan dua boş ve geçersiz bir duadır. Bu duanın içinde hidayet ve istikamet yoktur. Çünkü bu duayı yapan asıl dua edilecek makam olan Yüce Allah'a şirk koşturmuşur.³⁵ O dua özünde yanlış bir duadır. Şöyle bir misal verecek olursak; bulunduğu noktadan doğuya gitmesi gereken birisinin yönünü batıya çevirmesinden sonra, kişinin düz ve güzel yollardan geçmesi ya da çok güzel arabayı kullanarak mesafeler aşması ona bir fayda sağlamaz. Çünkü o şahıs gittikçe varması gereken hedeften daha da uzaklaşmaktadır. Doğru yolda değildir. Bu sebeple Allah dışındaki bir varlığa dua eden şahıs ne kadar güzel bir dua ederse etsin bu duanın kabul olunması mümkün değildir. Çünkü o dua edilmesi

³⁴ Yazır, a.g.e., c. V, ss. 251- 252.

³⁵ Taberî, a.g.e., c. XVI, s. 403.

gereken varlık olan Allah'a şirk koşarak hem vaktini boşa harcamış hem de Allah'tan daha da uzaklaşmıştır.

Beşincisi: Dua kelimesini ibadet olarak anlayıp buradaki kastın Mekkeli müşriklerin yaptıkları ibadet olduğunu söyleyen müfessirler de olmuştur. Çünkü Mekkeli müşrikler inançlarının her alanına şirki ve putperestliği bulaştırmış olduklarından bu cihetle ayete bakıldığında sanki Yüce Allah şöyle demektedir; “Onların putlara yapmış oldukları ibadet, tapınma ve kulluk faydasızdır. Ne bu dünyada, ne de ahirette onlara hiçbir fayda sağlayamayacaktır. Onların yaptıkları bu duadan kendilerini dalalete atmaktan başka bir şeye yaramaz.”³⁶ Burada şunu da ifade edelim ki; insanlar ihtiyaç durumunda, Allah'tan başkalarını; insanları,-tanrılaştırmaksızın- yardıma çağırabilirler.

Sonuç olarak, İslam muhaliflerinin ibadetlerine ve yaşantılarına şirki bulaştırmaları, Allah'tan başka varlıklara yönelip ona dua etmeleri, onları her türlü tasarrufta tek ilah anlayışını savunan Müslümanlarla karşı karşıya getirmiş ve bu durum onların İslam'a muhalefet etmelerinin sebeplerinden biri olmuştur.

1.3. Yaratıcılığın Allah'a Has Olması

Kur'an, inkarcıların, kâfirlerin ilah anlayışının yanlışlığını açıklamak için bazı ayetlere soruyla başlamaktadır. Uluhiyetin temel unsurlarından olan yaratmanın ele alındığı şu ayette de böyledir.

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا
قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ
عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

“De ki: göklerin ve yerin Rabbi (hâlıkı, mahlukatın ihtiyaçlarını karşılayan) kimdir? (Cevap veremeyecekleri için sen): ‘Allah’tır.’ de. De ki: ‘O’nu bırakıp da kendilerine (bile) bir faydası ve zararı olmayan mabutlar (putlar, sahte ilahlar) mı edindiniz?’ De ki: ‘Kör ile gören bir olur mu? Ya da karanlıklarla aydınlık bir olur mu?’ Yoksa Allah’a onun yarattığı gibi yaratan ortaklar (putlar) buldular da bu yaratma ile

³⁶ Nasr b. Muhammed es- Semerkandî, *Bahru'l- Ulûm*, I- III, Dâru'l- Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut 1993, c. II, s. 221.

Allah'ın yaratması onlara göre birbirine mi benzedi? De ki: 'Her şeyin yaratıcısı Allah'tır.' O Ehaddir. Kahhardır."³⁷

Yüce Allah, bu ayette İslam düşmanlarını birçok noktada eleştirip onların muhalefetlerinin, inkârlarının yersizliğine değinir. Onlara farklı farklı, cevap vermekte zorlanacakları, ya da soruların cevaplarının kendilerini Allah'a götüreceği şeyler sormaktadır. İlk sorulan soru şudur:

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ “De ki göklerin ve yerin Rabbi kimdir?” Yani “Bu yüce, azametli gökleri ve ayaklarınızın altına döşenen, kendisinden faydalandığınız yerin rabbi kimdir? ‘Bu gökleri veya yerleri putlarımız yarattı.’ diyebilecek misiniz? ‘Bunu “Hubel”, “Lat”, “Uzza”, “Menat” yarattı.’ diyebilir misiniz? Bu tapıtığınız putların yer ve gök dışında da, yaratıp ve kendisine rab oldukları bir şey gösterebilir misiniz? O putların hiçbir şey yaratamadığını sizler de biliyorsunuz.” Yüce Allah burada takdiren peygamberine diyor ki: “Eğer sen gökleri ve yeri kimin yarattığını ve kimin gerçek rab olduğunu sorduğunda cevap veremezlerse (ki veremeyecekler) sen: Gökleri ve yeri, yani bütün kâinatı ve varlıkları yaratan ‘Allah’tır.’ de. Çünkü onların buna verebilecekleri doğru bir cevapları yoktur.”³⁸ Sizin inanmış olduğunuz, ilah yerine koyduğunuz putlardan gökleri, yeri, yıldızları, galaksileri, semavatı, kâinatı yaratabilen var mı? Ya da ilahlarınızın yaratmış olduğu bir şey gösterebilir misiniz? Buna küçücük bir sinek dahi olsun verebileceğiniz bir örnek var mı? Yok. Çünkü onlar da ilah dedikleri putlarının böyle bir kudretinin olmadığını biliyorlar. Öyleyse yarattığı her şeyde, hem yaratılış bakımından, hem sanat bakımından, hem ilim bakımından sayılamayacak kadar mucizeler olan Allah varken bu putlara tapmanız yersiz ve yanlış değil midir? Göklerin ve yerin Rabbi O’dur.” Âyette geçen “Rab” kelimesi farklı şeyler anlatır:

Birincisi: Rab demek; bir nesneyi tamamlamak, kemale, olgunluğa veya yetişkinliğe ulaşıncaya kadar aşama aşama tedricen yaratmak, inşa etmek, beslemek, büyütme ve yetiştirmek anlamlarına gelir. Yani insanı yoktan var eden, örneksiz

³⁷ Ra’d, 13/ 16.

³⁸ Muhammed b. Abdullah el- Mahallî- Abdurrahman b. Ebî Bekr es- Suyutî, *Lübbü’t- Tefâsîr*, Seyda Yayınları, Diyarbakır 2016, s. 251.

yaratan her yönüyle eksiksiz, kusursuz mucizevi bir şekilde yaratan ona rızık veren büyütüp besleyen Allah'tır.

İkincisi: Rab kelimesi, yöneten, idare eden, hakimiyet kuran hükümdar, sultan, yönetici demektir. Eğer kâinatı yaratan, insanları yaratan, insana rızık veren, insanı büyütüp besleyen Allah ise, insanı bilen, yönetmeye, insana hâkim olmaya, ona malik olmaya layık olan da Allah'tır. Nitekim bununla ilgili olarak; evin sahibine, evi çekip çevirdiği için "*rabbu'l- beyt*" denir. Bitkileri besleyip büyümesini sağlayan bulutlar yağmurları taşıdığı için bulutlara da "*Er-rabâb*" adı verilir.³⁹ Dolayısıyla yoktan veya sebeplerle yaratamayan, büyütemeyen, yetiştiremeyen, o şeye sahip çıkıp yönetemeyen, ihtiyaçları karşılayamayan bir varlık ilah olamaz bu yüzden putlara tapmak yanlış ve yersizdir.

Yüce Allah burada Rububiyet sıfatını, Rab ismini zikrederek İslam muhaliflerini bu yanlış inançtan vazgeçirmeye, sahte Rablerden alıp, gerçek Rabbe imanla ulaştırmaya çalışmaktadır. Yani benzersiz Allah gibi rablık sıfatı olmayanlar hakiki ilah olamazlar, sahte ilahlardır. Eğer onlar meseleye böyle bakmış olsalardı, ilahlarının sahte ilahlar olduklarını göreceklerdi.

Şu halde Mekkeli müşriklerin İslam'a karşı çıkmalarının sebeplerinden birisi de Rab ve yaratma meselelerini tam anlayamamalarından kaynaklanmaktadır.

Üçüncüsü: Bu ayette ele alacağımız üçüncü bir husus ise;

قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا

"De ki: O'nu (Allah'ı) bırakıp ta kendilerine (bile) bir faydası ve zararı olmayan dostlar (mabutlar, sahte tanrılar) mı edindiniz?" konusudur. Yani "Siz öyle aciz varlıklara inanıyorsunuz ki; kendilerine ne bir fayda sağlayabiliyorlar, ne de kendilerinden bir zararı savabiliyorlar.⁴⁰ Bu ilah diye tapındığınız varlıklar, başkaları tarafından yapılmışlar. Varlıklarını bile başkalarına borçludurlar. Yani zatıyla kaim değillerdir. Başkaları tarafından masnu ve mec'uldürler. Bütün ihtiyaçları için başkalarının yardımına mecburdurlar. Kendi başlarına konan bir kuşun pisliğinden bile kendilerini koruyamazlar. Bu derece aciz varlıklar kendilerine dahi bir fayda

³⁹ Râğıb el- İsfahanî, *a.g.e.*, ss. 585- 587., Bekir Topaloğlu, "Rab", *DİA*, c. XXXIV, İstanbul 2007, s. 373.

⁴⁰ Yazır, *a.g.e.*, c. V, s. 255.

sağlayamıyorlarken, size nasıl fayda sağlayabilirler?⁴¹ Bunlar kendilerine fayda sağlayamadıkları gibi, kendilerine isabet eden bir zararı da savamıyorlar. Dolayısıyla size de sağlayabilecekleri herhangi bir faydaları yoktur. Yani size rızık veremezler, yağmur yağdıramaz, güneşe söz geçiremez, sizi herhangi bir zarardan, beladan, musibetten koruyamazlar. Bu sahte ilahların, dostların size herhangi bir fayda sağlayamamaları, ya da sizden herhangi bir zararı savamamaları size bir zararlarının olmadığı anlamına gelmiyor. Bunların size en büyük zararlarından biri de sizi hakiki ilaha iman etmekten alıkoymalarıdır. Bu ilahın gönderdiği diniyle, peygamberiyle ve müntesipleriyle mücadele etmenize sebep olmalarıdır. Bu sahte ilahlar sizi gerçek ilahın yolundan alıkoymuyorlar.”

Dördüncüsü: Ra'd Suresi'nin on altıncı ayetinde ele alacağımız dördüncü husus ise; *هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ* “De ki: kör ile gören bir olur mu?” kısmıdır. Yüce Allah burada kâfirleri, putperestleri, müşrikleri köre, müminleri ise görenlere benzetmiştir. Bu körlük göz körlüğü değil, kalp ve iman körlüğüdür. Çünkü kâfirlerin hakikate gözleri kapalıdır. Onlar gözleri görse de, gönülleri ve zihniyetleriyle hakikati görmezler. Bunun sonucu olarak hak olan Allah'ı bırakıp batıl ve sahte ilahların peşine takılırlar.

Yukarıdaki ayette geçen kör ile görenden kasıt ilahlar olarak yorumlanır ise yani “Ey Peygamber! De ki: ‘Bizim inandığımız ilah yarattıklarını gören, onları takip edebilen, onlar üzerine her an gözetleyici bir ilahtır. Onun bir ismi de “Basîr” dir. O, yarattıklarının her halinden haberdardır. Peki sizin ilahlarınızın görme, duyma, bilme, varlıkları gözetleme, kontrol etme benzeri kabiliyetleri var mı?’ doğru söylerseniz ‘Hayır.’ diyeceksiniz. Öyleyse bu kadar âciz, zayıf, eksiklikleri ve noksanlıkları olan varlıklar nasıl ilah olabilir? Bir tarafta gören, duyan ve bu vasıfları için başkasına ihtiyaç duymayan bir ilah, diğer taraftan cansız, görme duyma ve benzeri hiçbir vasıf ve kudreti olmayan ilahlar... Bunlar birbirlerine müsavi mi? Birbirlerine benzer olma gibi bir durumları söz konusu olabilir mi? Gören ilah ile göremeyen ilahlar bir olur mu?

Durum bu iken, siz hakiki ilahı bırakıp böyle sahte ilahlara mı tapıyorsunuz? Demek ki İslam karşıtlarının İslam'a muhalefet etmelerinin bir yönü de ilahların;

⁴¹ Sâbûnî, *a.g.e.*, c. II, s. 71.

görme, gözetleme, kontrol etme gibi vasıflara sahip olması gerektiğinin idrakinde olamamalarıdır.”⁴²

Beşincisi: Ele aldığımız ayette üzerinde duracağımız beşinci husus ise;

امْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ “Karanlıklarla aydınlık bir olur mu?” kısmıdır. Buradaki karanlıklardan kasıt dalalet, aydınlıktan maksat hidayettir. Yani körle gören bir olmadığı gibi; hakkı, hakikati gören mümin ile bunu göremeyen kâfir de eşit olamaz. İman bir nurdur, hidayettir. Nur kelimesi hidayeti anlatır. İman Müminin dünyasını aydınlık kılar. Eşyanın hakikatini gösterir. Ancak inanç dünyası dalalette, sapıklıkta olan kâfirler manevi bir karanlıktadır ve hiçbir şeyi hakikatiyle göremezler.⁴³ İslam muhalifleri putlara tapıp yüce Allah’a şirk koştuğu için manevi bir karanlığı tercih etmişlerdir. Çünkü putlar, onlara herhangi bir kitap indirip doğruyu emredip, yanlışını nehiy edemezler. Kendisine ilahlık nispetinde bulunanların yolunu aydınlatacak, onlara doğruları gösterecek herhangi bir nurları yoktur. Oysaki dinlerine muhalefet ettikleri Müslümanların İlahı, kendisine iman edenlere doğruları emredip kötülükleri nehiy ettiği kitapla, bu kitabı tebliğ ettiği peygamberle, onların yolunu ve hayatını aydınlatmaktadır. Onun için cenab-ı Allah’ın aydınlık olan yolu ile putların karanlık yolu asla bir olmamaktadır.

Bundan dolayı bazı müfessirler buradaki karanlıktan kastın cehalet, nurdan kasıt ise ilim olduğunu dile getirmişlerdir.⁴⁴ Müslümanlar kendilerine gönderilen vahiyle, kitapla ilim yolunun tabiiileri olurlar. Kâfirler ise, vahiy, kitap gibi nimetlerden mahrum kalarak, putların karanlık ve cehalet yolunda bocalayıp durmaktadırlar. Dolayısıyla ayette belirtildiği gibi, bu iki yol ve bu iki yolun mensupları bir olamazlar. Bir yandan sapıklık, dalalet, karanlık, diğer yandan kendi nuruyla her şeyin hakikatine varılan iman ve İslâm nuru. Bu iki yolun bir olması, kıyaslanması mümkün değildir.

Altıncısı: Yukarıdaki ayette elle alacağımız altıncı husus ise;

أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ

⁴² Abdullah b. Ahmed en- Neseî, *Medâriku't- Tenzil ve Hakâiku't- Te'vil*, I- II, Mektebetü'l- Asriyye, Sayda 2014, c. I, s. 595.

⁴³ Şâbûnî, *a.g.e.*, c. II, ss. 71- 72.

⁴⁴ Muhammed b. Ömer er- Razî, *Mefatihü'l- Ğayb*, I- XI, Daru'l- Fikr, Beyrut 2005, c. IX, s. 31., Karaman vd., *a.g.e.*, c. III, s. 282.

“Yoksa Allah’ın yarattığı gibi yaratan ortaklar (putlar, Allah’a şerikler) buldular da, bu iki tür yaratma onlara göre birbirine mi benzedi?” açıklamasıdır. Bu ayette dikkatimizi çeken şey halk meselesidir. Halk/ Yaratma; bir nesneyi herhangi bir model ya da örnek olmadan, temel, köken, dayanak benzeri bir şeyi taklit etmeden inşa etmek, vücuda getirmek, yaratmak ve şekillendirmektir. Bu da Allah için kullanılmaktadır. Halkın en belirgin özelliği Allah’tan başkasının böyle bir şey yaratamamasıdır, eşsiz yaratmaktır. ya da herhangi bir örnek model olmadan ortaya bir şey koyabilmektir.⁴⁵ Yüce Allah herhangi bir örnek olmadan kâinatı, insanları, hayvanları, bitkileri sayısız mahlukatı yaratandır. Onun için onun bir ismi de “Bedfü’s-Semâvâti vel Arz” dır. Yani Yüce Allah hiçbir misal olmadan, yoktan istediği gibi varlıkları yaratabiliyorken; İslam’a muhalefet eden müşriklerin taptığı putların onun gibi, ona benzer bir yaratma yeteneği ve vasıfları var mıdır? Örneği olsun ya da olmasın yarattıkları bir şey var mıdır? Şimdi o putların yarattığı bir şey var da, siz onların yarattığı şeylerle Allah’ın yarattığını karşılaştırıp putların yarattığı ile Allah’ın yarattıklarını mı birbirine karıştırıyorsunuz? Allah’ı bunun için mi inkâr ediyorsunuz? Putların yarattığıyla Allah’ın yarattığı o kadar birbirine benziyor ki, hangi yaratılanın kim tarafından yaratıldığını karıştırdığınız için mi Allah’a inanmıyorsunuz? Bu konuda elinizde herhangi bir misal var mı? Hayır. Çünkü putların yaratmış olduğu, sizin de beğeninizi alan bir şey yok ortada. Ya da putların yaratıp da, Allah’ın yarattığıyla karıştırabileceğiniz bir örneğiniz yok. Böyle bir örneğin olabilmesi için, öncelikle o putların yaratabiliyor olmaları gerekir. Ancak onların ne yaratma kudretleri, ne de buna güçleri ve kabiliyetleri vardır.

Bu ayette iğneleyici bir alay da vardır. Çünkü İslam muhalifleri Allah’tan başkasının yaratıcı olmadığını bilmektedirler. Buna rağmen Allah’ı bırakıp bu putlara taparlar.⁴⁶ Dolayısıyla hâliklik, yaratmak uluhiyetin en temel özelliklerinden birisidir. Eğer bir varlık yaratamıyorsa ilah olamaz. Sonuç olarak müşriklerin İslam’a muhalefet edip Allah’a şirk koşarak putlara tapmalarının bir yönü de, yaratma ve halk meselesini tam anlayamamalarından kaynaklanır.

Yedincisi: Bu ayette ki son kısım ise; قَلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

⁴⁵ Râğıb el- İsfahanî, *a.g.e.*, s. 511., Ahmed b. Faris, Mücmelü’l- Luğa, Dâru İhyâi’t- Turâsi’l- Arabiyye, Beyrut 2005, s. 191.

⁴⁶ Sâbûnî, *a.g.e.*, c. II, s. 72.

“*Deki: her şeyin yaratıcısı Allah'tır (Ondan başka yaratıcı, hâlık yoktur). O, Ehaddir. (kâinatın her şeyinde) Mutlak hakimiyet sahibidir.*”

Her şeyin yaratıcısı Allah ise, bu durumda her şeyin Rabbi de Allah'tır. Öyleyse O birdir. Yaratma da ortağı yoksa, yönetmede de olmayacaktır. Onun eşi, benzeri, zıddı, niddi, ortağı, misli, misali, şebihî, onunla beraber ilahlık yapacak bir başkası yoktur. O, kahhardır. Kahredicidir. Yani her şeyi kendisine boyun eğdiren, itaat ettirendir. Hiçbir şeye boyun eğmeyen, her şeye galip gelendir. Hiçbir şeyin ona galip gelemediğidir, ona düşmanlık yapanı zelil kılandır.⁴⁷ Yüce Allah Ra'd suresinin farklı ayetlerinde idare ettikleri ve yarattıklarıyla ilgili farklı örnekler de verir. Mesela: O, gökleri yükseltendir, Güneş'i ve Ay'ı buyruğu altına alandır, yeri yayıp döşeyen, dağlar, nehirler meydana getirendir. Meyveler yaratan, geceyi ve gündüzü birbiri ardından getirendir. Meyveler, ekinler yaratandır. Yaratmış olduğu suyla onları büyütüp insanlara nimet olarak bahşedendir. Bütün yarattıklarını eşit yaratmamış, hikmetinin gereği olarak bazılarını bazılarına üstün kılmıştır. Bunları, insanlar düşünüp öğüt alsınlar ve bunların kendi başlarına var olmadığını anlasınlar, bir hâkim-i mutlakın varlığına ulaşsınlar diye böyle yapmıştır.⁴⁸

Peki putlardan, göğü, Güneş'i, Ay'ı, geceyi, gündüzü, yeryüzündeki herhangi bir varlığı yaratabilen var mıdır? Hayır. Ama Allah öyle değildir. Çünkü her şey onun istemesi ve dilemesiyle olur ve yaratılır. Bir tarafta böyle bir ilah varken, diğer tarafta yaratamayan hiçbir kuvvet ve kudreti olamayan putlar vardır. Dolayısıyla salim bir akılla bu iki durumu kıyaslayanlar Allah'a ulaşacaktır. Bundan dolayı hak ilah, gerçek ilah odur. Ondan başkasına ilah olarak yönelmek batıl bir amel olup kişiyi hak yoldan alıkoyar.

Sonuç olarak; Ra'd Suresi on altıncı ayetinden anlaşıldığı gibi İslam düşmanı Mekkeli muhalifler, uluhiyetin hakikatlerini bilmedikleri için sahte ilahlar peşine takılmış ve hak olan Allah ile dinine karşı bir muhalefet içerisine girmişlerdir.

1.4. Cansız Putlara Karşı Koruyup Gözeten Allah

Yüce Allah bazı ayetlerde kendi vasıflarını açıklayarak hakiki ve gerçek ilah olduğunu, putların ise bir ilahta bulunması gereken vasıflardan hiçbirine sahip

⁴⁷ Bekir Topaloğlu, “Kahhar”, *DİA*, c. XXIV, İstanbul 2001, ss. 169-170.

⁴⁸ Bu ayetlerle ilgili olarak bkz., *Ra'd*, 13/ 2- 4.

olmadığını, dolayısıyla onların ilah olamayacağını ortaya koymaktadır. Bu konuyla ilgili Ra'd Suresi'nin otuz üçüncü ayetinde şöyle buyrulur:

أَقَمْنُ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ
بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

“Herkesin kazandığını görüp gözeten Allah inkâr edilir mi? Halbuki onlar, Allah’a ortaklar koştular. De ki: ‘Onların (putların) isimlerini açıklayın. Yoksa siz (Bununla) O’na yeryüzünde bilmediği bir şeyi mi haber vermiş olacaksınız?’ Hayır, inkâr edenlere hileleri güzel gösterildi ve onlar doğru yoldan saptırıldılar. Allah, kimi saptırırsa artık onu doğru yola iletecek yoktur.”⁴⁹

Bu ayetteki mesajları ele alacak olursak:

Birincisi: Yüce Allah’ın *أَقَمْنُ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ* “Herkesin kazandığını görüp gözeten Allah inkâr edilir mi?” ifadesidir. Öncelikle burada kullanılan *kâimun* kelimesi farklı manalara gelmektedir.

Bu kelimenin birinci manası, Allah’ın varlıkları belirli bir amaca doğru boyun eğdirip sevk etmesidir. Yüce Allah kainattaki her şeyi belli bir gayeye göre yaratıp, onların eksiksiz olarak görevlerini yerine getirmesini sağlamaktadır. Mesela Güneş’i, Dünya’yı aydınlatıp ısıtması için yaratmıştır. Güneş bu görevi eksiksiz olarak yerine getirmektedir. Bu konuda yüce Allah’ın emrine boyun eğmiştir. Ve bu emrin dışına çıkamamaktadır. Bu yüce Allah’ın emrini yaptırabilecek kudrete sahip olmasının sonucudur. Peki bunu putlar için düşünecek olursak; putlardan herhangi bir varlığı bu şekilde kendi hükmüne alıp, ona boyun eğdirip bir şeyi yaptırabilirler mi? Hayır! Çünkü onlarda ne bunu yaptırabilecek irade vardır, ne de bir şeyin üzerine bu şekilde kaim olacak kudretleri vardır. Bundan dolayı her şeyin üzerine kaim olan Allah bırakılarak, hiçbir şeyin üzerine kaim olamayan putlara kulluk yapılır mı? Bunu muhakeme yeteneği olan akli başında bir insan yapar mı? Yapmaz ve yapmamalıdır.

Kâim kelimesinin bir başka manası ise; bir şeyi gözetmek, korumak, bakmak muhafaza etmektir.⁵⁰ Allah yaratmış olduğu bütün mahlukatı gözetken, koruyan, onları muhafaza eden, ihtiyaçlarını gideren, onlara türlü türlü nimetler veren bir ilahdır. Buna

⁴⁹ Ra'd, 13/ 33.

⁵⁰ Râğib el- İsfahanî, a.g.e., ss. 1227- 1228.

karşı putlar ise, ne yaratabilir ne gözetebilir ne de muhafaza edebilirler. İhtiyaç gideremedikleri halde, Allah ile putların aynı teraziye konulup putların tercih edilmesinin imkânı var mıdır? Elbette yoktur. Demek ki İslâm'a muhalefet ve düşmanlık eden bu insanlar; gerçekten tanımadıkları, özelliklerini iyi tartmadıkları bir varlığı ilah olarak benimsemişler. Bu noktada muhakeme, değerlendirme yapa ihtiyacı duymamışlar ki, Allah'ı bırakıp putları ilah kabul edebilmişlerdir.

İkincisi: Bu ayette ele alacağımız ikinci husus ise; *وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ* “Allah'a ortaklar koştular” ifadesidir. Yukarı da ifade ettiğimiz gibi Kur'ân'a, Peygamber Efendimize muhalefet eden müşrikler putlara ilahlık payesi vermekle, Allah'a ortaklar koşmuş oluyordı. Bazı müfessirler bu ayeti şöyle yorumlamışlardır: Her nefis üzerine gözetleyici olan Allah'a, hiçbir fayda sağlayamayıp hiçbir zararı def edemeyen putlar ortak koşulur mu? Bunları ona ortak kabul etmekle aynı kategoriye sokulmaları mümkün müdür?⁵¹ Buna rağmen kâfirler bu cansız, şuursuz, akılsız, kudretsiz, iradesiz, hikmetsiz varlıklar olan putları Allah'a ortak koşmuşlardır. Demek ki İslam muhalifleri bunların ilahlık vasıflarını değerlendirip sonra bir ilaha inanmaktan ziyade, kuru kuruya, düşüncesizce bir inanç yolunu tercih etmişler, bunun sonucu olarak Peygamber'e (s.a.v.) ve yeni dine muhalefet etmişlerdir.

Üçüncüsü: Yine aynı ayetin devamında *قُلْ سَمُّوهُمْ* “(Ey Muhammed!) De ki: ‘(O putların) isimlerini açıklayın.’” Yani ayet diyor ki; “Allah'a alternatif olarak taptığınız o sahte tanrılar, bir isimle isimlendirilmeye dahi değmeyecek kadar basit ve değersizdirler.” Demek ki İslam düşmanlarının böyle basit ve anlamsız ve gerçek olmayan ilahlara tapmaları da, tanrıları gibi basit, anlamsız ve değersiz bir şeydir. Aynı zamanda bu ayette İslam'a karşı çıkan putperestlerin putlarına karşı bir tahkir vardır.

Ayetin bu kısmı hakkında ki ikinci yorum ise; “O ilah dediğiniz putların ismini söyleyin bakalım, sadece ismini bilen bir put çıkacak mı? Ya da putların icra ettiğini iddia ettiğiniz görevlerden haberleri var mı aynı zamanda bu görevi yerine getirecek kudretleri var mı? Yok. Öyleyse bunlar ilah olamaz. İlahlık vasfı taşımayan varlıklara ilahlık vasfı yüklemek de boş, faydasız ve anlamsız bir durumdur. Aynı zamanda yalana kuvvet vermek ve büyük bir cürümdür.”

⁵¹ Razî, *a.g.e.*, c. V, s. 51.

Dördüncüsü: Yüce Allah aynı ayetin devamında yine aynı konuyla ilgili olarak buyuruyor ki:

أَمْ تَتَّبِعُونَ مَا لَا يُعَلِّمُ فِي الْأَرْضِ “Yoksa siz (bununla) O’na (Allah’a) yeryüzünde bilmediği bir şeyi mi haber vermiş olacaksınız.” Yani her nefis üzerine, yaratmış olduğu her şeye gözetleyici, koruyucu olan, yarattığı her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Allah’a yeryüzünde bilmediği bir şeyimi haber veriyorsunuz? Her şeyi bilen Allah’ın bilmediği hiçbir şey yoktur. Yoksa Ey İslam düşmanları! Ayetin tabiriyle أَمْ بَطَّاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ “Siz boş söz mü izhar ediyorsunuz.” Yani siz yerin, göğün ve bütün mahlukatın Allah tarafından yaratıldığını bilmeden, düşünmeden onun yarattıklarını ona ortak koşarak, boş laf mı etmiş oluyorsunuz? Bunu söyleyerek manası ve hakikati olmayan, hiçbir gerçekliği bulunmayan bir söz söylüyorsunuz ve uluhiyetle ilgili hiçbir hakikati bulunmayan putları Allaha ortak mı koşuyorsunuz? Oysa Allah bütün mahlukatın yaratıcısı, yöneticisi, gözetleyicisi, sahibi, müdebbiri, Rabbi, mâliki iken ondan başkasına tapmak ancak boş, gereksiz ve hakikatsiz bir davranış olmuş olacaktır. Aynı zamanda bu pek büyük bir suç ve cinayettir. Çünkü onlar Allah’a uluhiyet noktasında bazı zafiyetler isnat ederek putları Allah’a ortak koşuyor, temelsiz mesnetsiz iddialarda bulunarak boş bir söz izhar etmiş oluyorlardı.⁵²

Beşincisi: İslam karşıtlığıyla alakalı ele aldığımız Ra’d suresi otuz üçüncü ayetinin son kısmı ise şu şekildedir:

بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

“Hayır inkâr edenlere mekirleri (hileleri) güzel gösterildi ve onlar böylece doğru yoldan saptılar. Allah kimi saptırırsa artık onu doğru yola iletecek yoktur.”

Yukarıdaki ayeti anlamamız için öncelikle “mekr” kelimesine bakmamız gerekir. Çünkü Yüce Allah celle celaluhu onlara mekirleri güzel gösterildi haberini vermektedir. Bu kelimenin manalarına baktığımızda, öncelikle sinsilik, hilebazlık, hinlik gibi anlamlara gelmektedir. İslam muhaliflerine, İslam’a, Müslümanlara, kısaca Allah’ın dinine karşı yapmış oldukları kurnazlıklar, şeytan ve nefisleri tarafından onlara güzel, doğru gösterilmiştir. Ayetin devamında Allah’ın insanları saptırmasından bahsedilir. Yüce Allah, insana inanıp inanmamak noktasında bir irade

⁵² Razî, a.g.e., aynı yer., Karaman vd., a.g.e., c. III, s. 293.

vermiştir. İnsanlar bu iradelerini inkara kullandıktan sonra, onlar Allah'ın doğru olarak insanların önüne koymuş olduğu yolundan sapmış olurlar. Allah'ın insanları saptırmasından maksat; doğru yoldan ayrılmak isteyenlere müdahale etmemesidir. Onları bu tercihlerinde serbest bırakmasıdır.⁵³ Kim ki doğru yoldan saparsa Allah'tan başka onu doğru yola, imana iletecek yoktur. Onlar eğer Allah'ı ve onun göndermiş olduğu vahyi dinlemiş olsalardı, doğru yolu bulmuş olacaktı ama onlara nefislerinin ve şeytanın telkinleri güzel ve doğru geldiği için Allah'ın yolunu bırakıp şeytanların yolunu tercih etmişlerdir. Onlar iradelerini sapmaktan yana kullandıkları için Allah da sapmayı yaratmıştır.

Dolayısıyla Yüce Allah, nasıl ki bütün yaratılmışların Rabbi ise hidayeti verecek olan O'dur. Allah hiç kimseyi hidayetten mahrum bırakmaz yeter ki kişi hidayete yönelmiş olsun. Ama İslam muhalifleri başta putlar olmak üzere yanlış yerlerde hidayeti aradıkları için yanlış bir yola girmiş oluyorlardı.

1.5. İnanmayanların Allah'ı İsim ve Sıfatlarıyla Tanımadıkları İçin Dine Muhalefet Etmeleri

Yüce Allah, konumuz olan Ra'd ve İbrahim surelerinin bazı ayetlerinde kendi vasıflarını anlatmaktadır. Biz de bu vasıfları İslam karşıtlığı açısından putlarla mukayese ederek, kısaca ele almaya çalıştık.

1.5.1. Allah Âlimdir, Putlar cahildir

Bu konuda ele alacağımız Ra'd sûresinin birinci ayetinde şöyle buyurulmaktadır:

عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْمُتَعَالِ الْكَبِيرِ

“O, gaybı da, görülen alemi de bilendir, Kebîr'dir. Müteâl'dir.”⁵⁴

Burada geçen ilk isim Âlim ismidir. Yüce Allah'a Âlim denmesi şundandır: O, çok bilen, çok iyi bilen, kendisine hiçbir şeyin gizli kalmadığı bir varlık olduğu için Allah'a Âlim denmiştir.⁵⁵ Hem; Allah gaybı bilendir. Önceden gerçekleşmiş olup bizim bilmediğimiz veya ileride yaşanacak olup haberdar olmadığımız her şeyi

⁵³ Karaman vd., a.g.e., c. III, s. 294.

⁵⁴ Ra'd, 13/9.

⁵⁵ Râğib el- İsfahanî, a.g.e., s. 1026.

bilendir. Çünkü O'na gaybın perdeleri açıktır. O zamandan münezzehtir. Hiçbir şey O'na gizli kalmaz. O görülen âlemi de bilir, ondan da haberdardır. O'nun bir şeyi bilmesi için o şeyin gizli ya da açık olması arasında bir fark yoktur. Peki putların bildiği bir tek şey var mı? Mesela Hubel herhangi bir konuda, insanın içinde ne sakladığını biliyor mu? Gaybtan veya müşahede âleminden bildiği bir şey var mı? Yok. Ra'd Suresi'nin başka bir ayetinde de aynı konuda O, şöyle buyurur:

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

*“Allah her dişinin neye gebe olduğunu, rahimlerin arttırdığı şeyi ve eksilttiği şeyi bilir. Her şey onun katında bir ölçü ile dir.”*⁵⁶

Yüce Allah'ın bilmesi ile ilgili bu ayet bize birkaç misal vermektedir. Yüce Allah dişinin neye gebe olduğunu bilir, neye gebe olduğunu bilmesinden dolayı, dişinin gebe kaldığı yavruyu nasıl yaratacağını bilendir. Onun sebeplerini bilendir. Doğmamış yavrunun, çocuğun; ne zaman hangi şartlarda ve nasıl doğacağını da bilir. Bu çocuğun nasıl bir ahlâka, karaktere sahip olacağını bilir. Bu çocuğun annesinin rahmindeyken nasıl gelişmesi gerektiğini de bilir. Çünkü onun indinde her şey bir ölçü ile dir. Peki İslam muhaliflerinin inanmış olduğu putlar gaybı veya şehadeti bilirler mi? Ya da ayetteki örnekten yola çıkacak olursak, bir çocuğun nasıl yaratılacağını bilirler mi? Doğacak çocuğun rahimler de ne kadar süre kalması gerektiğini bilirler mi? Demek İslam karşıtlarının, Allah'ın dinine muhalefetlerinin bir sebebi de; yaratıklarla ilgili hiçbir şeyi bilmeyen putlara tapmalarından kaynaklanmaktadır.

Yüce Allah'ın Âlim olduğunu açıklayan ayetin devamında, onun Kebîr olduğu da yer alır. Kebîr; Yüce Allah'ın esmâ-i hüsnâsından bir ismi olup, zatının ve sıfatlarının mahiyetinin bilinemeyecek kadar büyük olduğunu ifade etmektedir.⁵⁷ Yüce Allah yaratmasıyla, yönetmesiyle, rızık vermesiyle, bilmesiyle, hüküm sürmesiyle kısacası her sıfatıyla sonsuz bir güce sahip bir İlah iken, putların böyle bir büyüklüğü var mıdır? Mesela Uzza'nın bilgi, hüküm kudret ya da herhangi bir noktada tahayyül edilemeyecek büyüklüğü var mıdır? Elbette yoktur.

⁵⁶ Ra'd, 13/ 8.

⁵⁷ Bekir Topaloğlu, “Kebîr”, *DİA*, c. XXV, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2002, s.162.

Yine ayetin devamında Allah'ın Müteâl olduğu da yer alır. Müteâl; izzet, şeref ve hükümlanlık bakımından en yüce, en üstün olan demektir.⁵⁸ Yüce Allah İzzet ve şerefin en yücesine sahip bir İlah iken, müşriklerin putlarında hakikatte herhangi bir izzet, şeref veya üstünlük mevcut mudur? Bunlar taştan, tahtadan, madenden nesnelere. Putlar gücü ve kuvvetiyle herhangi bir kişiye karşı üstünlük ve şeref kazanabilirler mi? Hayır. Öyleyse bilemeyen, göremeyen, cansız, zatında veya sıfatlarında herhangi bir yücelik bulunmayan, herhangi birine karşı izzet ve şeref kazanabilecek bir vasfa sahip olamayan putlar, ilah olmaya layık değildir. Bu putlara ilahlık vasfı vermenin de herhangi bir anlamı yoktur. Bu bir yanlışlık ve sapıklıktır. Buradan da anlıyoruz ki İslam karşıtlarının İslam'a muhalefet etmelerinin bir yönü de; bilemeyen, zatında veya sıfatlarında herhangi bir yüceliğe sahip olamayan, izzet ve şerefe sahip olmalarını gerektirecek hiçbir vasfa sahip olamayan putlara ilahlık payesinin verilmesidir.

1.5.2. Allah'ın Her şeyden Haberdar Olması Putların Hiçbir Şeyden Haberdar Olmaması

Yüce Allah bu konuda, kendi vasıflarını açıkladığı başka bir ayetinde ise şöyle buyuruyor:

سَوَاءٌ مِّنْكُمْ مَّنْ أَسْرَأَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ

“(Allah'a göre) içinizde sözü gizleyen ile açığa vuran, geceleyin gizlenen ile gündüz ortaya çıkan eşittir”⁵⁹

Yüce Allah'ın indinde, birisinin sessiz konuşmasıyla, avazının çıktığı kadar bağırması arasında bir fark yoktur. Peki örnek olarak müşriklerin inanmış olduğu putlardan biri olan Lât, sesleri işitebiliyor mu? Sessiz konuşmayı, yani insanın içinden geçirdiklerini, sahip olduğu niyeti, herhangi bir konu hakkındaki düşüncelerini biliyor mu? Yüce Allah için bir hadisenin gece vuku bulmasıyla, gündüz vuku bulması arasında bir fark yoktur. Gecenin kapattığını da gündüzün açığa çıkarttığını da bilir. Karanlık veya aydınlık onun görmesini, bilmesini etkilemez. Ama putların ne gece, ne de gündüz bir şeyden haberdar olabilme yetenekleri yoktur. Öyleyse bilmeyen, haberdar olamayan putlar, ilah olma vasıflarına sahip değildir. Aslında müşrikler

⁵⁸ Bekir Topaloğlu, “Müteâlî”, *DİA*, c. XXXII, İstanbul 2006, ss. 181- 182.

⁵⁹ *Ra'd*, 13/ 10.

düşünüp, araştırıp, öğrenip meseleye bu noktadan bakmış olsalardı, belki de bu cansız şuursuz nesnelere ilah demeyecek, bu uğurda İslam ile mücadeleye girişmeyeceklerdi. Demek İslam karşıtlarının yeni dine muhalefet etmelerinin bir sebebi de Yüce Allah'ı, esma ve sıfatlarıyla hakkıyla tanımamalarındandır.

Yüce Allah aynı konuda kendi hususiyetlerini yani meleklerin ve gerçek ilahın vasıflarını anlattığı başka bir ayetinde de şöyle buyuruyor:

لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ
وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَا

“İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar. Şüphesiz bir kavim kendi durumunu (iyiye ya da kötüye) değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez. Allah, bir kavme kötülük diledi mi, artık o geri çevrilmez. Onlar için Allah'tan başka hiçbir yardımcı da yoktur.”⁶⁰

Konumuz açısından bu ayeti ele alacak olursak öncelikle; لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ *İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar.*” kısmına bakmakta fayda vardır.

Yüce Allah öncelikle yaratıcıdır. Melek denilen, kendisine itaat eden ruhani varlıklar yaratandır. Bunlardan her birisine farklı görevler vermiştir. Onlar kendisine sürekli itaattedir. Bunlar içerisinde insanları sürekli takip eden, yaptıkları iyilik ve kötülükleri hıfz eden, koruma altına alan hafaza melekleri de vardır. Bunlar insanların yaptıklarını kayıt altına alır ve bu kayıtlar hesap günü olan kıyamette insanların lehinde veya aleyhinde karşılırlarına çıkacaktır. Allah yaratmış olduğu kullarını başıboş, gayesiz yaratmamıştır. Onları sürekli murakabe altında tutmaktadır.⁶¹ Peki bunu putlar için düşündüğümüzde, onlar kendi emrine alabileceği melekleri ya da benzer varlıkları yaratabilirler mi? Onlara görev verebilirler mi? Bunlarla insanların yaptıklarını kayıt altına alıp lehte veya aleyhte kulları hesaba çekerken kullanabilirler mi? Bütün bunlara hayır diye cevap vereceğimize göre, putlara ilah denilemeyeceği buradan da anlaşılabilir.

⁶⁰ Ra'd, 13/ 11.

⁶¹ Yazır, a.g.e., c. V, s. 248.

1.5.3. Allah İyiliğe Yönelene Hidayet Kötülüğe Yönelene Dalalet Verendir

Aynı âyetin devamında da insanların iyileşme ve kötüleşmelerinin kendilerine bağlı olduğu şöyle açıklanır:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ

“Şüphesiz ki bir kavim kendi durumunu (iyiye ya da kötüye) değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez (Onlara hidayet etmez veya onları saptırmaz).”

Yüce Allah kullarına akıl, irade vermiş ve bu akıl ve iradelerini istedikleri gibi kullanmalarına da izin vermiştir. Bir insan kötülük yapar, yanlış ve isyan eder, dinine, peygamberine muhalefet ederse; bu insan azaba müstahak olur. Diğer dünyada cehennemlik olur. Oysa kişi yaptığı hatadan vazgeçerse, yaptığı isyan ve küfürden dönerse, Allah onu azaptan kurtarıp mükafatla taltif eder. Kişi iyi ya da kötüde tercih hakkına sahiptir. Dileyen iyilik yapar, dileyen kötülük yapar. İnsana enfüsi sebeplerle verilmiş olan, ancak enfüsi sebeplerle geri alınır. Bir talebe dersini çalışırsa başarılı olur. Halini değiştirip çalışmamaya başlarsa bu sefer başarısızlık başlar. Burada iyiye veya kötüye yönelme insana aittir. Böylece birisi ilerler, birisi geriler. Biri iyi, biri kötü olur. Demek insanın iyi ya da kötü, mümin ya da kafir olması kendi kendine olan bir şey değil; insanın isteyip Allah’ın takdir etmesiyle olan bir şeydir. Allah böylece irade, akıl, seçme hakkını veren bir ilah iken; putlardan insanda akıl, irade yaratan, insanlara tercih imkânı verebilen bir put var mıdır?

Yine Ra’d Suresi’nin aynı konuyla ilgili on birinci ayetinde şöyle buyrulur:

وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ

“Allah bir kavme (yaptıkları yüzünden) kötülük diledi mi, artık o geri çevrilmez.”

Daha öncede ifade ettiğimiz gibi insanlar kendi hür iradeleriyle kötülüğü isteyip onu tercih ederlerse; Allah da onlara kötülük yolunu açar. Dolayısıyla onların tercihlerinin sonucu olarak yeryüzünde helak, ahirette de cehennem azabı onlara Allah tarafından takdir edilir. Sonra inkârcıları bu helak ve azaptan kurtaracak, Allah’ın hükmünü bozabilecek hiçbir güç ve otorite yoktur. O hüküm verdi mi artık ona hiç kimse mâni olamaz. Çünkü O, âdildir, zalim değildir. Kendisine inanan veya inkâr edenler hakkında en doğru, âdil kararı ve hükmü verendir. Peki inkarcıların inanmış

oldukları putlardan insanların tercihlerine göre hüküm verebilen, iyiye yönelince onları iyileştiren; kötülük işleyince, dünyada veya ahirette cezalandırma kudretine sahip bir put var mıdır?

Bu konuyla ilgili Yüce Allah, başka bir ayette de şöyle buyuruyor:

فِيضِلُ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“Allah dilediğini saptırır. Dilediğini de doğru yola iletir. O, mutlak güç sahibidir. Hüküm ve hikmet sahibidir.”⁶²

Yani, yüce Allah, her kim ki Peygambere (s.a.v), Kur’an’a onun emir ve yasaklarına karşı çıkar ve muhalefet ederse ona tercih etmiş olduğu dalaleti verir. Her kim de doğruyu, hakkı hakikati arar, Hz. Peygamber’i (s.a.v.), Kur’an’ı ve onun emirlerini dinlerse, ona tercihinin gereği olan hidayeti verir. Burada Allah’ın hidayet ve dalalet vermesinden kasıt, insanların tercihlerine göre onları hak yola veya batıl yola iletmesidir. Hem, Allah izzet sahibidir. O’na hiç kimse galip gelemez, O’na boyun eğdiremez. Hüküm ve hikmet sahibidir. Yaptığı her şeyde nice hikmetler barındırır. O’nun vereceği hükmü bozabilecek karşı çıkacak ve engelleyecek kimse yoktur.⁶³

Peki, mesela putlardan biri olan Uzza insanların yaptıklarına karşılık olarak iyi yolda olanlara hidayeti, mükâfatı kötü yolda olana dalaleti ve cezayı takdir edebilir mi? Öyleyse gerçek olan Allah varken bu sahte tanrılara İlah demek batıl bir tercih olur.

Yukarıda uluhiyetle ilgili o kadar vasıf geçmesine rağmen, bu vasıfların hiçbiri putlarda mevcut değildir. Dolayısıyla Yüce Allah’ın ayetin sonunda açıkladığı gibi rızkı, nimeti, mükâfatı, azabı her ne olursa olsun verebilecek O’dur. Hüküm veren O’dur. Peki putlardan herhangi biri Allah gibi hüküm verebilir mi? Allah’ın kulları hakkında vermiş olduğu hükmü bozabilirler mi? Dolayısıyla uluhiyetle ilgili hiçbir vasfa sahip olamayan putlar, sahte ilahlar, hidayete erdirtmezler, bir konuda, hüküm veremezler, bir nîmet veremezler, mahlukatı ve melekleri kendi emirlerine alamazlar, hak edene ceza ya da mükâfat veremezler, kısaca onlar İlah değildirler. İlah olamayan varlıklara İlahlık payesinin verilmesi de batıldır, suçtur ve hakikatten uzaklaşmaktır, doğruları kabul etmemektir. Dolayısıyla İslam muhaliflerinin muhalefetlerinin bir

⁶² İbrâhim, 14/ 4.

⁶³ Neseî, a.g.e., c. I, s. 609.

yönü de yukarıda sayılan uluhiyetle ilgili vasıfların hiçbirine sahip olamayan putlara İlah demelerinden kaynaklanmaktadır.

Allah'ın vasıflarıyla ilgili ele aldığımız ve konumuzun son örneği olan ayetler ise yüce Allah'ın rızık vermesi ile ilgilidir. Bu konuyla ilgili olarak İbrahim Suresi'nin otuz ikinci ayetinde şöyle buyruluyor:

اِنَّ اللّٰهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ
“Allah, gökleri ve yeri yaratan, gökten yağmur indiren ve onunla size rızık olarak türlü meyveler çıkarandır.”⁶⁴

Yüce Allah yukarıdaki ayette gökleri ve yeri yaratmasından bahsetti. Daha sonra yağmur indirdiğini ve bunun sonucu olarak insana rızık verdiğinden bahsetti. Bizde bu başlık altında rızık meselesini inceleyeceğiz. Öncelikle rızık ne olduğuna bakacak olursak; rızık, Allah-u Teâlâ'nın yaratmış olduğu canlıların yeme, içme başta olmak üzere yararlanmış olduğu her şeye denir. Yüce Allah'a vermiş olduğu rızık yaratan, veren, buna sebep olan anlamında “Râzık” denildiği gibi beden ruhun gıdasını yaratıp veren manasındaki “Rezzâk” ismi de kullanılır. Rızık kelimesi Kur'an-ı Kerim de türevleriyle birlikte yüz yirmi üç yerde geçmektedir.⁶⁵

Demek ki Cenab-ı Allah insanı yarattığı gibi yalnız başına bırakmıyor. Onun hem bedeni hem de ruhi ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Oysaki putlar göğü, yeri yaratamıyorlar. Gökten yağmur indiremiyor ve bununla insanlara rızık veremiyorlar. Dolayısıyla bunları yapmaya muktedir olamayan putlara ilah demek büyük bir yanıltır. Çünkü putların hiçbiri rızık veremiyor, yağmur yağdıramıyor, kendisine tapan insanların hiçbir ihtiyacını karşılamıyor. Sonuç olarak yaratamayan, güç yetiremeyen, rızık veremeyen varlıklar ilah olamazlar. Böyle varlıklara ilah demek doğru değildir.

Bu konuyla ilgili başka bir ayette şöyle buyruluyor;

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
“O, adetleri üzere hareket eden Güneş'i ve Ay'ı sizin hizmetinize sunan, geceyi ve gündüzü sizin emrinize verendir.”⁶⁶

⁶⁴ İbrâhim, 14/ 32.

⁶⁵ Şerafettin Gölcük, “Rızık”, *DİA*, c. XXXV, İstanbul 2008, ss.73- 74.

⁶⁶ İbrâhim, 14/ 33.

Onun yaratmış olduğu Güneş ve Ay onun koyduğu nizam üzere kendi yörüngelerinde bıkmadan usanmadan sürekli dönüp duruyorlar. Bunun yanında insanların gelişmesine, dünyalarının aydınlanmasına, hem de bitkilerin büyümesine sebep oluyorlar. Yine insanların çalışıp geçimlerini sağlayacakları gündüzü, yatıp dinlenecekleri geceyi de Allah'ın koyduğu nizam gereği birbirini takip edecek şekilde yaratandır.⁶⁷

Demek ki Allah, rızıkı Güneş'te, Ay'da, gündüzde, gecede ve sayılamayacak kadar pek çok yerlerde verendir. Peki putlardan Güneş'i, Ay'ı, gündüzü, geceyi yaratmaya onlara belli bir ölçü takdir etmeye güç yetirebilen var mı?

Sonuç olarak İslam muhaliflerinin Allah'ın dinine karşı çıkmalarının birinci ve en önemli sebeplerinden birisi, Müslümanlardan farklı, gerçeklerle örtüşmeyen ilahlara inanmalarıdır.

2. Kafirlerin Âhireti Tanımadıklarından Dine Muhalefetleri

Mekke müşrikleri ahireti inkarlarından dolayı da İslam'a muhalefet ediyorlardı. Konuya geçmeden önce ahiret kelimesinin ne anlama geldiğine bakalım. Ahiret; diğer hayat demek olup, ikinci bir hayatı, ikinci defa dirilmeyi ifade eder. Dünya için “darü'l- evvel” ifadesi kullanılırken, ahiret için “darü'l- âhira” ifadesi kullanılır. Yani dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan hayat için kullanılmaktadır. Ahiret kelimesi Kur'ân- ı Kerim'de yüz on yerde geçmektedir.⁶⁸

2.1. Putperestlerin Tek Dünyalı Olması

İslâmiyet'in doğuşu esnasında bu dinle mücadele eden Mekkeli putperestlerin ahiret inancı yoktu. Onlar ölümden sonraki hayatın varlığını reddediyorlardı. Onlar hayatın sadece bu dünyadan ibaret olduğuna inanıyorlardı. Aynı onlar tek dünyalı, dünyevi, seküler insanlardı. Bundan dolayı herhangi bir akıbet ve hesap kaygısı taşımamaktaydılar. Sadece dünya için yaşamaktaydılar ve tek dünyacı idiler. Onlara göre ceza da, mükâfat da buradaydı. Âhirete inanmadıkları, âhirette hesap ve ceza kaygısı taşımadıkları için, zenginler her zaman güçlüydü. Güçlüler her zaman haklıydı. Zenginler bu gücünü kullanarak daha da zenginleşiyorlardı. İslam düşmanı

⁶⁷ Neseî, *a.g.e.*, c. I, s. 617.

⁶⁸ Bekir Topaloğlu, “Âhiret”, *DİA*, c. I, İstanbul 1988, ss. 543- 548.

muhaliflerin her türlü zulmü meşru görüp zalimce yaşamaları sıradan bir durumdu. Çünkü zalimce yaşamak onların hayatlarının icabıydı.

Onların ahiret hayatına bakışlarıyla ilgili Yüce Allah şöyle buyuruyor:

*“Dediler ki: ‘Dünya hayatımızdan başka bir hayat yoktur. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak zaman (Dehr) yok eder.’ Bu hususta Onların bir bilgisi yoktur. Onlar sadece zanda bulunuyorlar.”*⁶⁹

Ayetten de anlaşıldığı üzere, onlar bu dünyadan başka bir hayata inanmıyorlardı, hayatın sadece bu dünyada yaşadıklarından ibaret olduğunu kabul ediyorlardı. Aslında onların bu konuda vahye dayalı bir bilgileri yoktu. Yani dayandıkları bir kutsal kitap, ya da her şeyi bilen her şeyi yaratan Allah'tan almış oldukları bir vahiy yoktu. Onlar ayetin ifadesi ile, bu konuda sadece zanda bulunuyorlardı. Bu işin böyle olduğunu zannediyorlardı. Zan; bir emareden yola çıkarak düşüncede, tahminde, varsayımda bulunmanın adıdır. Zan şüphesiz olan ilim değil kanaattir. Bunun ilim olması için, vahye dayanması gerekmektedir. Yukarıda da dile getirdiğimiz gibi onları bu sonuca götürecek bir vahiy ya da kutsal kitap yoktur. Kanıt ya da delil olmadan böyle bir sonuca varmışlardı.⁷⁰

Mesela onlara göre kendilerini öldüren muhyi ve mümit olan Allah değil, dehrdir, uzun zamandır. Yani ölümü büyümeleri, yaşlanmaları, hastalanmaları ve bunun sonucu olarak zamanla ölmelerine bağlıyorlardı. Zamanın hayatlarına son verdiğini dile getirerek, Allah'ın hayata son verme fiilini reddediyorlardı. Buna göre öldüren ve yaratan zaman oluyordu. Halbuki zaman Allah'ın yarattığı bir sebeptir, bir kanundur, bir sünnettullahıdır. Zamanla ölmek de Allah'ın elinde ve isteğinde, ve kanunuyla olan şeydir.⁷¹

İslam'a muhalefet eden Mekkeli kafirlerin ahiret anlayışını anlamamıza yardımcı olacak şu rivayet önemlidir:

Urve b. Zübeyr'den (r.a.) rivayet edildiğine göre; Allah Teâla Resulullah'a (s.a.v.) insanların amellerine göre hesaba çekileceklerini ve kıyamet günü dirileceklerini vahyettikten sonra, İslam'a muhalefetle meşhur olmuş Ümeyye b. Halef

⁶⁹ Casiye, 45/ 24.

⁷⁰ Râğıb el- İsfahanî, a.g.e., s. 945.

⁷¹ Taberî, a.g.e., c. XXII, s. 78., Karaman vd., a.g.e., c. V, s. 20.

çürümüş bir kemik ufaladıktan sonra, “Ey Muhammed! Kemiklerimiz çürüdüktan sonra biz yeniden mi yaratacağız?” dedi bunu söylemesindeki gaye Allah resulüne muhalefet, onu yalanlamak ve ahireti inkâr etmektir. Bunun üzerine şu ayeti kerime nazil olmuştur:⁷²

“Bir de (bu adam kendi yaratılışını unutarak) bize bir misal getirdi. Dedi ki; ‘Çürümüş bu kemikleri kim diriltecek?’ De ki; ‘Onları ilk defa yaratan diriltecektir. O her yaratılmışı hakkıyla bilendir.’”⁷³

Yüce Allah burada insanın yaratılışına dikkat çekiyor. Onu bir damla meniden yaratıyor, onu dünyaya getiriyor, büyütüyor, olgunlaştırıyor. Sonra canını alıyor. Aslında insanın hücresi vb. gibi yapıları da yine cansız varlıklarla yaşıyorlar. Cansız olan topraktan aldığı meyve ve sebzelerle hayatını idame ediyor. Hatta o sebzeleri pişirip gene cansız hale getirerek bununla hayatını devam ettiriyor.

Yine Yüce Allah, kemikleri, damarları, eti, kanı, bütün bedeni örneksiz yaratmıştır Hz. Adem'i hiçbir örnek olmadan yaratmıştı. İnsana ilk defa bir suret veren Allah bir daha veremez mi? Verebilir. Çünkü o yaratandır onun için zor diye bir şey yoktur. O İlk örnek meselesini insanların anlaması için vermiştir. Onun kudreti karşısında küçük büyük, zor kolay diye bir şey yoktur. Çünkü onun ilmi ve kudreti sınırsızdır.⁷⁴

Bu meseleyi şöyle bir misal ile anlatacak olursak; ilk defa bir araba yapan, ikinci defa bir araba yapamaz mı? Bunu bir yemek için de düşünebiliriz. Bir yemeği ilk defa yapan ikinci defa da yapar. Bir harfî ilk defa yazan, ikinci defa da yazar. Yüce Allah'ın insanların anlaması için vermiş olduğu örnek de böyledir. Sanki Cenab- ı Hak şöyle buyuruyor: “Size ilk defa et, kemik, damar veren Allah bunu ikinci defa veremez mi? Sizi ilk defa yaratan, ikinci defa yaratamaz mı?”

Hz. Peygamber'e Kur'an'a müminlere muhalefet edenlerin neden ahirete inanmadıkları hususu ile ilgili farklı görüşler vardır. Bunlardan birisi de onların ahireti inkâr edip bu inançla dalga geçmelerinin sebebi şöyledir. Hicaz'da ehli kitapla sürekli

⁷² Selim b. İd el- Hilalî- Muhammed b. Musa en- Nasr, *el İsti'âb fi Beyâni 'l- Esbâb*, I- IV, Çev., İshak Doğan, Beka Yayıncılık, İstanbul 2017, c. III, ss. 437- 438.

⁷³ *Yasin*, 36/ 78- 79.

⁷⁴ Sâbûnî, *a.g.e.*, c. III, s. 22.

diyalog halinde olan Araplar kitap, peygamber, melek ve benzeri dini kavramlara yabancı değillerdi. Ancak kitap ehlinin ahiret noktasında net bir çizgiye sahip olamamaları Arapların bu noktada cahil kalmalarına sebep olmuştur. Onlar da âhireti inkâr edip bununla dalga geçmişlerdir. Onların bu inançta olmalarına bilgisiz olmaları az ya da çok etki etmiştir.⁷⁵

Kuşkusuz putperest Mekkelilerin Müslüman olmasını engelleyen en önemli etkenlerden biri de sekülerlik ve âhireti reddetmek olmuştur.

2.2. Toprak Olduktan Sonra Yeniden mi Yaratılacağız?

Peki Ra'd ve İbrahim Suresi'nde ahiretle ilgili neler anlatılır? Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Allah'ın dinine düşman olan Mekkeliler ahireti reddetmekteydiler. Onlar için ölüm sonrası yokluktu. Ölüm onlara göre zamanın bir yel gibi esintisiydi. Onların hayatları da dinleri gibi karmaşıktı Allah'ın onları yarattığını kabul ediyorlardı.⁷⁶ Ancak ona şirk koşarak putlara da ilahlık payesi veriyorlardı. Yine yaratan Allah'ın onları bir daha yaratacağını inkâr ediyorlardı. Bunu akıldan uzak görüyorlardı. Demek ki onlar yaratılışlarını Allah'a yaşantılarla putlara ölümlerini de zamana bağlıyorlardı.

Yüce Allah âhireti red konusunda onlara indirdiği bir âyette şöyle buyurdu:

وَإِنْ تَعْجَبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذَا كُنَّا تُرَابًا ءَأِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ فِي ٥
أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Eğer şaşacaksan asıl şaşılacak olan onların (kafirlerin) ‘Biz toprak olduktan sonra yeniden mi yaratılacakmışız?’ demeleridir. İşte bunlar Rabb’lerini (Rablerinin ikinci defa yaratamayacağını düşünerek) inkâr edenlerdir. İşte bunlar boyunlarına demir halkalar vurulanlardır ve işte onlar cehennemliklerdir. Onlar orada ebedi kalacaklardır.”⁷⁷

İslâm’a düşman olan kafirlerin, hayret edilecek bir noktalar var ki, o da her baharda kâinatın yeniden canlandığını her güzde ise bunların kuruyup yok olduklarını üstelik bunun her yıl onların gözlerinin önünde gerçekleşmesine rağmen insanın

⁷⁵ İzzet Derveze, *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, I- II, Çev., Mehmet Yolcu, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2012, c. I, s. 421.

⁷⁶ *Zuhruf*, 43/ 87.

⁷⁷ *Ra'd*, 13/ 5.

öldükten sonra diriltileceğine inanmamalarıdır. İnsanı dünyada ilk defa yaratan Allah'ın insanları tekrar dirilteceğine karşı çıkmaları son derece hayret vericidir.⁷⁸

Yeryüzünde öldürme ve diriltme ile ilgili bu kadar delil varken, tabiat adeta her yıl ölüp yeniden canlandırılarak, ölümden sonrasına işaret ederken, baharda her şeyin yeniden diriltildiğini gördükleri halde, insanların ölümden sonrası hayatını kabul etmemeleri, Allah'ın harikulade yaratılmışlara muktedir olduğunu görüp öldükten sonra, yeniden dirilişi gerçekleştiremeyeceğini düşünmek kadar şaşkınlık verici bir şey yoktur. Aslında yeniden diriliş imkânsız, muhal değildir. İlk defa yaratan, yapan, ikinci defa da yapabilir.⁷⁹

Kuşku yok ki ölümden sonrasını inkâr etmek yaratan, yeniden dirilişi yapan, her şeyi bilen ve her şeye kadir olan Allah'ı inkâr etmek hükmüne geçer. Bu Allah'a acizlik isnadıdır. İslam düşmanları yeniden dirilişi inkâr ederek, Allah'ın ilmini, kudretini inkâr etmiş oluyorlardı. Zaten ayette de onların rablerini inkâr ettikleri ve cehennemlik oldukları dile getirilmiştir.

Ayette açıklandığı üzere; İslâm düşmanlarının boyunlarına halkaların vurulmasından mecazen kasıt ise; onların tabuların, şartlanmışlıkların adamları olduklarına işarettir.⁸⁰ Önceki ayette de onların bu konuda bilgi sahibi olmadıkları ve sadece zanda buldukları ifade edilmişti. Onların bu konuda hiçbir kesin bilgileri ya da dayandıkları kutsal bir kitapları yoktu. İslam muhalifleri temelsiz, mesnetsiz, hiçbir kaynağa dayanmadan zanlarına uyarak böyle bir inanca varmışlardı. Onların bu inançta olmaları yaşadıkları kültürel dünyanın tesirinden kaynaklanır. Çevrelerindeki insanlar ve ataları böyle inandıkları için onlarda çoğunluğun inandığı gibi inanırlar. Çoğunluk ahireti reddettiği için onlar da bir araştırma yapmadan, bilgi sahibi olmadan ahireti ve yeniden dirilişi reddetmişlerdir.

2.3. Âhiret Hayatı ve Onda Hesabın Olması

Mekkeli İslam düşmanları ve muhalifleri ölümden sonraki hayatı reddettikleri için, herhangi bir hesap kaygısı da taşımıyorlardı. Bununla birlikte İslam inancına göre

⁷⁸ İsmail b. Ömer b. Kesir, *Tefsîru'l- Kur'ân*, I- VIII, Dâru't- Tayyibeti li'n- Neşri ve't- Turâs, Riyad 1999, c. IV, s. 432.

⁷⁹ Yazır, *a.g.e.*, c. V, s. 246

⁸⁰ Karaman vd., *a.g.e.*, c. III, ss. 273- 274.

kişi ister inansın ister inanmasın öldükten sonra bütün yaşantısının hesabını görecektir. Kafir inkarının mümin ise imanının karşılığını alacaktır. Aslında kafirlerin ahireti inkâr etmeleri basit bir şey değildir. Ahireti inkâr etmek cenneti, cehennemi, hesabı, mizanı, cezayı, mükafatı yani öldükten sonra görülecek her şeyi inkâr etmektir. Bundan dolayı Yüce Allah, ahireti inkâr eden İslam karşıtlarına bir taraftan ahiretin varlığına haber verirken diğer taraftan ahireti inkarın ebedi cehennem ile karşılık bulacağını haber vermiştir

Âhiret ve ve hesapla ilgili olarak da Yüce Allah Ra'd Suresi'nin on sekizinci ayetinde de konuyla ilgili şöyle buyurur:

لِّلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

“Rablerinin emrine uyanlar için (ahirette) karşılığın en güzeli vardır. Ona uymayanlar ise yeryüzünde olan her şey ve onun yanında bir katı daha kendilerinin olsa ahirette kurtulmak için hepsini kurtuluş fidyesi olarak verirlerdi. İşte hesabın kötüsü bunlar içindir. (Ahirette) varacakları yer ise cehennemdir. O, (Cehennem) ne kötü bir yataktır.”⁸¹

Ayette geçen “isticâb” kelimesi; cevabın peşine düşüp onu arama ve cevap için hazırlanma anlamına gelir.⁸² Yani mümin iki dünyalıdır. Yeryüzünde Yüce Allah'ın istediği emirleri yerine getirip, ahiret için hazırlık yapar. Allah'a, İslam'a, Kur'an'a, Peygamber'e ve müminlere düşman olup onlarla mücadele eden İslam muhalifleri ise, başta ahiret olmak üzere birçok şeyi inkâr ederler. Onlar âhirette; yeryüzündeki her şey kendilerinin olsa, bir o kadarı daha ellerinde olsa ve bunu kurtuluş fidyesi olarak verseler dahi bu kendilerinden kabul edilmeyecektir.

Sanki ayet der ki; “Ahirette, ahireti reddedenlerin kurtulmak gibi bir alternatifleri olmayacaktır. O'nun emrine ve davetine icabet edenler cennete, O'nun tasarrufunu ve hakimiyetini reddedenler ise cehenneme girecektir. Onların ahireti reddetmeleri bu gerçeği değiştirmez. Çünkü bir insan güneşe gözlerini kapatıp ona

⁸¹ Ra'd, 13/ 18.

⁸² Râğib el- İsfahanî, a.g.e., s. 357.

bakmamakla ve onu inkâr etmekle güneşi yok edemez. Güneş'in var olduğu gerçeğini de değiştiremez sadece kendi dünyasını karartmış olur.

Yüce Allah hiçbir yapıları karşılıksız bırakmaz. Herkes o mutlak hâkimin karşısına çıkacak, Yüce Allah, hesabı çabuk görendir bir işle uğraşması başka bir işi yapmasına engel olmaz.⁸³

Yüce Allah bu konuyla ilgili İbrâhim sûresinde de şöyle buyurur:

لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

“Allah herkese kazandığının karşılığını vermek için böyle yapar. Şüphesiz Allah hesabı çabuk görendir.”⁸⁴

Ayette geçen ceza Yüce Allah'ın insanlara hayırsa hayır, şer ise şerle mukabelede bulunmasıdır.⁸⁵ Yani ahirete iman edip buna göre hazırlanan kişiyle, ahireti reddedip bütün ömrünü inkarla geçiren kişinin alacağı karşılık elbette bir olmayacaktır. Çünkü bunun böyle olması yüce Allah'ın adalet sıfatının bir gereğidir. Bazen, zâlim zulmünün hesabını vermeden ölür. Mazlum ise bu dünyada uğramış olduğu zulmün hesabını sormadan diğer dünyaya gider. Eğer bunların diğer dünyada hesabı görülmeyecek olsaydı, bu bir adaletsizlik olurdu. Allah adalet sıfatının gereği olarak bu dünyada yaşanan her şeyin hesabını soracaktır.⁸⁶

Yüce Allah insan ölünceye kadar hayatının son anına kadar kendisine tövbe ve iman imkânı sunmaktadır. Kişi ister günahkâr bir mümin olsun ister inkâr eden bir kafir olsun tövbe ederek affolunma imkânına sahip olmuş olur. Böylelikle ahirette ebedi bir pişmanlığa uğramaktan kurtulmuş olur.

2.4. İslam Karşıtlarının Dünyada Âhiretin Olmayacağına Dair Yemin Etmeleri

Kişinin bu dünyada yaşadığı pişmanlıkları telafi imkânına sahiptir. Yaşadığı müddetçe yanlış kararların verdiği tecrübe ile doğruya bir adım daha yaklaşmış olur. Belki biraz zaman kaybı olsa da, istediği hedefe ulaşabilmektedir. İnsanın dünyada inanç ve akide noktasında vermiş olduğu kararlar da bir yönüyle böyledir. Her ne kadar

⁸³ Sâbûnî, a.g.e., c. II, s. 94.

⁸⁴ İbrâhim, 14/ 51.

⁸⁵ Râğıb el- İsfahanî, a.g.e., s. 330.

⁸⁶ Karaman vd., a.g.e., c. III, s. 327.

kişi yanlış bir inanca sahip olsa da İslam'a, Allah'a, Peygamber'e düşmanlık yapsa da yaşadığı müddetçe tövbe edip Allah'ın dinine geri dönerek bunu telafi edebilir. Çünkü tövbe kapısı ölünceye kadar açıktır. Yüce Allah yine bu konuyla ilgili İbrahim Suresi'nde şöyle buyuruyor:

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ لَ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّجِبُ دَعْوَتِكَ وَتَتَّبِعِ
الرُّسُلَ ۗ أَوْلَمْ تُكُونُوا آفَاسْمْتُمْ مِنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ

“(Ey Muhammed!) insanları kendilerine azabın geleceği gün (âhiret) ile uyar. Zira o gün (İmanı, âhireti inkâr eden) zalimler, ‘Ey Rabbimiz! yakın bir süreye kadar bizi ertele de senin çağrına uyalım ve (muhalefet ettiğimiz) peygamberlerin izinden gidelim.’ diyecekler. Onlara şöyle denilecek: ‘Daha önce siz sonunuzun gelmeyeceğine (âhiretin olmayacağına) yemin etmemiş miydiniz?’”⁸⁷

Yüce Allah, el-Alîm olduğu için ezeli ve ebedi ilme sahip olduğundan ileride yaşanacak olanları da bilmektedir. Dolayısıyla, hem peygamberine hem kendisine muhalefet edenleri uyarmasını ve ileride inkârlarından dolayı karşılaştıkları azabı haber verir.

O gün, âhireti inkâr eden İslam düşmanları pişman olacaktır. Oradaki pişmanlıkları da kendilerine fayda sağlayamayacaktır. Dünyevilikle ve ahirete inanmamakla bütün gayretlerini İslam'a, İslam'ın peygamberine ve Müslümanlara engel olmak için harcayanlar, inkâr ettikleri inkârlarını yeminle dile getirdikleri ahirette ebedi bir azaba uğrayacaklardır. Azap kelimesinin harf-i tarifle gelmesi o günün belli, muayyen bir gün olduğu ve o günün kesinlikle gerçekleşeceği bilindiği içindir.⁸⁸

Kâfirler, âhiretin, dirilişin, cezanın olmayacağına dair yemin ediyorlardı. Bundan dolayı “Ahiret vardır, hesap vardır, her insan yaptığının karşılığını alacaktır.” diyen İslam'la, Kur'an'la, Peygamber'le mücadeleye girmişler ve bu dini yalanlamışlardı.

Bunu yapanlar hatalarını telafi etmek ve peygamberlere tabi olmak için Allah'tan mühlet isteyeceklerdir. Ancak bu da mümkün olmayacaktır. Çünkü imtihan

⁸⁷ İbrâhîm, 14/ 44.

⁸⁸ Râzî, a.g.e., c. V, s. 123.

dünyada bitmiştir. Onlar, kendilerine verilen ömrü ve mühleti Allah'ın diniyle mücadeleye harcamışlardır.

Bununla birlikte kafirlerin dünyada Müslümanlardan daha müreffeh bir hayat yaşamaları da onların âhireti reddetmelerini etkilemiştir. Çünkü onlar, “Eğer biz kötü olsak, Allah'ın istediği gibi bir hayat yaşamamış olsaydık, bize bu kadar nimet verilmezdi.” diye düşünüyorlardı. Fakir Müslümanları hor görerek: “Allah'ın kendilerine lütuf ve ihsanda bulunduğu kullar bunlar mı? Eğer bunlar Allah'ın sevdiği, değer verdiği kimseler olsaydı bu kadar zorluk ve sıkıntı içinde olmazlardı.” demektedirler. Yani onlara göre; kendilerinin zengin olmaları, daha müreffeh bir hayat yaşamaları doğru yolda olduklarını göstermiş oluyordu.⁸⁹ Yüce Allah bu konuyla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

“Allah rızık (malı, mülkü) dilediğine (dünyada) bol verir. Dilediğine de kısar. Onlar (kâfirler) ise dünya hayatı ile (dünyevileşme ile; dünya nimeti ile) sevinmektedirler (şımarmaktadırlar). Halbuki dünya hayatı ahiretin yanında çok az bir metadan (faydalanmadan) ibarettir.”⁹⁰

Demek Allah inansın, inanmasın; dilediğine bol rızık verir dilediğine de az rızık verir. Yani bu inançta doğru yolda olmak, ya da yanlış yolda olmakla ilgili değildir. İslam düşmanları kendilerine bol rızık verilmesini doğru yolda olmalarına yorsalar da bu böyledir. Bu yüzden İslâm düşmanları dünyevi, seküler bir hayat yaşıyorlardı. Kendilerine verilen mal mülkle, dünyalıkla seviniyorlardı. Oysa Allah indinde dünya hayatı müreffeh olsa da; ahirete nispetle kısa, geçici, küçük bir faydalanmadan ibaretti.⁹¹

Tek dünyalı Mekkelilerin ahiret anlayışları ile ilgili konuyu toparlayacak olursak;

- Onlar ahireti kesin şekilde reddediyorlardı.

- Onlara göre, kendilerini yok eden ancak dehr, yani uzun zamandı. Böylece onlar Yüce Allah'ın kudretini, ihya ve imatesini inkâr etmiş oluyorlardı. Halbuki

⁸⁹ Karaman vd., a.g.e., c. III, s. 286.

⁹⁰ Ra'd, 13/ 26.

⁹¹ Taberî, a.g.e., c. XVI, s. 430.

zamanın sahibi de, onu yaratan, doğuma ve ölüme sebep ve vesile kılan, zaman kanununu koyan ve işleyen Allah'tı.

- Onların âhiret hakkında cehaletleri ve âhireti inkârları; sürekli iletişim halinde buldukları ehli kitap mensuplarının bu noktada net bir çizgiye sahip olamamalarından da kaynaklanmış olabilir.

- Onların bu dünyada Müslümanlardan daha iyi şartlarda yaşıyor olmaları onlara özgüven kazandırmıştır. Bu yüzden onlar Allah'ın indinde kendilerinin daha sevgili olduğunu düşünmüş ve Müslümanların yalancı olduklarına kanaat getirmişlerdir. Allah'a, Peygamber'e ve müslümanlara muhalefet edenlerin muhalefetlerin bir ciheti de âhireti reddederek Kur'ân'a ve İslam'a karşı çıkmalarıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KÂFİRLERİN İSLAM'I İNKÂR ETMEDE KULLANDIKLARI DİĞER ARGÜMANLAR

1. Hz. Peygamber'i Yalancılıkla Suçlamaları

İslam düşmanları Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ve müminlere muhalefet adı altında, her türlü itham ve yakıştırmayı yapmaktan geri durmadılar. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) küçüklüğünden beri hiç yalan söylemediğini bildikleri için kendisine güvenilir anlamına gelen “*el-Emin*” adını vermişlerdi. Ancak kendisine vahiy geldikten sonra hiç yalan söylediğine şahit olmadıkları kişiye, yalancı (kezzâb, kâzib) demeye başlamışlardı.⁹²

1.1. İfk, Kizb ve Tekavvül Kavramları

Kur'an-ı Kerim'de Mekkeli İslâm düşmanlarının Peygamber'e yalancı demeleri farklı kavramlarla açıklanır: onlara göre Kur'ân; Rasulullah'ın (s.a.v.) İfki, kizbi, tekavvülü, Allah'a iftirası ya da Kur'an'a öncekilerin masalları anlamında “*Esâtiru'l-Evvelin*” idi. Ayetlere geçmeden önce onların kullanmış oldukları argümanlara bakalım.

Önce kizb ne demektir; kizb, yalan söylemek, yalanı ortaya çıkarmak ya da başkası adına yalan söylemek veya Allah adına yalan uydurmak, ondan sadır olmayan, ondan gelmeyen bir şeyi ondanmış gibi nakletmektir.⁹³

İslam düşmanı kafirler aslında peygamberin gerçekte vahiy almadığını, sadece Allah adına uydurmalarında bulunduğunu düşünmüşler ve bu yüzden ona yalancı demişlerdir.

İkinci kelime ise, ifktir. ifk ise; bir şeyi olduğunun tersi gibi göstermektir. Kafirler Peygambere (s.a.v.) “*Sen bizi ilahlarımızdan (yalanla) alıkoymak için mi geldin?*”⁹⁴ “Dinimizi gerçek dışı sözlerinle değiştirmek için mi geldin?” demişlerdir.

⁹² Salih Suruç, *Peygamberimizin Hayatı*, I- II, Nesil Yayınları, İstanbul 2015, c. I, s. 127.

⁹³ M. Fuâd Abdülbâkî, *a.g.e.*, ss. 421- 422.

⁹⁴ *Ahkâf*, 46/ 22.

Yani “Aslında hak olan doğru olan bizim inandığımızdır. Senin dinin batıl, sen yalan söylüyorsun, kendi dinini hak din gibi gösteriyorsun.” diyerek ona karşı çıkıyorlardı.

İfk kelimesinin ikinci manası; “Ey Muhammed! Sen insanlarımızı hak olmayan başka bir dine doğru yönlendiriyorsun. Hem Dinimizi yanlış gösteriyorsun, hem insanları bu dinden alıkoyuyorsun. Doğru dinimizi yanlış buluyorsun. Kendi uydurmuş olduğun dinini ise doğru/ hakk din olarak gösteriyorsun”⁹⁵ diyerek muhalefet ediyorlardı.

Son olarak “Muhammed Kur’ân’ı uydurdu anlamında; tekavvelehu diyorlardı. Tekavvul: kavlden türer; söz uydurmak anlamına gelir. Birisinin yalan söylemediğini bildikleri halde ona yalancı demek ve yalanla itham etmektir.⁹⁶ Aslında İslam karşıtları Peygamber’in doğru söylediğini bile bile ona yalancı demişlerdir. Böylelikle inanmamış oldukları Peygamber’i yalancı gibi göstererek ona engel olmaya çalışmışlardır.

1.2. Kâhin Diyelim, Mecnûn Diyelim, Şâir Diyelim

Yüce Allah'ın hak dinine karşı çıkan onu engellemeye çalışan İslâm düşmanları ile ilgili şöyle bir rivayet de mevcuttur; Buna göre Ebû Sufyan, Velid b. Muğire, Ebû Cehil, Utbe b. Rebia ve Nadr b. Haristen oluşan bir grup önde gelen İslam düşmanı geceleyin Hz. Peygamber (s.a.v.) Kur'an okurken onu gizlice dinlerler. Diğer medeniyet ve kültürlerden haberdar olduğu düşünülen Nadr'a “Muhammed ne okuyor?” diye sorduklarında “Bilmiyorum. Fakat galiba size dediğim gibi geçmiş milletlerin mitlerinden, efsanelerinden, geçmişle ilgili yalan yanlış şeylerden (Esatîru'l- Evvelîn) bahsediyor.” diye cevap vermiştir.⁹⁷

İslam karşıtları, İslam'ın her geçen gün ilerlediğini, kendi çevrelerinden insanların bu yeni dine katıldığını gördüklerinden, bu dine ve Peygambere (s.a.v.) yeni ithamlarda bulunarak, insanların bu dine karşı önyargılı davranmalarını istiyorlardı. Bilindiği gibi Mekke eskiden beri dini bir merkez olduğu için her yıl hacıların uğrak yeri durumundaydı. Dışarıdan gelen hacıların Muhammed'i dinleyip Müslüman olma ihtimalleri vardı. Eğer böyle giderse bu yeni din güçlenir ve artık bölgedeki mutlak

⁹⁵ Râğib el- İsfahanî, *a.g.e.*, ss. 135- 136.

⁹⁶ Yazır, *a.g.e.*, c. VII, s. 451.

⁹⁷ Suruç, *a.g.e.*, c. II, s. 127.

otorite olabilirdi. Bu ise Kureyş müşriklerinin sonu demek olacaktı. Bundan dolayı Peygamber'e ve müslümanlara muhalefette ön sıralarda yer alan Mekke Cumhuriyeti'nin **Darü'n- Nedve** başkanı yani günümüzdeki meclis başkanına denk bir konumda olan azılı İslam düşmanı Velid b. Muğire meclisi toplar ve hac mevsiminin yaklaştığını dolayısıyla haberi civar kabilelere ulaşan Muhammed kendilerine sorulduğunda nasıl cevap verilmesi gerektiğini ve insanların onunla konuşma ve görüşme ya da dinleme ihtiyacı hissetmeden ondan yüz çevirmesi konusunda istişarede bulundular.

Birinci teklif Muhammed'e **kâhin** denmesiydi, ancak Velid buna itiraz ederek daha önce çok kâhin tanıdıklarını hem kahinlerin bazen doğru bazen yalan söylediklerini Muhammed'in sözlerinin kâhin sözüne hiç benzemediğini ayrıca onun daha önce yalan söylediğine hiç şahit olmadığını söyleyerek buna itiraz eder.

İkinci teklif ise; "Muhammed'e **mecnûn** diyelim." şeklindeydi. Mecnûn deli demektir. Ancak bu teklif de Velid'e mantıklı gelmez. Çünkü onun deli olmadığını herkes biliyordu. Her ne kadar biz "Bu adam cinlenmiş akıldan mantıktan uzak şeyler söylüyor." Denilse de insanlar onun deli olmadığını hareketlerinin de delilikle bir alakasının olmadığını hemen anlarlar diye bu teklifi de reddeder. Hz. Peygambere deli demek sözlerine de "deli saçması, yâvesi" demek olacaktı.⁹⁸

Üçüncü teklif ise, Muhammed'e **şair** diyelim, şeklindeydi. Ancak Mekkeliler şiiri çok iyi biliyorlardı. Çünkü şiir onların hayatlarının bir parçası haline gelmişti, onun söylediği ayetler şiir değildi. Ancak, herkes onun söylediklerinin belağatı karşısında aciz kalmışlardı. Onun sözleri şairden daha etkili, daha cazip, daha tatlıydı. Dolayısıyla bu teklif de kabul edilmedi.

Son teklif ise Devlet Başkanı Velid 'den geldi. En iyisi ona **sâhir** denmeseydi. Velid onun sihirbaz, dediklerinin ise sihir olmadığını biliyordu. Onun sihirbazlar gibi düğüm bağlayıp üfürükçülük yapmadığını da biliyordu. Teklifler içerisinde ona göre en mantıklısı buydu. Yani onlar, her ne kadar Hz. Muhammed'in sihirbaz olmadığını bilseler de; ona bu yakıştırmayı yaptılar. Bu yakıştırma onlara çok yönlü bir kazanım

⁹⁸ İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2015, s. 91.

sağlayabilirdi. Yani onlar, Muhammed'in sâhir olmadığını bilseler de, sâhir demenin İslam'ı engelleyeceğini İslam karşıtlığını körükleyeceğini düşünüyorlardı.

Bunu şöyle temellendireceklerdi: “Muhammed halkı büyüyle birbirinden ayırıyor, onda öyle tesirli bir söz var ki, bu sözle evladı babasından, kardeşi kardeşten, karı kocayı birbirinden, kişiyi kabilesinden ayırıyordu.”⁹⁹ Aslında büyücü olmak da gerçek olmayanı gerçek gibi gösterip halkı aldatmaktı.

Onlar, Peygamber'i yalancılıkla itham etmek için zorda olsa sonunda ona sihirbaz diyerek, davasına engellemeye çalışacaklardı. İnsanları İslam'a karşı kışkırtmak ve İslam'ın bölgede yayılmasına engel olmak için böyle yapacaklardı. Onların Resulullah'a (s.a.v.) kâhin, mecnun ya da şair demeleri aslında Resulullah'a yalancı demek içindi. Yani onlara göre, Muhamed'in kehanette bulunduğunu yada bu bilgiyi cinlerden aldığını veya yalan yanlış şeyleri şiirleştirerek bize vahiy diye yutturmaya çalışan bir sahtekar olduğunu iddia ediyorlardı. İslam düşmanlarının peygambere yalancı demeleri üzerine Yüce Allah Ra'd ve İbrâhim sûreleri'nde Hz. Peygamberin yalancı olmadığını iki şahit göstererek ve ona yalancı diyen düşmanlarına karşı onun doğruluğunu tasdik edecekti. Bu şahitlerden birincisi Kur'an, ikincisi Ehl- i Kitaptı.

1.3. Hz. Muhammed'in Peygamberliğine Kur'an'ın Şahitliği

Mukatil b. Süleyman'dan rivayet edildiğine göre, müşrikler “Muhammed, Kur'an'ı kendiliğinden uyduruyor. Kur'an Allah kelamı değildir. Dolayısıyla o vahiy olmadığı için Muhammed bir yalancıdır.” İddiasında bulundular. Bunun üzerine şu ayet indirilmişti:

الْمَرَاتُكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

“*Elif. Lam. Ra. İşte bunlar kitabın ayetleridir sana rabbinden indirilen haktır/ gerçektir. Fakat insanların çoğu (bu hakka, doğruya) inanmazlar.*”¹⁰⁰

⁹⁹ Suruç, a.g.e., c. I, ss. 211- 212., Murat Sarıçık, *Hiz. Muhammed'in Çağrısı- Mekke Dönemi-*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta 2016, ss. 155- 162.

¹⁰⁰ R'ad, 13/ 1.

Yüce Allah burada kitabın ayetleri açıklamasını yaptı. Peki ayet ne demektir? Ayet birçok manaya gelmektedir. Bu manalardan İslam karşıtlığı ile alakalı ele alacağımız iki mana vardır:

Birincisi: Ayet demek delil demek, yani bu Kur'an'daki ayetler deliller Muhammed'in peygamberliğine birinci derecede delildir. Çünkü ayınısını kimse getiremez. Edebiyatçılar, belağatçılar, şairler onun karşısında aciz kalmışlardır. Eğer onu iddia ettiğiniz gibi “Muhammed uydurmuş” olsaydı bu başkasının da uydurabileceği manasına gelirdi. Bu mümkün olmadığına göre Hz. Muhammed'in en büyük şahitleri ayetler/ Kur'an olmuştur.

İkincisi: Ayet, mucize demektir. Yukarıda vermiş olduğumuz örnek gibi bu ayetlerin başkası tarafından ortaya konulmaması bunların mucize olduklarına delildir. Eğer bunlar mucizeyse ve kuvvetli delilse, o zaman Muhammed (s.a.v.) doğru söyleyen bir rasuldür.¹⁰¹ Ona gelen de vahiydir.

Ama kafirler böyle demiyorlardı. “Onu Muhammed kendiliğinden uyduruyor o Allah'a iftirada bulun bir yalancıdır.” demek suretiyle onu yalanlayıp, söylediklerini bâtil sayıp, dinine karşı muhalefette bulunmuşlardır. Ayet “*Sana Rabbinden indirilen haktır.*” diyerek Hz. Peygambere şahitlik ediyordu. Burada geçen “hakk” kelimesinin muhtelif anlamları vardır. Bunlardan konumuzda ilgili olan anlamlara bakacak olursak:

Birincisi: Bir şeyi hikmetinin gereği gibi var etmek, yani olması gerektiği gibi meydana getirmektir. Bundan dolayı, Allah'ın bir adı da Hakk'tır. Allah'ın bir adı haksı onun göndermiş olduğu din de hak din olmuş olur. Ve mahza hakikattir. Bunun içinde gerçeğe ve hakikate uygun olmayan hiçbir şey yoktur. Yani tam gerekeni yapmak, söylemek, emretmek; Yüce Allah'ın hak olmasının bir gereğidir.

İkincisi: Hakk kelimesinin ikinci manası ise; bir şeyin hikmetinin, gayesinin gereği gibi var olması yaratılmasıdır. Yani bir şeyin insanların faydasına yarayacak şekilde var olması hak olmuş olur. Yani böylece gerekenin gerektiği gibi var olması haktır. Allah'ın dininin insanların faydasına ve gereklerine göre gönderilmesi o dinin hak olması demektir.

¹⁰¹ Yusuf Şevki Yavuz- Abdurrahman Çetin, “Âyet”, *DİA*, c. IV, İstanbul 1991, ss. 242- 244.

Üçüncüsü: Hakk kelimesinin üçüncü manası ise; bir şeyin özülle olan mutabakı ve uyumudur. Yani işin aslı, doğrusu neyse, ona uygun olan hakikattir. Bir kâğıda beyaz diyorsanız, o kâğıt beyaz ise, bu işin aslına uygundur ve hakktır. Yani Kur'an ayetleri de böyledir. Kur'an ayetleri hep işin aslı, hakikatı ile özü ve tabiatıyla uygun olur.

Dördüncüsü: Hakk kelimesinin dördüncü manası da; bir şeyin gerektiği kadar eksiksiz ve fazlasız var olması demektir. Yemeğe tuz, ölçüsüne, ayarına göre atılırsa; bu yemek lezzetli olur. Allah'ın dini de böyledir. Onda aşırılık ifrat ve tefrit yoktur, itidal vardır. Dolayısıyla bu din hak dindir, onun Peygamberi hak peygamberdir. Mensupları ise, hakikatin mensupları olmuş olurlar. Bu dine muhalefet edenler ise, batıl bir dinin mensubu olmuş olurlar.¹⁰²

Demek ki; Yüce Allah'ın gönderdiği din hak ve doğru dindir. İslâm karşıtlarının iddia ettiği gibi uydurma, hakikatsiz değildir. Peygamberi yalancı ve sahtekâr değildir. Yüce Allah bu dini tam ve eksiksiz göndermiştir. Gerçeği, hikmeti neyi gerektiriyorsa, ona göre var etmiştir. Bu din de hakikat üzeredir. Dinde kendisinde gereksiz lüzumsuz hiçbir şey yoktur. Her çağdaki insanların ihtiyaçlarına göre ifrat ve tefritten uzaktır. Onun için din hak dindir. İslam düşmanlarının iddia ettiği gibi Hz. Muhammed'in (s.a.v) uydurması değildir.

Hz. Muhammed Allah'ın dinine muhalif olanların dediği gibi “kezzâb, sâhir mecnûn mütekavvil” ya da Kureyşi bölmeye çalışan uğursuz biri değildir. O din hakkında heva ve hevesine göre konuşmaz. Çünkü o heva ehli değil, hak ehlidir. Onun söylediklerinin tamamı haktır. Cenabı Hak tarafından kendisine indirileni söylemektedir.¹⁰³

1.4. Hz. Peygamber'in Hak Olduğuna Ehl-i Kitabın Şahit Tutulması

Yüce Allah tarafından Kur'an'ın uydurma olmadığına, Hz. Peygamber'in de yalancı olmadığına dair gösterilen ikinci şahit ise ehl-i kitap dediğimiz Yahudi ve Hristiyanlardan bazılarının şahitliğidir. Bu grubun Kur'an'a İslam'a ve Hz. Peygamber'e karşı duruşları iki çeşittir. Bunun birincisi hiç beklemedikleri bir milletten, yani Araplardan bir Peygamber çıkmasını milliyetçilik damarlarına

¹⁰² Râğîb el- İsfahanî, *a.g.e.*, s. 420., Mustafa Çağrırcı, “Hak”, *DİA*, c. XV, İstanbul 1997, s. 151.

¹⁰³ Yazır, *a.g.e.*, c. VII, s. 461.

yediremeyip onun peygamberliğini reddeden ve ona itaat etmeyenlerdir. İkincisi ise; halis niyetle doğruya, hakikate ulaşmak isteyenlerin kendisine itaat etmesidir. Yüce Allah peygamberini yalanlayanlara burada ise, ona inanan ehli kitap alimlerinin bazılarını şahit göstermektedir.

Ehl-i Kitabın şahitliği başlığı altında inceleyeceğimiz kişilerden biri; Yahudi alimlerinden olan Abdullah b. Selamdır. İslam olmadan önceki adı Husayn'dır, bu güzide insan hicretin birinci yılında Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye gider gitmez, kendisi ile görüşmüş, kendisine cevabını bildiği birkaç sorudan sonra Hz. Muhammed'in Peygamber olduğuna kanaat getirerek Müslüman olmuştur.¹⁰⁴

Abdullah b. Selam'ın müslüman olması esnasında şu hadise konumuza ışık tutar. Rasulullah yanına gelen Abdullah'a: “Ey Abdullah Allah için söyle, Tevrat'ta vasıflarıma rastladın mı?” diye sorunca, buna karşılık Abdullah da Rasulullah'ın sualine şu sualle cevap verir. Rasulullah'a: “Allah'ın vasıflarını söyler misiniz?” Rasulullah (s.a.v.) biraz bekledikten sonra kendisine İhlâs suresi vahyolunur. Bunu duyan Abdullah, “Doğru söyledin.” diyerek Rasulullah'ı tasdik eder onun vasıflarına Tevrat'ta rastladığını söyler.¹⁰⁵

Bu konuyla ilgili İslam karşıtları, Hz. Muhammed'e: “Sen peygamber değilsin.” diyerek onunla tartışmaya giriyorlardı. Bunun üzerine Yüce Allah Ra'd Suresi'nin kırk üçüncü ayetinde şöyle buyurmuştu:¹⁰⁶

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْنَا مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ﴾

“İnkâr edenler: ‘Sen peygamber değilsin.’ diyorlar. De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah ve bir de yanında kitap bilgisi bulunanlar yeter.”¹⁰⁷

Yüce Allah'ın şahitliğini önceki başlık altında incelemiştik. Ehl-i kitabın şahitliğine gelince, rivayete göre, âsiler hazreti Osman'ı muhasara edince Abdullah b. Selam, Hz. Osman'ın yanına geldi. Hz. Osman ona: “Neden geldin?” diye sorunca “Sana yardım etmeye” dedi: Hz. Osman ondan, evden dışarı çıkıp asileri uzaklaştırmasını istedi. Abdullah, âsiler arasına çıkınca: “(Yukarıda ele aldığımız kırk

¹⁰⁴ Murat Sarcık, *Hiz. Muhammed'in Çağırısı- Medine Dönemi-*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta 2016, ss. 24- 27.

¹⁰⁵ İhsan Atasoy vd., *Sahabiler Ansiklopedisi*, I- II, Nesil Yayınları, İstanbul 2012, c. I, s. 175.

¹⁰⁶ Taberî, *a.g.e.*, c. XVI, s. 500.

¹⁰⁷ *Ra'd*, 13/ 43.

üçüncü) âyetin benim hakkımda indiğini biliyor musunuz?” diye sordu. Asiler onu tasdik ettiler.¹⁰⁸

Yüce Allah'ın kendi şahitliğinden sonra ehl-i kitabın şahitliğini zikretmesi, onların heva ve heveslerine kapılmayan, asabiyet damarları ile hareket etmeyen ilim ve hakikat peşinde olanların aslında Hz. Peygamber'i (s.a.v.) hakkıyla tanıdıklarını ve onun doğruluğuna şahit olabileceklerini açıkladı.

İslam muhaliflerinin Peygamber'e (s.a.v.) yalancı demeleri ile ilgili özetle şunları söyleyebiliriz:

İslam düşmanları, Hz. Peygamber'in Allah adına yalan uydurduğunu, onları, atalarının inancından başka bir inanca yönlendirmek istediğini, kendilerini dinlerinden alıkoymaya çalıştığını dile getirmişlerdir.

Onlar, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yalan söylediğine hiç şahit olmadıkları halde onun yalan söylemediğini bile bile ona yalancı demişlerdir. Dışarıdan gelen insanların Muhammed (s.a.v.) ile görüşmelerini ona tabi olmalarını engellemek için bir isnatta bulunmaları gerektiği zaman, onların mecliste bir karara varana kadar çok zorlanmaları bize bunu göstermektedir.

İslam düşmanları Kur'ân'a “öncekilerin mitleri/ efsaneleri” diyerek de Peygambere yalancı demiş oluyorlardı. Oysa Allah, bizzat kendi kitabındaki ayetleri ve insaflı ehl-i kitap âlimlerini şahit tutarak, Peygamber'in (s.a.v.) müşriklerin iddia ettiği gibi yalancı veya sahtekâr olmadığını açıklamıştı. “O; hak olan Allah'ın hak dininin hak peygamberidir” demişti.

Sonuç olarak İslâm karşıtlarının İslâm'a muhalefette kullanmış oldukları argümanlardan biri; Hz. Peygamber'e (s.a.v.) yalancı, sahtekâr demeleri olmuştur.

2. İslam Muhaliflerinin Hz. Peygamber'den Mucize İsteyerek İslam'a Karşı Çıkmaları

İslam'a muhalefet eden kafirlerin Hz. Peygamber'le (s.a.v.) mücadelede kullanmış oldukları bir başka argüman ise; Hz. Peygamber'den (s.a.v.) mucize istemeleridir. Peki mucize nedir? Mucize, Yüce Allah'ın peygamberlerin ellerini

¹⁰⁸ Çetiner, *a.g.e.*, c. II, s. 530.

güçlendirmek, onları doğrulamak için onların elleriyle yarattığı, başkalarının bunu yapmakta aciz kaldığı olağanüstü durumlara denir. Mucizenin en büyük özelliğinden biriside Cenab-ı Allah'ın âdetullah ya da sünnetullah dediği, kendisinin yeryüzünde mut'at kıldığı konulara aykırı olarak gerçekleşmesidir. Mucize Yüce Allah'ın peygamberlerin elleriyle gerçekleştirdiği olağanüstü durumlardır. Yani peygamberler istedikleri gibi mucize gösteremez, Allah dilediği zaman mucizeler vuku bulur.¹⁰⁹ Aslında burada peygamberler mucizeye birer sebep ve vasıtaadır.

Bu konuyla ilgili Zübeyr b. Avvam'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, bir gün içlerinden azılı İslam düşmanlarından Ebû Cehil ve Abdullah b. Ebi Ümeyye'nin bulunduğu bir grup İslam muhalifi, yanlarına gelmesi için Resulullah'ı çağırırlar. Resulullah onların yanına gelince ona şöyle derler: “Eğer sana tâbi olmamız seni sevindirecekse bizim için Mekke dağlarını uzaklaştır. Görüyorsun ki yerimiz çok dar. Sonra bu arazide pınarlar çıkar. Nehirler akıt ki burada ziraat yapalım. Sonra rüzgârı emrimize ver ki, onunla (Hz. Süleyman gibi) Şam'a gidelim ve aynı gün içinde ticaret yapıp dönebilelim. Çünkü sen dağların ve rüzgârın Dâvûd ve Süleyman'a musahhar kılındığını iddia ediyorsun. Sonra dedemiz Kusayy b. Kilâb'ı veya istediğin birini dirilt ki senin haberini ona soralım. Bakalım sen gerçekten Peygamber misin yoksa yalancı mı? Çünkü sen İsa'nın ölülerini dirilttiğini söylüyorsun. Sen de Allah indinde bunlardan az değerli değilsindir.” diyerek ondan mucizeler istemişlerdir. Bunun üzerine şu âyet nâzil olmuştur:¹¹⁰

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتَىٰ بَلْ لَئِنَّ اللَّهَ الْآمُرُ جَمِيعًا

“Kendisiyle dağların yürütüleceği veya yeryüzünün parçalanacağı ya da ölülerin konuşurulacağı bir Kur'ân olsaydı (o yine bu kitap olurdu). Fakat bütün emir yalnız Allah'ındır.”¹¹¹

Sebeb-i nüzulden hatırlayacak olursak müşrikler Resulullah'tan ne istemişlerdi?

¹⁰⁹ Halil İbrahim Bulut, “Mucize”, *DİA*, c. XXX, İstanbul 2005, ss. 352- 356.

¹¹⁰ Çetiner, *a.g.e.*, c. II, ss. 526- 527., Selim b. İd el- Hilalî- Muhammed b. Musa en- Nasr, *a.g.e.*, c. III, ss. 51- 54.

¹¹¹ *Ra'd*, 13/ 31.

Birincisi: dağların Mekke'den uzaklaştırılması, nehirlerin fişkırılması benzeri talepler. Ancak onların dikkatinden kaçan bir şey var ki önceden de ifade edildiği gibi mucizenin meydana gelmesi Peygamberin değil Allah'ın elinde olan bir şeydir. Resulullah her ne kadar mucizeleri yapamasa da, bunlar yapılacak olursa da yine Kur'an ile yapılacaktır. Çünkü Kur'an'da bugün bile tespit edilememiş nice hakikatleri barındırmaktadır.

İkincisi: ölümlerin diriltilmesi meselesi. Hatırlarsak müşrikler Peygamber'den (s.a.v.) Kusay'ı ya da istediği bir Kureyş büyüğünü diriltmesini talep etmişlerdir. Yani "dağları üzerimizden çekemiyorsan bari bunu yap ki sana inanalım." Düşüncesini dile getirmişlerdir.

Burada İslam muhaliflerinin istediği şey Allah'ın istediği kanuna aykırıdır. Çünkü Yüce Allah sürekli ileriye doğru giden bir hayat takdir etmiştir. Kişi ana rahmine düşer, doğar, büyür, yaşlanır ve ölür. Onlar ise geriye doğru işleyen bir talepte bulunmuşlardır. Ölmüş birisinin dirilişini istemektedirler. Eğer bir ölü dirilip onlara Hz. Muhammed'in doğruluğunu haber verecek olursa, bu sefer imtihan denilen bir şey kalmaz. O zaman herkes iman eder. Yani imtihanın sırrı bozulur.

Yukarıdaki rivayette İslam muhalifleri ile ilgili dikkatimizi çeken bir husus da onların ne kadar seküler/dünyacı olduklarıdır. Mesela "Şehrimizi ziraate aç, bir gün içinde şama gidip ticaret yapıp dönelim." Ya da "Ölülerimizi dirilt." Benzeri gibi hep dünyevi taleplerde bulunmuşlardır.

Ancak Allah, onların mucize isteklerini "*Bütün emir Allah'ındır.*" diyerek reddetti.¹¹² Yani onlar istediği zaman değil, Allah istediği zaman mucize gerçekleşir. Onların istediği şekilde değil, Allah'ın istediği şekilde mucizeler gerçekleşir. Bu noktada mutlak karar verici olan merci Yüce Allah'tır.

2.1. Şayet Peygambersen Mucize Göster

Mucize konusuyla ilgili olarak yine İslam muhaliflerinden Abdullah b. Ebî Ümeyye ve arkadaşlarının Hz. Peygamber'den (s.a.v.) kendilerine mucize getirmesini

¹¹² Sâbûnî, *a.g.e.*, c. II, s. 77.

isteyerek: “Rabbinden kendisine bir mucize indirilmeli değil mi?” demeleri üzerine de şu ayet inmiştir:¹¹³

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ

“*İnkâr edenler diyorlar ki: ‘O’na (Muhammed’e) Rabbinden bir mucize indirilseydi ya!’ De ki: ‘Şüphesiz Allah dilediğini saptırır, kendisine yöneleni de doğru yola eriştirir.’*”¹¹⁴

Kuşku yok ki, İslam karşıtları Rasulullah’ı çaresiz bırakmak için genellikle mucize istemişlerdir. “Hadi şunu yap da, sana inanalım, Peygamber olduğunu bilelim.” tarzında muhalefette bulunmuşlardır. Halbuki her zaman mucize getirmek peygamberliğin şartlarından değildir. Çünkü Allah Rasulü’ne tabii olan herkes mucize gördükleri için ona tabi olmamışlardır. Bundan dolayı Cenab- ı Allah diyor ki: “Hidayeti isteyip bana yönelene ben hidayet veririm. Kim de dalaleti isterse ona da dalaleti veririz. Bu noktada onlara ölünceye kadar mühlet verilir. Kişi dalaletten, karanlıklardan tevbe ederek doğruya yönelirse o hidayete ermiştir.”¹¹⁵ Görüldüğü gibi; onlar Hz. Peygamberden çeşitli mucizeler isteyerek Kur’ân’a ve İslâm’a karşı çıkıyorlardı. Oysa mucize görmesi olmazsa olmaz değildir. Kafirlerin bu tarz istekleriyle ilgili yine Ra’d Suresi’nin yedinci ayetinde mucize isteyerek İslâm’a hücum edenler konusunda şöyle buyrulur:

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

“*İnkâr edenler diyorlar ki: ‘O’na (Muhammed’e) Rabbinden bir mucize indirilse ya!’ derler. (Lâkin) Sen ancak bir uyarıcısın. Her kavim için de bir yol gösterici/ hidayet edici vardır.*”¹¹⁶

Kafirlerin mucize istemelerine karşı her şeyi gören, duyan, bilen Allah sanki şöyle cevap vermiştir: “Ey Resulüm! Senin vazifen İslam’a, Kur’ân’a muhalif olanlara mucize göstermek değildir. Sen itikadi, kültürel, sosyal ve hukuki olarak karanlığa batmış olan yaşantıları değiştirmek ve hak olan Allah’ın dinini insanlara ulaştırmak

¹¹³ Kurtubî, a.g.e., c. IX, s. 315., Çetiner, a.g.e., c. II, s. 525.

¹¹⁴ Ra’d, 13/ 27.

¹¹⁵ Kurtubî, a.g.e., c. IX, s. 315.

¹¹⁶ R’ad, 13/ 7.

için gönderilmiş bir hidayet rehberisin.” diyerek onların mucize isteklerine takılmamasını istemiştir.

Yüce Allah her ne kadar dilediği zaman peygamberlerinin ellerini güçlendirmek için mucizeler yaratsa da, daha öncede ifade ettiğimiz gibi mucize peygamberliğin olmazsa olmaz bir şartı değildir. İnkâr edenler peygamberin doğru olduğuna, hak peygamber olduğuna kanaat getirmek için onun mucize getirmesini isteseler de yukarıda dile getirdiğimiz gibi Peygamber’e (s.a.v.) tabi olanların hepsi mucize gördükleri için kendisine tabi olmadılar.

Mucize konusuyla ilgili Ra’d Suresi’nin otuz sekizinci ayetinde de şöyle buyuruluyor:

﴿وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

“Allah’ın izni olmadan hiçbir Peygamber bir mucize gösteremez.”¹¹⁷

Peygamberler istedikleri an, istedikleri gibi mucize gösteremezler. Çünkü mucize göstermek Allah’a ve onun iradesine bağlıdır. Her ne kadar mucizeleri peygamberler gösteriyor gibi olsa da, mucizenin arkasındaki hakiki güç ve mucizeyi yaratan Allah’tır. Onun için ancak Allah dilediği zaman mucize gerçekleştirir.

Bu ayetten sonra kafirlerin “Ey Muhammed! Görüyoruz ki senin elinde olan bir şey yoktur. Her şey olmuş bitmiş.” demeleri üzerine de Cenâb- ı Hak şöyle buyurmuştur.¹¹⁸

﴿يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ﴾

“Allah dilediğini siler, imha eder. Dilediğini de sabit kılıp bırakır. Ümmü’l-Kitap (Ana kitap) onun yanındadır.”¹¹⁹

İslam karşıtları Peygamber’den (s.a.v.) bekledikleri mucizeleri, tehditleri göremeyince “Mucize yok, tehdit edildiğimiz şeyler de yok, mucize de gösterilemediğine göre bu adam bir yalancıdır.” demişlerdir. Yüce Allah ise mucizenin onun emrinde olduğu gibi her şeyin gerçekleşecek olan şeylerin bir kitapta yazılı olduğu ve her şeyin kendi zamanını beklediğini ifade ederek, o kitabın da kendi

¹¹⁷ Ra’d, 13/ 38.

¹¹⁸ Çetiner, a.g.e., c. II, s. 529.

¹¹⁹ Ra’d, 13/ 39.

indinde yanında olduğunu söylemiştir. Yani her an onlarla ilgili bir helak, mucize, benzeri şeylerin gelebileceğini, bu tarz şeylerin şimdiye kadar gelmediği bundan sonra da gelmeyeceği anlamına gelmediğini ifade ederek kafirlere cevap vermiştir.¹²⁰

2.2. İslam Muhaliflerinin Önceki Peygamberlerden de Mucize İstemeleri

İslam'a, Kur'ân'a, Peygamber'e (s.a.v) ve Müminlere düşmanlık yapıp karşı çıkanların mucize istemeleri, sadece Hz. Muhammed (s.a.v.) dönemine münhasır değildir. Ondan önceki peygamberlerin de aynı şekilde karşı karşıya kaldıkları bir muhalefet argümanıdır. Bu konuyla ilgili İbrâhim Suresi'nin dokuzuncu ayetinde şöyle buyrulur:

*“Sizden önceki Nûh, Âd ve Semûd kavimlerinin ve onlardan sonrakilerin haberi size gelmedi mi? (Peygamberler) mucizeler getirdiler de onlar (kafirler, öfkeden parmaklarını ısırarak) ellerini ağızlarına götürüp, ‘Biz, sizinle gönderileni inkâr ediyoruz. Bizi çağırdığınız şeyden de derin şüphe içindeyiz’ dediler.”*¹²¹

Demek ki Nûh, Âd, Semûd benzeri kavimler de, kendi peygamberlerinden mucize istemişlerdir. Peygamberleri onlara mucize gösterdiğinde ise ne yapacaklarını bilemez halde kin, düşmanlık ve öfkeyle ellerini ağızlarına götürüp istedikleri mucize gösterilince, “Biz sizinle gönderileni inkâr ediyoruz. Sizin bizi davet ettiğiniz şeyden şüphe içindeyiz” dediler, inkarlarına ve muhalefetlerine devam ettiler.

Sürekli mucize istenmesi; tarih içinde hemen hemen bütün peygamberlerin karşı karşıya kalmış oldukları bir durumdur. Ayette isimleri zikredilen kavimler de mucize istemişler ve mucizenin gerçekleşmesinden sonra mucize karşısında aciz kalmış, öfkelenmiş ve şaşırılmışlardır. Muhtemelen onlar Peygamber olduklarını iddia edenlerin bunu başaramayacaklarını düşünmüşlerdir. Sanki Yüce Allah, bu ayette Rasulüne (s.a.v.) diyor ki; “Onların mucize istemelerine kanma. Çünkü önceki kavimlerde mucize istemelerine rağmen mucizeler gösterildikten sonra da muhalefetlerine devam etmişlerdir.” Burada mesele sadece mucize gösterilmesi değil, aynı zamanda mucizeye şahit olanların inatlarından dolayı muhalefet etmeleridir.¹²²

¹²⁰ Yazır, a.g.e., c. V, s. 275.

¹²¹ İbrâhim, 14/ 9.

¹²² Karaman vd., a.g.e., c. III, ss. 307- 308.

İslam düşmanlarının Peygamber'den (s.a.v.) mucize istemeleriyle ilgili şu rivayet, aslında onların niyetleri hakkında bizlere ışık tutacak durumdadır.

Bi'setin yedinci yılında İslam düşmanlarından Ebû Cehil, Velid b. Muğire gibi bir grup toplanmış ve Rasulullahın yanına giderek “Eğer sen gerçekten Allah tarafından gönderilmişsen şu Ay’ı ikiye yar. Böyle yaparsan sana iman edeceğiz.” dediler. Allah’ın yardımıyla ay ikiye yarıldığında ise “Şüphesiz bu bir sihirdir.” diyerek inkarlarına ve inatlarına devam etmişlerdir.¹²³

Demek ki İslam düşmanlarının mucize görüp görmemesi, çoğu zaman durumu değiştirmemektedir. Onlar inkarlarında ısrarcı davranmışlardır. Yüce Allah, mucize konusuyla ilgili önceki peygamberlerin kıssalarından verdiği örneklerden birisi de İbrâhim Suresi’nin onuncu ayetinde şöyle geçmektedir:

“Peygamberleri dedi ki: ‘Gökleri ve yeri yaratan Allah hakkında şüphe mi var? Halbuki O, günahlarınızı bağışlamak ve sizi belli bir zamana kadar ertelemek için (imana) çağırıyor’. Onlar: ‘Siz de bizim gibi sadece birer insansınız. Bizi babalarımızın taptıklarından alıkoymak istiyorsunuz. Öyleyse bize apaçık bir delil getirin.’ dediler.”¹²⁴

Peygamberleri kendilerine muhalefet eden kavimlerine, göklerin ve yerin yaratılması başta olmak üzere gözle görülen şeyleri işaret ederek, aslında bunların Allah’ın varlığına en büyük deliller olduğunu, onların muhalefetlerinin yersiz olduğuna, Yüce Allah’ın onlara rahmetinin bir gereği olarak imana gelmeleri için peygamberler göndermesine rağmen onlar peygamberlerin de kendileri gibi beşer olduklarını ve onlara vahyin inmesinin mümkün olmadığını, dolayısıyla onlar peygamberlerin kavimlerini, atalarının ve babalarının yolundan ayırmak isteyen sahtekarlar olduğunu düşünerek muhalefet etmişlerdir.

Devamındaki ayette ise peygamberler kavimlerine şöyle cevap vermektedirler:

“Peygamberleri onlara (kavimlerine) dedi ki: ‘Biz ancak sizin gibi birer insanız. Fakat Allah, kullarından dilediğine (peygamberlik) nimetini verir. Allah’ın

¹²³ Sarıcık, *Hz. Muhammed’in Çağrısı- Mekke Dönemi-*, s. 197.

¹²⁴ *İbrâhim*, 14/ 10.

izni olmadıkça bizim size bir delil(mucize) getirmemiz mümkün değildir. Müminler ancak Allah'a tevekkül etsinler."¹²⁵

Peygamberler, kavimlerine kendileri gibi insan/ beşer olduğunu söyleyerek bu noktada herhangi bir olağanüstülük iddiasında olmadıklarını, ancak Allah'ın dilediği kullarına peygamberlik nimetini bahşettiğini dile getirmişlerdir. Aslında peygamberler Allah'tan vahiy alma nimetinin verdiği üstünlüğü öne çıkarmayarak tevazularını göstermişlerdir.¹²⁶ Onların Allah'tan vahiy almaları, Peygamber olmaları istedikleri gibi mucize gösterebilecekleri anlamına gelmemektedir. Mucize Allah'ın emrinde ve hükmünde olan bir şeydir. Dolayısıyla daha öncede ifade ettiğimiz gibi mucize peygamberliğin şartı değildir. Bir insanın peygambere iman etmesi için mucize görmesi şart değildir.

Sonuç olarak Ra'd ve İbrâhim Sûrelerindeki mucize ayetlerine ve bu konuyla ilgili olarak mevcut rivayetlere baktığımızda şunları görürüz:

Genellikle mucize istenmesi bütün peygamberlerin inanmayanlarca karşı karşıya kaldıkları bir durum olmuştur. Mekkeli İslam muhaliflerinin mucize taleplerine baktığımızda onların bu isteklerine dünyaya bakışlarının da etkili olduğu görülür. Yani onlar, tek dünyalı/ seküler insanlar olmalarının sonucu olarak, hep dünyevi şeyler istemişlerdir. Örneğin; "Bu şehri ziraate aç, ticaretimizdeki mesafeyi bir güne indir. Falan atamızı dirilt." gibi talepler olmuştur.

Onlar sürekli gösterilmesi gereken mucizeyi peygamberliğin bir şartı olarak görmüşlerdir. "Eğer Peygamber isen onu ancak mucize göstererek kanıtlarsın, ya da mucize gösterebilirsen biz sana iman ederiz." şeklinde sanki Resulullah 'a iman eden herkes mucize gördüğü için iman edecekler gibi bir tavır içerisine girmişlerdir. Her istendiğinde mucize göstermeyi bir şartmış gibi gördükleri için "eğer Peygamber (s.a.v.) mucize gösteremezse bu onun yalancı olduğunun delilidir." Diye düşünmüşlerdir.

Onların mucize taleplerine genellikle Yüce Allah şöyle cevap vererek reddetmiştir: "Peygamberin görevi tebliğdir. Mucize göstermek değil. Bunun yanında

¹²⁵ *İbrâhim*, 14/ 11.

¹²⁶ *Sâbûnî, a.g.e., c. II, s. 85.*

mucize gösterilmesi müşriklerin talepleri ve istedikleri şekilde değil, Allah'ın isteği ve dilemesi sonucu yaratılır. Bu noktada karar mercî Yüce Allah'tır.”

Yüce Allah, Rasulünü (s.a.v.) bu konuyla ilgili, önceki Peygamberlerin kıssalarından misaller vererek teskin etmiştir. Yani mucize istemek sadece onun döneminin bir problemi değil, her dönemde İslam muhaliflerinin talep ettiği bir şeydir. Mucize gösterildiğinde ise buna bir kılıf bularak yalanlama ve muhalefetlerine devam ettikleri görülmüştür.

Dolayısıyla tarihte İslam karşıtlarının, Allah'ın dinine karşı kullanmış oldukları argümanlardan birisi de mucize isteyerek peygamberleri aciz bırakıp yalanmak ve tebliğ ettiği dinlerine karşı çıkmak olmuştur.

3. Kâfirlerin Hz. Peygamber'e Tuzak Kurarak İslam'a Karşı Çıkmaları

İslam düşmanlarının muhalefetiyle ilgili ele alacağımız bir diğer konuda mekr yani İslam'a tuzak kurma konusudur. Peki mekr ne demektir? Mekr, hile yapmak, sahtekarlıkla aldatmak, pusu kurmak, çekiştirmek, kaydırmak, saptırmak benzeri manalara gelmektedir. Mekr kelimesi türevleriyle birlikte Kur'an'da kırka yakın yerde geçmektedir.¹²⁷

Peki tuzak neden kurulur? Bir avcının avını avlamak istemesi, ya da onu tutsak etmesi için tuzak kurması gibi İslam muhalifleri de, İslam'ı yok etmek, öldürmek ya da esaret altında tutmak için İslam'a tuzak kurmuşlardır.

İslam düşmanları, gerek Hz. Peygamber'e (s.a.v.), gerek ayetlere gerekse Müslümanlara tuzak kursalar da; aslında bu tuzaklarının amacı, Allah'a ve onun hak dinine karşı çıkmak ve hakikati engellemektir. Kâfirler, bazen bu hak dinin yeryüzündeki önderleri olan peygamberlere tuzak kurarak onların davasını engellemeye çalışmışlardır. Bazen ayetleri yalanlamaya çalışarak muhalefet etmişlerdir. Bazen de müminlere tuzak kurarak, onlara eziyet ederek, onları Allah'ın yolundan alıkoymaya çalışmışlardır.

¹²⁷ Bekir Topaloğlu, “Mekr”, *DİA*, c. XXVIII, Ankara 2003, ss. 580- 581.

Dolayısıyla mekr kelimesine bu açıdan baktığımızda, bize doğrudan doğruya İslam karşıtlığını anlatır. Yüce Allah kafirlerin mekirleriyle/ tuzaklarıyla ilgili Kerim kitabında şöyle buyuruyor:

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا

“Onlardan öncekiler de (mekr) tuzak kurmuşlardı. Bütün (mekrler) tuzaklar Allah’ın elindedir.”¹²⁸

Bu ayette İslam karşıtlığıyla alakalı ele alacağımız birinci husus; “Onlardan öncekilerde peygamberlere tuzak kurmuşlardı.” kısmıdır.

Demek ki Allah’a ve O’nun hak dinine ya da iman- küfür mücadelesinde mekr/ tuzak kurmak baştan beri yapılan bir muhalefet tarzıdır. Sadece Hz. Resulullah’ın dönemine has değil, önceki peygamberlerinde karşı karşıya kaldığı bir durumdur. Kureyş müşriklerinin Hz. Peygamber’e tuzak kurup fark ettirmeden insanları İslam’dan çevirmeye çalıştıkları gibi, önceki kavimler de kendi peygamberlerine ve müntesiplerine tuzaklar kurup onları Allah’ın yolundan vazgeçirmeye çalışmışlardır.¹²⁹

Yani ayette deniliyor ki; “Nemrud’un İbrahim’e (a.s.), Firavun’un Musa’ya (a.s.) ya da Yahudilerin İsa’ya (a.s.) ve tabiiilerine tuzak kurdukları gibi, Mekkeli İslam karşıtları da Muhammed’e (s.a.v.) ve ashabına tuzak kurmuş onların dinini engellemeye çalışmışlardır.”¹³⁰

Ayetin devamında ise şöyle buyuruluyor: “Bütün tuzaklar Allah’ın elindedir.” Buradaki tuzakların Allah’ın elinde olmasıyla ilgili tefsirlerde genellikle şöyle yorumlar üzerinde duruluyor;

Birincisi: Her ne kadar İslam düşmanları peygamberlere hak davalarını engellemek için mekr/ mekrler kursalar da, bu mekirlerin gerçekleşmesi Allah’ın elindedir. Allah o kâfirlere belli bir yere ve zamana kadar mühlet verir. Verilen süre dolduğunda onları ansızın yakalayır.

¹²⁸ Ra’d, 13/ 42.

¹²⁹ Taberî, a.g.e., c. XVI, s. 499.

¹³⁰ Razî, a.g.e., c. V, s. 61.

İkincisi: Tuzakların Allah'ın elinde olması demek, Allah'ın sonsuz ilmi ve kudretiyle kafirlerin tuzaklarından haberdar olup o tuzakları boşa çıkarması demektir.¹³¹ Bu konuyla ilgili şöyle bir ayet de mevcuttur:

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

“Onlar (vahiy, nübüvvet konusunda Peygamberimizle (s.a.v.) aynı görevi yapan Hz. İsa'ya) tuzak kurdular. Allah da onlara tuzak kurdu (onların tuzaklarını boşa çıkardı). Allah tuzak kuranların en hayırlısıdır.”¹³²

Ayetten anlaşıldığı üzere Allah'ın tuzak kuranlara cezasını vermesi, onların tuzaklarını boşa çıkarması da bir mekrdir. Dolayısıyla İslam düşmanları hak olan Allah'ın dinini engellemek, bu dini yok etmek, onun gelişmesini ve ilerlemesini sonlandırarak yeryüzünden kaldırmak için, ellerinden geleni yapsınlar. Allah herkesin yaptığını bilendir. Bundan haberdardır. Onların hazırladıkları hiçbir tuzak Allah'a gizli kalmaz. Yüce Allah, mekr konusuyla ilgili yukarıda ele aldığımız Ra'd Suresi'nin kırk ikinci ayetinin sonunda da şöyle buyurur: “İnkâr edenler dünya yurdunun sonunun kime ait olduğunu bileceklerdir.” Dünya yurdunun sonu ifadesiyle ilgili genellikle iki mana üzerinde durulmaktadır:

Birincisi: Kâfirler ahirette kimin kârda, kimin zararda, kimin cennette, kimin cehennemde, kimin davasının hak kimin davasının batıl olduğunu öğreneceklerdir. Peygamberlere, müminlere, kısacası Allah'ın dinine tuzaklar kurarak aslında kendi sonlarını hazırladıklarını göreceklerdir.¹³³

İkincisi: Bu müminler için bir beşarettir. Dünyevi olarak ilerleyecek, devletleri genişleyecek Mekke dahi fethedilecek, bütün kâfirler yenilecek, zürriyetleri İslam'a girecek, Müslümanlar bilimde, sanatta çok ileri seviyelere ulaşacaklardır.

Yüce Allah İslam'ı inkâr edip tuzak kuranları İbrâhim Suresi'nde ise şöyle uyarmaktadır:

وَسَكَنتُمْ فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَنَبَّيْنَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ

¹³¹ Karaman vd., a.g.e., c. III, s. 298., Yazır, a.g.e., c. V, s. 278.

¹³² Âli İmran, 3/ 54.

¹³³ Taberî, a.g.e., c. XVI, s. 499.

“(Kur’ân’a, İslam’a karşı çıkararak) kendilerine zulmedenlerin yerlerinde oturdunuz. Onlara ne yaptığımız apaçık belli oldu ve size misaller getirdik.”¹³⁴

Yani “Onlar da sizin gibi tuzak kuruyorlardı. Peygamberlere muhalefet ediyorlardı. Onlar yok olup gittiler ve sizde şu anda onların yurdunda oturuyorsunuz. Bu akıbete siz de uğrayabilirsiniz. Mesajı veriliyordu,” devamındaki ayette ise;

وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ

“Onlar gerçekten tuzaklarını kurmuşlardı. Tuzakları yüzünden dağlar yerinden oynasa bile tuzakları Allah katındadır (Allah onu bilir).”¹³⁵

Sanki Yüce Allah bu ayette şöyle diyor: “Onlar istedikleri gibi tuzaklarını kursunlar. Bu tuzakları ne kadar büyük olursa olsun. Allah’ın gücü kuvveti bundan fazladır.”

İslam muhalifleri, Hz. Peygamber’i (s.a.v.) ve Müslümanları öldürme, tutuklama, onları Mekke’den sürme gibi hile ve tuzaklarda bulunmuşlardı. Bu konuyla ilgili şu rivayeti hatırlayalım: Peygamberimiz (s.a.v.), İslam muhaliflerinin baskılarından dolayı Medine’ye hicret edeceği zaman, kâfirler her kabileden bir gencin eline kılıç vererek evinden dışarı çıktığı zaman Peygamber’i (s.a.v.) öldürmek üzere bir tuzak kurarlar. Ancak yukarıdaki ayetlerde de ifade edildiği gibi Allah, onların tuzaklarını boşa çıkarıp Peygamberini (s.a.v.) onların tuzaklarından korumuştur.¹³⁶ Demek ki kâfirler diledikleri gibi planlar kursa da Allah istemediği müddetçe onlar ne Peygambere (s.a.v.) ne de müminlere hiçbir şekilde zarar veremezler. Ayetin devamındaki “tuzakları yüzünden dağlar yerinden oynayacak olsa bile.” ifadesinden kasıt ise, İslam düşmanlarının kurmuş oldukları tuzaklarının büyükte olsa Allah indinde umursanmaya değmeyeceği tefsirlerde geçmektedir.¹³⁷ Ancak Hz. Peygamber’e (s.a.v.) ve müminlere düşen İslam karşıtlarının her türlü mekrlerine karşı ellerinden gelen tedbiri alıp Allah’a tevekkül etmektir.

Dolayısıyla mekrle ilgili ele aldığımız yukarıdaki ayetlerden yola çıkacak olursak, İslam muhalefetiyle ilgili şunları söylemek mümkündür:

¹³⁴ İbrâhim, 14/ 45.

¹³⁵ İbrâhim, 14/ 46.

¹³⁶ Sarıcık, Hz. Muhammed’in Çağrısı- Mekke Dönemi- ss. 353- 369.

¹³⁷ Mahallî- Suyutî, a.g.e., s. 261.

Birincisi: Mekk'î hile ve tuzaklar önceki peygamberler ve ümmetlerinin de karşı karşıya kaldıkları bir muhalefet çeşididir.

İkincisi: Mekrin Allah'ın ayetlerine, Peygamberlerine (s.a.v.) ya da müminlere yapılmasının ana sebebi Allah'ın hak olan dinine engel olmaktır. Dolayısıyla mekr doğrudan İslam karşıtlığıyla alakalı bir konudur.

Üçüncüsü: İslam düşmanlarının kurdukları tuzaklar ancak Allah'ın dilediği ve izin verdiği kadar başarılı olabilir.

Dördüncüsü: Aslında bu mekrler, Müslümanlara tesirli olabilir ama, Allah katında bozulmayacak ya da engel olunmayacak bir durum değildir. Böylelikle onların kurmuş oldukları tuzakların Allah indinde pek bir değeri yoktur.

Beşincisi: Yüce Allah önceki peygamberlere ve ümmetlerine de tuzaklar kurulduğunu, bazen başarılı olsalar bile, Hz. Muhammed'in bu tuzaklara rağmen başarılı olacağı, kafirlerin ona engel olamayacağı, dolayısıyla görevine devam etmesine dikkat çekilmiş ve bu noktada Resulullah teselli edilmiştir.

Sonuç olarak İslam muhalefesinde kullanılan argümanlardan, muhalefet tarzı ve çeşitlerinden biri de Peygamber'e (s.a.v.), müminlere ve ayetlere tuzakların kurulmasıdır.

4. Kâfirlerin Alay Ederek İslam'ı Engellemeye Çalışmaları

Mekkeli İslam düşmanlarının, İslam'a muhalefet adı altında gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerden biri de; Allah'la, Peygamber'le, Kur'an'la ya da Müslümanlar ile alay ederek, onları hafife alarak yapmış oldukları bir muhalefet tarzıdır. İslam'la veya İslamî değerlerle alay genellikle iki tarzda olur. Bazı İslam düşmanları aleni bir şekilde muhalefet edip alay ederken, bazıları da Müslümanmış gibi gözükerek gizli bir şekilde münafıkça İslamî değerlerle alay ederler. Bu o zamanlar böyle olduğu gibi bugün de böyle devam etmektedir.

Kur'an'da alayla ilgili genellikle İstihza kelimesi geçer. Bu kelime hez' kökünden gelmektedir. Başkalarının söz ve davranışlarını kusurlu görmek veya göstermek amacıyla onu alaya almak, küçük düşürmek manasında kullanılmaktadır. İstihza kelimesi türevleriyle birlikte Kur'an'da yirmi dört yerde geçmektedir. Demek ki İslam düşmanları Efendimizin söz ve davranışlarını ya da tebliğ ettiği ayetleri

değersizleştirmeye çalışarak, onlarla alay ederek İslam'ı küçük düşürmeye çalışmışlardır. Çünkü istihza kişiye yönelik olabildiği gibi düşünceye, inanca, dine ve değerlere de yönelik olabilmektedir. Zaten, imanla, İslamla, Kur'an'la alay eden dinden çıkar.

İstihza kalplerdeki Allah'a olan sevgiyi ya da Allah'a olan itaati ortadan kaldırdığı için, Yüce Allah, dinlerini alay konusu yapan kafirlerle müminlerin dost olmamaları gerektiğini emretmiştir¹³⁸ Yine ayetlerin inkâr edildiği veya alaya alındığı yerlerin terk edilmesi gerektiğini emretmiştir.¹³⁹ Çünkü insanların dinleri, düşünceleri, değerleri saygın ve dokunulmazdır.¹⁴⁰

Şimdi istihza/ alay bağlamında ele alacağımız ayetlere bakalım:

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَاتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ
وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ

“Bir de (kafirler) senden, (alay ederek) iyilikten önce kötülüğün acele gelmesini istiyorlar. Şüphesiz Rabb'in insanların zulümlerine rağmen bağışlama sahibidir. Bununla beraber Rabb'inin azabı pek şiddetlidir.”¹⁴¹

Kâfirler iyilikten önce kötülüğün hemen gelmesini istiyorlar. Yani Peygamber'in (s.a.v.) cenneti, iyiliği, hayrı, benzerleri gibi nice güzel şeylerden haber vermesine rağmen onlar, kötü olanı, cehennemi, belayı, musibeti, azabı istiyorlar.¹⁴² Aslında *وَيَسْتَعْجِلُونَكَ* kelimesi, bir şeyi vaktinden önce talep etmek, acele edip peşine düşmek anlamlarına gelir.¹⁴³ İslam düşmanları ölüm gelmeden, vakitleri dolmadan kendilerine azabın gelmesini istiyorlardı, hatta bunun hemen gerçekleşmesini talep ediyorlardı. Onlar böylelikle hem azap kavramını küçük düşürmeye çalışıyorlar, hem de İslam'la, Peygamber'le (s.a.v.), Kur'an'la alay ediyorlardı. Halbuki onlar işin aslını düşünerek bir şey istemiş olsalardı, azabı değil iyiliği istemiş olacaktı. Çünkü azap gelse artık işleri bitecektir. Böylelikle onlar alay ederken, aslında kendileri de gülünç bir duruma düşüyorlardı.

¹³⁸ *Mâide*, 5/ 57.

¹³⁹ *Nisâ*, 4/ 140.

¹⁴⁰ Mustafa Çağrı, “İstihza”, *DİA*, c. XXIII, İstanbul 2001, ss. 347- 348.

¹⁴¹ *Ra'd*, 13/ 6.

¹⁴² Yazır, *a.g.e.*, c. V, s. 246.

¹⁴³ Râğıb el- İsfahanî, *a.g.e.*, s. 962.

Bu İslam muhaliflerinden önce de bütün alayların birçok misalleri geçmişti. Yani bu konuda geçmiş ümmetlerin hadiseleri yaşanmıştı. Onlar da peygamberlerini küçük düşürmeye çalışmış, onlarla alay etmişlerdi. Bu yüzden helak edildiler. Mekkeli İslam muhalifleri de, onların yaşamış oldukları yerlerden geçmelerine, ve birçoğunun kıssalarından haberdar olmalarına rağmen, ibret almadan onlar da peygamberleriyle alay ederek muhalefette bulunmuşlardır.¹⁴⁴ Buna rağmen Allah kullarına karşı çok merhametlidir. Onları yapmış oldukları akılsızlıklar yüzünden hemen helak etmez. Cezalarını vermede acele etmez. Eğer böyle yapmış olsaydı insanların çoğunu helak etmiş olacaktı. Rasulullah (s.a.v.) ile alay edenler cahilce ve düşünmeden bazı taleplerde bulunmaktaydılar. Yüce Allah başta alay edenler olmak üzere hangi argümanla olursa olsun İslam'a muhalefet edenleri, rahmetinin gereği olarak hemen helak etmeyip onlara düşünmeleri, doğru yolu bulmaları ve tevbe etmeleri için süre tanımaktadır. Buna rağmen doğru yola gelmezlerse, inkâr ve alaylarından vazgeçmezlerse ahirette kaçınılmaz bir azaba müstahak olacaklardır.¹⁴⁵ Alay konusuyla ilgili yüce Allah, Ra'd Suresi'nin otuz ikinci ayetinde de şöyle buyurur:

وَلَقَدْ اسْتَهْزَىٰ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَاْمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ اَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

“Andolsun senden önce de nice peygamberler alaya alındı da ben, inkâr edenlere bir süre tanıdım, sonra da onları (azapla) yakalayiverdim. Benim (alay ettikleri) azabım nasılmış.”¹⁴⁶

Yukarıdaki ayetten anlaşıldığı üzere; İslam'ı, Peygamber'i (s.a.v.), müminleri veya bunlara ait değerleri küçük düşürmeye çalışmak, bunlarla istihza etmek sadece Mekke kâfirlerinin özelliği değildir. Önceki peygamberlerin de maruz kaldığı bir muhalefet tarzıdır. Sanki Yüce Allah, kâfirlerin muhalefet ve istihzalarına karşı Resulullah'a diyor ki: “Mucize, azap benzeri şeyleri isteyerek seni alaya alanlara ve seni yalancı çıkarmaya çalışanlara karşı sabret. Çünkü önceki peygamberler de senin gibi alaya alınmıştı da ben onları azaba uğratarıp alay etmenin ne demek olduğunu gösterdim. Seni yalanlayanları da aynı akıbete uğratacağım. Onlar şimdi kendilerine

¹⁴⁴ Sâbûnî, a.g.e., c. II, s. 69.

¹⁴⁵ Mahallî- Suyutî, a.g.e., s. 250.

¹⁴⁶ Ra'd, 13/ 32.

mühlet verilenlerdir. Sana düşen tebliğ ve alay edenlere karşı sabırdır.”¹⁴⁷ İstihza eden insanların bir özelliği de Bakara Suresi’nde Hz. Musa’nın diliyle ifade edilmektedir:

*“Hani Musa kavmine: ‘Allah size bir sığır kesmenizi emrediyor.’ demişti. Onlar da: ‘Sen bizimle alay mı ediyorsun?’ demişlerdi. Musa: ‘Kendini bilmez cahillerden olmaktan Allah’a sığınırım’ demişti.”*¹⁴⁸

Demek ki alay edenlerin bir başka özelliği ise cahillikleridir. Buradan da anlaşılıyor ki cahiliye insanların bir özelliği ise zihnen ve ahlaken gelişmemiş cahil bir topluluk oluşlarıdır. Bunun için Allah’ın dini ve peygamberiyle çok rahat alay etmiş ve hafife almışlardır. Çünkü onların muhalefet edip dalga geçtikleri İslam’a karşı bilgiyle mücadele etme imkanları yoktu onlarda bu dini alaya alarak muhalefetlerinin başka bir yönünü ortaya koymuşlardı.

Bu konuyla ilgili rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.), Ebû Cehil, Velid b. Muğire, Ümeyye b. Halef ile karşılaşınca onlar, Resulullah’a kaş göz işareti yapıp onunla alay etmeleri üzerine şu ayet nazil olmuştur:¹⁴⁹

*“(Ey Resulüm!) Andolsun, senden önce de birçok peygamber alaya alınmıştı da onlarla alay edenleri, alay ettikleri şey kuşatıp mahvetmişti.”*¹⁵⁰

Dolayısıyla istihza ile alakalı ayetlere baktığımızda istihzanın önceki peygamberlerin de karşı karşıya kaldıkları bir durum olduğu ve onların alaya alındığını bununla birlikte Yüce Allah’ın bunun cezasını şiddetli bir şekilde vereceğini ahdettiğini görüyoruz.

İslam düşmanlarının Peygamber’le (s.a.v.) veya dini değerlerle alay etmeleriyle ilgili şunları hatırlamakta fayda vardır.

Kişi istihza ederek karşısındakinin sözlerini, fiillerini kusurlu gösterip, onların değerini düşürmeye, onları küçük görmeye ve göstermeye çalışır. Nitekim İslam muhalifleri de bunu amaçlayarak Müslümanlarla alay etmişlerdir.

¹⁴⁷ Taberî, *a.g.e.*, c. XVI, s. 460.

¹⁴⁸ *Bakara*, 2/ 67.

¹⁴⁹ İbn- i Hişam, *a.g.e.*, c. II, s. 43.

¹⁵⁰ *En’âm*, 6/ 10.

Her ne olursa olsun bir Müslümanın İslam'a alay edenlerle dost olmaması ve İslami değerlerin alaya alındığı yerlerde bulunmamaları gerektiği anlaşılmaktadır.

İstihzanın cahil ve sığ düşünceli insanların bir davranışı olduğunu öğrenmekteyiz.

Önceki peygamberlerin de alaya alındığını dolayısıyla istihzanın da İslam muhaliflerinin muhalefetlerinin bir çeşit argümanlarından olduğunu görmekteyiz.

5. İslam Düşmanlarının Hz. Peygamber'in Evlenmesini Eleştirerek Muhalefet Etmeleri

Resulullah'ın (s.a.v.) gerek kendi dönemindeki kafirlerin gerekse modern dönemde ki inkarcılar tarafından en çok eleştirildiği noktalardan biri de, yapmış olduğu evlilikleridir.

Evlilik insanoğlunun hem neslinin devamını sağlaması, hem ruhsal, hem de fiziksel bir ihtiyaçtan doğan vazgeçilmez müesseselerden biridir. Toplumların âdetlerine göre bu evlilik müessesesi, tek eşlilik ve çok eşlilik olarak görülmüştür. Cahiliye Arapları ise sınırsız evlilik ve nikâhı meşru görüyorlardı. İslamiyet ise bu sınırsız evlilik ve nikâh hakkını en fazla dört eşle sınırlamıştır. Hz. Muhamed (s.a.v.) ise her biriyle birçok hikmetler barındıran, Yüce Allah'ın emri ve vahyin murakabesi altında evlilikler yapmıştır.

Başta Yahudiler olmak üzere birçok İslam düşmanı, Hz. Peygamber'in bu evliliklerini eleştirip onu ayıplamaya çalıştılar. Şöyle dediler: “Bu adamın kadınlarla evlenmekten ve nikahtan başka bir işi yok. Şayet O, peygamber olsaydı peygamberlik işleri onu meşgul eder, onun kadınlarla uğraşacak vakti kalmazdı.” Bunun üzerine Yüce Allah onlara şöyle cevap verdi:¹⁵¹

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ

*“Andolsun senden öncede peygamberler gönderdik. Onlara da eşler ve çocuklar verdik. Allah'ın izni olmadan hiçbir peygamber bir hüküm getiremez. Allah'ın her hükmü yazılıdır.”*¹⁵²

¹⁵¹ Kurtubî, a.g.e., c. IX, s. 327., Vahidî, a.g.e., s. 275., Çetiner, a.g.e., c. II, s. 529.

¹⁵² Ra'd, 13/ 38.

Bu eleştirinin Hristiyanlar tarafından da şu şekilde yapıldığı da rivayet edilmektedir. Hristiyanlar: “Muhammed eğer gerçekten bir peygamber olsaydı çocukla uğraşmaz. Yahya ve İsa gibi bunlardan uzak durup kendisini münzevi bir hayata verirdi.”¹⁵³ Yüce Allah burada önceki peygamberlere işaret ederek, mesela, Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İbrâhim, Hz. Musa ve benzeri peygamberlerin hepsinin evlendiğine dikkat çekmiştir. Bu durum İslam karşıtlarının dile getirdiği gibi, Hz. Peygamber’in (s.a.v.) kendisinin koyduğu bir hüküm olmadığı gibi, peygamberliğe aykırı bir şey de değildir. Yahudiler Hz. Musa’ya inanmıyorlar mı? Onun aile hayatı yok muydu? Eğer evlilik denilen müessese olmasaydı, insanlık nasıl devam edecekti. Yahudiler Hz. Yusuf’a oradan Hz. İbrahim’e kendilerini nasıl bağlayabileceklerdi?¹⁵⁴ Hatta ayetteki *أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً* “Eşler ve çocuklar” açıklaması peygamberlerin umumen çok eşli bir hayat yaşadıklarına işaret olabilmektedir.

Ayetin devamındaki *بِإِذْنِ اللَّهِ* açıklaması genellikle tefsirlerde “Allah’ın izni olmadan hiçbir peygamber mucize getiremez.” olarak geçse de, gerek ayetin bahsettiği konunun bağlamı gerekse “ayet ve kitap” kelimelerinin delil ve hüccet anlamlarına da gelmesinden anlaşılır ki, buradaki kasıt mucize değildir,¹⁵⁵ Peygamberin (s.a.v.) bu evlilikleri Allah’tan aldığı emir ve yönlendirmeler çerçevesinde yaptığına da işaretir. Yani bu evliliklerin Rasulallah için mukadder olduğu, Allah’ın takdiriyle yapıldığını anlaşılmaktadır. Zaten vahyin murakabesinde olan bir hayatın vahyin yönlendirmesi olmaksızın bir evlilik yapması da düşünülemezdi.

Kâfirler, Hz. Peygamber’in (s.a.v.) birden çok kadınla evlenmesini, onun kadına olan temayülünden, zaafından ve nefsani sebeplerden dolayı olduğunu dile getirerek muhalefette bulunmuşlardı. Peki, Peygamberimiz (s.a.v.) gerçekten nefsani arzularından dolayı mı birden fazla evlilik gerçekleştirmiştir? Bu durumu Onun aile hayatına bakarak birkaç açıdan anlamaya çalışalım:

¹⁵³ Yazır, *a.g.e.*, c. V, s. 274.

¹⁵⁴ Yazır, *a.g.e.*, aynı yer.

¹⁵⁵ Râğıb el- İsfahanî, *a.g.e.*, s. 1246.

Birincisi: Eğer Rasulullah (s.a.v.) kadın düşkünü olsaydı şehvet duygularının en yoğun olduğu gençlik döneminde kendisinden yaklaşık on beş yaş büyük, üstelik daha önce iki evlilik yapmış dul bir kadın olan Hatice validemiz ile evlenmezdi.

İkincisi: Hz. Hatice validemiz, 619 yılında vefat edinceye kadar Resulullah'la evliliği tek eşli bir şekilde devam etmiştir. Diğer evliliklerin tamamı bundan sonra gerçekleşmiştir.

Üçüncüsü: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) elli yaşından sonraki evliliklerini bu şekilde yorumlamak büyük bir yanlış ve insan fitratının vasıflarından uzaktır. Eğer gerçekten Yahudilerin iddia ettiği, gibi onun işi gücü kadın olsaydı, bunu cinsel arzuların zirvede olduğu gençliğinden kırk yaşına kadar ki süreçte yapardı. Dolayısıyla bu tarz ithamların, yakışsız, kasıtlı ve haksız olduğu alenen ortadadır.¹⁵⁶

Dördüncüsü: Eleştirinin bir başka yönü ise, peygamberliğin evliliğe engel olması gerektiğini düşünmektir. Peygamberlik bir insana verilen iltifat ve ilahi bir görev ve sıfattır. Ama kişi peygamberlikle birlikte insanlıktan çıkmış olmaz. Yani evlilik ihtiyacı olmayan insanüstü bir varlığa, ya da bir meleğe dönüşmez. Başta da ifade ettiğimiz gibi aile kurmak, evlenmek bir insanın hem fiziki hem ruhsal bir ihtiyacıdır. Peygamberlik vasfı ise kişiyi ilahi vahye muhatap kılan bir durumdur. Şöyle bir misal verecek olursak, bir kişi krala dese ki: "Her gün bu tahtta sen oturuyorsun. Bir gün de ben oturayım." Herhalde bu istekle kellesinden olur. Bunun gibi peygamberler beşer olsalar da, onları beşeriyetten farklı kılan bir peygamberlik vasıflarıdır. Onlara her ne kadar sıradan bir insan muamelesi yapılmasa da, onlar, insan üstü varlıklar değillerdir.

Yukarıdaki ayet her ne kadar Hz. Peygamber'in evliliğine yönelik bir eleştiri olsa da, kâfirler, Hz. Peygamberin sıradan bir insan gibi davranmasını yadırgıyorlardı. Bu konuyla ilgili bir ayette İslam karşıtlarının eleştirileri şöyle dile getirilir:

*"Dediler ki, bu nasıl Peygamber ki, (bizim gibi) yemek yer, çarşıda pazarda dolaşır."*¹⁵⁷

¹⁵⁶ Sarıcık, *Hz. Muhammed'in Çağrısı -Mekke Dönemi-*, ss. 60- 61.

¹⁵⁷ *Fûrkan*, 25/ 7.

Demek ki, İslam muhalifleri, Peygamber'in (s.a.v) sıradan beşer vasıflarına sahip olmasını eleştirmişler ve bu noktada onun Peygamber olmayacağı sonucuna varmışlar. Yüce Allah ise onlara şöyle cevap vermiştir:

*“De ki: ‘Ben, kendisine vahyedilen sizin gibi (yemek yiyen, gezen, dolaşan) bir beşerim.”*¹⁵⁸ Yani durum, İslam düşmanlarının düşündüğü gibi değildir. Bir insanın peygamber olması onun yeme, içme, gezip dolaşma, evlenme gibi ihtiyaçlarını ortadan kaldırmaz. Onlar insani vasıflara sahip olmaya devam etmektedirler. Dolayısıyla Yahudilerin dile getirdiği Hz. Muhammed'in (s.a.v.) evliliği meselesi, ona has bir şey değildir. Ondan önceki peygamberler de evlenmişlerdir. Evlenmeyen peygamberler varsa da, bunlar istisna kabilindedir. Peygamberlerin geneli evlenmişlerdir.

Tefsirlerde Ra'd Suresi'nin Mekkî olduğu geçse de, otuz sekizinci ayetinin medenî olduğu kuvvetle muhtemeldir. Çünkü Resulullah (s.a.v.) Medine'de iken çok eşli bir aile hayatı yaşamıştır. Yahudilerin bu duruma tepki göstermesiyle bu ayetin inmesi yakın bir ihtimaldir. Yahudiler Hz. Peygamber'in evliliğini başka yerlerde de eleştirmişler. Sahabe müçtehid ve müfessirlerinden Abdullah b. Abbas'tan rivayet edildiğine göre, Yahudiler şöyle demişlerdir:

*“Muhammed kendisine verilenlerin, ona tevazu için verildiğini sanıyor. Kendisinin hem mütevazi olduğunu söylüyor, hem de dokuz karısı var. Kadından başka bir düşüncesi yok.”*¹⁵⁹ Böylece bir başka eleştiride bulunmuşlardır.

Yahudiler Hz. Peygamber'in (s.a.v.) çok evliliğini peygamberlik vazifesine engel olarak görüyorlardı. Aslında Ra'd Suresi'nin ele aldığımız otuz sekizinci ayetini sıyak sıbak çerçevesinde değerlendirdiğimiz bir sonraki ayette şöyle buyuruluyordu:

يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

*“Allah (Kitaptan) dilediğini siler, dilediğini de sabit kılıp bırakır. Ana kitap (Levh- i Mahfuz) onun yanındadır.”*¹⁶⁰

Şayet bu ayeti nesih ayeti olarak ele alırsak, “Yüce Allah, şeriat olarak dilediğini kaldırır. Dilediğini de sabit kılıp bırakır.” Denilir. Burada Yahudilere şöyle

¹⁵⁸ Fussilet, 41/ 6.

¹⁵⁹ Abdulfettâh el- Kâdî , *Esbâb- ı Nüzûl*, çev., Salih Akdemir, Fecr Yayıncılık, Ankara 2018, s. 113., Çetiner, a.g.e., c. I, s. 225.

¹⁶⁰ Ra'd, 13/ 39.

cevap verilmiş olabilir: “Siz kendi kitap ve peygamberinize göre değerlendirmede bulunup peygamberin çok evliliğini eleştirmeyin çünkü Allah, yeni bir kitap, yeni bir peygamber ve yeni bir şeriat getirmiştir.”¹⁶¹

Sonuç olarak teaddüd-i zevcât İslam karşıtlarının dile getirdiği gibi peygamberliğe aykırı bir durum değildir. Sadece Hz. Muhammed ile ilgili bir durum da değildir. Tarih boyunca peygamberlerin kâhir ekseriyeti evlenmiş ve bunların çoğunluğu da çok eşli bir aile hayatı sürdürmüşlerdir. Demek ki İslam muhalefetine arkasına sığınarak, peygambere, ayetlere ve müminlere yapılan saldırılarda kullanılan bir diğer argüman ise Resulullah’ın (s.a.v.) evliliği meselesi olmuştur.

6. İnkârcıların Tehditle İslam’ı Engellemeye Çalışmaları

Tarih içinde kendisine gelen uyarıcıları ve onlara tâbi olanları tehdit etmek İslam düşmanlarının önde gelen vasıflarından olmuştur. Peki peygamberleri ve ona tâbi olanları kimler tehdit etmişler? Kur’an-ı Kerim’de bu konuyla ilgili öne çıkan simaların başında Firavun¹⁶² ve Nemrut¹⁶³ gelmektedir. Yine kavimlerin ve şehirlerin önde gelenleri, zenginleri de peygamberleri ve onlara uyanları tehdit etmekte başrolü oynamışlardır. Bu konuyla ilgili İbrâhim Suresi’nde şöyle buyrulur:

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ

“İnkâr edenler peygamberlerine (onları tehdit ederek) dediler ki: ‘Yemin olsun ki ya sizi yurdumuzdan çıkaracağız (süreceğiz). Ya da bizim dinimize dönersiniz.’ Rabb’leri (peygamberine) vahyedip şöyle dedi: ‘Biz de mutlaka (sizi tehdit eden) zalimleri yok edeceğiz.’”¹⁶⁴

İslam düşmanları Peygamber’i iki şık arasında bırakmışlardı. Ya insanları davet ettikleri dinlerinden ya vazgeçecekler ya da sürgüne razı olacaklardır. Çünkü peygamberler onları tehdit eden insanların küfre ve şirke batmış dinlerinin reddederek insanları, bir Allah’a davet etmekteydiler. Kâfirler ise, bundan vazgeçemedikleri takdirde Peygamber’i ve ona tâbi olanları ülkelerinden sürgün edeceklerini ifade etmişlerdir. Ayette geçen لَنُخْرِجَنَّكُمْ kelimesinde te’kidin geçmesi İslam muhaliflerinin

¹⁶¹ Yazır, a.g.e., c. V, s. 276.

¹⁶² Taha, 20/ 71.

¹⁶³ Cengiz Batuk, “Nemrut”, DİA, c. XXXII, İstanbul 2006, ss. 555- 556.

¹⁶⁴ İbrâhim, 14/ 13.

bu iş için ne kadar istekli ve kararlı olduğunu göstermektedir. Kelimenin muzari sigasında gelmesi de, bu işin devamlılığına işaret eder.

İslam karşıtları, peygamberleri ve mensuplarını ancak dinlerine, kültürlerine geri dönmeleri şartıyla affedebileceklerini ve onları yurtlarından sürgün etmekten vazgeçeceklerini dile getirmişlerdir. Yüce Allah kafirlerin **لَنُخْرِجَنَّكُمْ** ifadelerine karşı **لَنُؤْتِيَنَّكُمْ** ile karşılık vermiştir. Konumuz açısından bu kelimenin kökü olan **هَلَكَ** kelimesine bakınca üç şey görmekteyiz:

Birincisi: “heleke” demek bir nesnenin senin yanında kaybolması, ama senin dışında, başka bir yerde var olmasıdır. Yani gücün, iktidarın kâfirlerden alınıp Müslümanlara verilmesidir. Nitekim 622 yılında tehdit ve baskıların sonucu Medineye hicret eden Resulullah (s.a.v.) 630 yılında Allah’ın yardımıyla Mekke’yi fethederek yönetimi, gücü ve iktidarı kendi lehine çevirmiştir.

İkincisi: Helak; istihale, dönüşme, fesat ve bozulma yoluyla bir şeyin, nesnenin zayıf hale gelmesi veya yok olmasıdır. Kâfirlerin çoğu öldükten sonra, evlatları torunları Müslüman olmuşlardır. Onlarda mevcut olan küfrün yok olup kendilerinden sonra İslam’a dönüşmesi olarak yorumlanabilir.

Üçüncüsü: Helak; ölmek, yok olmak manasına gelir. Bu da hem kafirlerin öleceğini, onlardan sonra davalarını savunacak kimsenin kalmayacağını, peygamberleri tehdit ederek devam ettirmeye çalıştıkları dinlerinin, kültürlerinin, inançlarının ve medeniyetlerinin kendileriyle yok olup gideceğini anlatır.¹⁶⁵

Kur’ân’da İslam muhaliflerinin peygamberleri yurtlarından ihraç etmekle tehdit ettikleri ayetlerden biriside Â’râf suresinin seksen sekizinci ayetidir. Ayette buyuruluyor ki:

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مَلَأِنَا
قَالَ أَوْلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ

“Şuayb’in kavminden büyüklük taslayan ileri gelenler dediler ki: ‘Ey Şuayb! Andolsun ya kesinlikle dinimize dönersiniz ya da seni ve seninle birlikte inananları memleketimizden çıkarırız.’ Şuayb: ‘İstemesek de mi?’ dedi.”¹⁶⁶

¹⁶⁵ Râğıb el- İsfahânî, a.g.e., ss. 1503- 1504.

¹⁶⁶ Â’râf, 7/ 88.

Demek ki önceki ayette geçen hadisenin aynısı, Şuayb (a.s.) peygamberin ve kavminin de başından geçmiştir. Onlarda kâfirlerin dinlerine, kültürlerine, medeniyetlerine dönmek ya da yurtlarından sürülmek tehdidine maruz kalmışlardır. Kâfirler, Müslümanların insanlık, inanç hürriyetlerini hiçe sayarak onları bu tarz tehditlere maruz bırakmışlardır. Dolayısıyla bütün peygamberlerin maruz kaldığı tehdit ve engellemelere en çok maruz kalanlardan biri de Hz. Muhammed'dir. Kendisine ve müntesiplerine memleketlerinde inanç hakkı tanınmadığı için önce Habeşistan'a sonra da Medine'ye hicret etmeye mecbur kalmışlardır.

Konuyla ilgili olarak Mekkeli İslam karşıtlarının psikolojik ve toplumsal bir tehdit olarak uygulamaya koydukları Haşimoğulları'na ve Müslümanlara boykot meselesini de burada hatırlamak yerinde olacaktır.

Boykot için alınan kararlar şunlardır:

- Haşimoğulları'na ve Müslümanlara kız verilip alınmayacak.
- Onlarla alışveriş yapılmayacak.
- Dostluk kurulmayacak.
- Sulh yapılmayacak.
- Onlara kesinlikle merhamet edilmeyecek.¹⁶⁷

Dolayısıyla tarih içinde sürekli tehditlere maruz kalan peygamberler ve ümmetlerine yapılanlar, Hz. Muhammed ve ümmetine de yapılmıştır. Hiç şüphesiz kâfirlerin bunu yapmaktaki amaçları Allah'ın dinini engellemek ve onun yeryüzüne hâkim olmasının önüne geçmektir. Yüce Allah kendi dinine ve bu dinin mensuplarına tehditle engel olmaya çalışanları bir ayette de şöyle tehdit etmiştir:

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَىٰ الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۗ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

*“Dünya hayatını ahirete tercih edenler, (insanları) Allah yolundan çevirip onu eğri ve çelişkili göstermek isteyenler var ya, işte onlar derin bir sapıklık içindedirler.”*¹⁶⁸

¹⁶⁷ Muhammed Rıza, *Muhammed*, Dâru'l- Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut 2014, s. 102., Sarıçam, a.g.e., s.106.

¹⁶⁸ *İbrâhim*, 14/ 3.

Ahirete inanmayan tek dünyalı seküler bir hayat tarzını benimsemiş olan İslam düşmanları, baskı, zorlama, tehdit, Allah'ın dininde eksik ve hata arayarak insanları bu yoldan alıkoymaya çalıştılar. İşte böyle yapanlar derin bir sapıklık içerisindeyler. Onların muhtelif sebeplerden Allah'ın diniyle mücadele etmeleri, onların dalaletle düşmelerine sebep olmuştur. Kuşkusuz dalalet de onları ebedi cehenneme götürecektir.

Allah'a şirk koşup, onun dinine engel olmak isteyen kafirlerle ilgili başka bir ayette de şöyle buyrulur:

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ

“Allah yolundan saptırmak için O'na ortaklar koştular. De ki, bir süre daha faydalanın. Çünkü varışınız ateşedir.”¹⁶⁹

Sanki ayette şöyle buyruluyor: “İster şirkle, ister tehdit ederek ister başka yollarla insanları Allah'ın yolundan vazgeçirmeye çalışanları, şirke batarak Allah ve diniyle mücadele eden o kâfirleri ateş beklemektedir. Bu benim ebedi ve korkunç olan tehdidimdir. Ey Resul'üm! Sen ve ümmetin bu tehditlere boyun eğmeyin. Sabır ve kararlılıkla dininizde ve davanızda sebat edin. Çünkü onlar helak olacak siz galip olacaksınız.”¹⁷⁰

Sonuç olarak: Hemen hemen bütün peygamberler ve mensupları gibi, Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ashabının maruz kaldığı muhalefet argümanlarından biri de tehdit, baskı, zorlamadır. Kafirler, Müslümanları tehdit ederek de onları Allah'ın hak olan dininden döndürmeye çalışmışlardır.

7. İslam Karşıtlarının Rasulullah'ı Atalarının İnançlarına Çağırarak Muhalefet Etmeleri

İslam muhalefetinde, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) ve Müslümanlara karşı kullanılan argümanlardan biri de kafirlerin onları kendi dinlerine, inançlarına, medeniyetlerine kısacası atalarından kendilerine kalan yaşantıya çağırma ve tehditlerdir. İslam düşmanları davasından vazgeçiremedikleri Peygamber'i (s.a.v.) ve ashabını kendi atalarının dinine çağırarak Allah'ın dininden vazgeçirmeye çalışmışlardır.

¹⁶⁹ İbrâhim, 14/ 30.

¹⁷⁰ Taberî, a.g.e., c. XVI, s. 540.

Onlara göre Muhammed, onların birliklerini bölmeye, onları atalarının dininden alıkoyarak yok etmeye çalışan uğursuz biriydi. Böylelikle hem Mekke'nin hem de Kureyş'in sonunu getirmiş olacaktı. Demek ki onlar, zenginlik ve refahlarını atalarının yolundan gitmeye ve onların kültür ve medeniyetlerini yaşamaya bağlıyorlardı. Bunun için Hz. Peygamber'i atalarının dinine döndürebilmek için her türlü fedakarlığa hazırlardı. Bununla ilgili nübüvvetin ilk yıllarında Kureyşli İslam muhalifleri Peygamber'e (s.a.v.) atalarının dinine, kültürüne, medeniyetine dönmesi karşılığında bazı dünyevi menfaatler hatta Mekke reisliğini bile teklif etmişlerdi. Bundan istedikleri netice alamayınca: "Biz sizin inandıklarımıza, siz de bizim inandıklarımıza iman edin.¹⁷¹ Hatta bunu yıllara bölüp bir yıl bizim ilahlarımıza bir yılda sizin ilahınıza inanalım. Dolayısıyla eğer bizim inancımız hayırlıysa sizde faydalanın. Yok sizin inancınız hayırlıysa bizde bundan nasibimizi alalım." Tarzında bir teklifte bulunmuşlardır. Yüce Allah Kâfirûn Suresi'ni indirerek Resulullah'a bunu kessin bir dille reddetmesini emreder.¹⁷² Böylelikle onlar Müslümanların dinlerinde ne kadar sebat ettiğini de görmüş oluyorlardı.

Aslında bu hadiseye baktığımızda kafirlerin atalarının dininin hak din olduğu konusunda kesin bir kanaat sahip olmadıklarını görmekteyiz. Çünkü ifadelerine baktığımızda hangi din hayırlıysa ondan nasibimizi alalım tarzında bir düşünceye sahip olduklarını görüyoruz. Yüce Allah bu tarz tekliflere karşı belki iman ederler ümidiyle dahi olsa kesinlikle onların istek arzu ve çağrılarına meyletmemesi gerektiğini birçok yerde bildirmiştir. Bu konuyla ilgili Ra'd Suresi'nin otuz yedinci ayetinde şöyle buyuruluyor:

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَنْ تُبْعَثَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

*"Böylece biz onu (Kur'an'ı) Arapça bir hüküm olarak indirdik. Sana gelen bu ilimden sonra eğer sen onların heva ve heveslerine uyarsan, Allah tarafından senin için ne bir dost vardır. Ne de bir koruyucu."*¹⁷³

Yüce Allah'ın Peygamberi aracılığıyla indirmiş olduğu dininin alternatif olmadığı gibi Allah'ın yeryüzündeki tasarrufuna ortak da yoktur. Ona inanılmadığı

¹⁷¹ Adem Apak, *İslam Tarihi*, I- IV, Ensar Yayıncılık, İstanbul 2013, c. I, ss. 187- 188.

¹⁷² Çetiner, *a.g.e.*, c. II, s. 975.

¹⁷³ *Ra'd*, 13/ 37.

takdirde onun zatında ve sıfatlarında hiçbir eksiklik olmaz. Kimsenin ona inanmasına da ihtiyaç duymaz. Bunun için Nebi'nin (s.a.v.) kimsenin iman etmesi ümidiyle dahi olsa bu dine alternatif vardır algısı uyandıracak hiçbir teklif ve girişimi kabul etmemesi gerektiği kesin bir dille emredilmektedir. Böyle yaptığı takdirde Allah'ın kendisine vermiş olduğu görevi yapmamış olacağı gibi Allah'ın dostluğunu da kaybedeceği bildirilmektedir.

İslam karşıtlarının, Peygamber'i (s.a.v.) atalarının dinine çağırılmalarıyla ilgili Bakara suresinde ise şöyle buyurulmaktadır:

*“Onlara: ‘Allah’ın indirdiğine uyun.’ denildiğinde, ‘hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz (yol) a uyarız.’ derler. Peki ama ataları bir şey anlamayan, doğru yolu bulamayan kimseler olsalar damı? (Onların yoluna uyacaklar).”*¹⁷⁴

Ayetten anlaşıldığı üzere onların, atalarına ve kültürlerine bağlılıkları sorgusuz bir haldedir. Çünkü onlar, atalarının yanılacakları, yanlış yolu benimsemiş olacaklarını göz önüne almamışlardır. Eğer bunu göz önüne alıp bu iki din arasında bir mukayese yapmış olsalardı belki de İslam'a muhalefet eden değil ona mensup olmuş olsalardı. Onlar önceki başlık altında ele aldığımız gibi Müslümanları kendi atalarının dinine, kültürüne, medeniyetine döndürmek için onları tehdit edecek kadar da ileriye gitmişlerdi.

Dolayısıyla tarihten beri muhalefete maruz kalan peygamberler, muhalifler tarafından sapık atalarının dinlerine ve medeniyetlerine çağırılarak da engellenmeye çalışılmışlardır. İslam karşıtlarının muhalefetlerinde kullandıkları bir başka argümanları ise Peygamberleri ve Müslümanları atalarının inançlarına çağırarak onları Allah'ın dininden alıkoymaya çalışmalarıdır.

¹⁷⁴ Bakara, 2/ 170.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM MUHALEFETİYLE İLGİLİ DİĞER MESELELER

Bu bölümü üç başlıkta inceleyeceğiz:

Birincisi: Ehl- i kitabın muhalefeti. Rasulullah (s.a.v.) Medine’de ehl-i kitaptan özellikle Yahudilerle birlikte yaşadığı için artık müşrik Arapların muhalefetine Yahudi muhalefeti de eklenecekti. Bundan dolayı bu muhalefete de kısaca göz atmakta fayda gördük.

İkincisi: Önceki peygamberlerin hayatlarından İslam muhalefetiyle ilgili olan birkaç ayeti de konuyla ilgisi açısından burada kısaca işlemeye çalıştık.

Üçüncüsü: Yüce Allah’ın iman- küfür, mümin- kafir mukayesesinde bulunduğu ayetler ele alınıp kısaca üzerlerinde durulacaktır.

1. Ehl- i Kitabın İmana ve İslam’a Muhalefeti

Hz. Peygamber (s.a.v.), halkı putperest müşrik olan Mekke’den kendisine ve ashabına yapılan muhalefet, eziyet ve tehditler içinden çıkılmaz bir hal alınca ayrılıp Medine’ye hicret eder. Medine’de özellikle nüfusun yarısına yakınıni teşkil eden Yahudilerin İslam’a muhalefetiyle karşı karşıya kalır.¹⁷⁵

Yahudiler; kitap, peygamber konusunda tecrübeleri olduğu için nübüvvet müessesesinin yabancıları değillerdi. Onlar son peygamberin kendileri içinden çıkmasını beklerken, onun müşrik Araplar arasından çıkması onların milli duygularına ağır gelmişti. Bundan dolayı istisnaları olmakla birlikte, genellikle Hz. Muhammed’e, Kur’ân’a İslam’a ve Müslümanlara muhalefet etmişlerdir. Ancak sayıları çok az olmakla birlikte tek gayesi Allah’ın rızası olan bazı Yahudiler müslüman olmuş, Resulullah’a (s.a.v.) iman etmekten imtina etmemişlerdir.

Peygamberliğin son dönemlerinde ise, tebliğ faaliyetinin Arap Yarımadası’nın dışına çıkmasıyla birlikte, Müslümanlar artık Hristiyanlarla da ilişki içerisine

¹⁷⁵ Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, I- II, çev., Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul 2015, c. I, ss. 162- 163.

girmişlerdir. Bundan sonra Rasulullah'a (s.a.v.) muhalefette, İslam'a karşı yeni bir inanç grubu daha çıkmış oluyordu.

Bu iki dinin (Yahudiler ve Hristiyanlar) mensuplarının muhalefet tarzlarında doğal olarak farklılık vardı. Çünkü Yahudiler, Müslümanlarla aynı şehirde yaşadıkları için, genellikle içeriden, gizli ve sinsi bir tarzda muhalefette bulunmuşlardır. Bunlar, Müslümanlara karşı, hem Medine'de bulunan münafıklarla iş birliği yaparken, hem de Mekke'de ki İslam düşmanlarını, Müslümanlarla savaşıma noktasında gizliden gizliye tahrik ediyorlardı. Hristiyanların muhalefeti ise bunun aksine, genellikle dışarıya dönük ve savaşların gölgesinde bir muhalefet tarzı olarak zuhur etmiştir.

Daha öncede adını zikrettiğimiz, Yahudi âlim olan Abdullah b. Selam, Mecusilikten sonra büyük arayışlarla Hristiyan olup sonra Müslüman olan Selman-ı Farisi, Süheyb-i Rumî, Temim ed- Darî gibi adını duyduğumuz ehl- i kitap mensupları vardı. Ancak, bunların sayısı çok azdı. Bu iki dinin mensupları genellikle İslam'a muhalefet yolunu tercih etmişlerdir.

Tabiinin önemli müçtehid ve müfessirlerinden Mukatil b. Süleyman'dan rivayet edildiğine göre, Yahudi ve Hristiyanlar hakkında inen şu gelecek ayetler, konumuzla ilgilidir:¹⁷⁶

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ
وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

*“Allah'a verdikleri ahdi pekiştirilmesinden sonra bozanlar, Allah'ın korunmasını emrettiği şeyleri koruyanlar ve yeryüzünde (dinde, imanda) fesat çıkaranlar var ya işte lanet onlarıdır. Yurdun kötüsü de (cehennem) onlarıdır.”*¹⁷⁷

Onlar (Yahudiler ve Hristiyanlar) Allah'a verdikleri ahdi (iman ve dini) bozmuşlardır. Peki Allah'a vermiş oldukları ahit nedir? Bu, öncelikle Allah'a şirk koşmamaktır. Onlar Allah'a şirk koşmuşlardır. Yeryüzünde, dinde fesat çıkarmışlardır. Allah'ın emri olan akrabalık ve din kardeşliği bağlarını koparmışlardır. Yani onlar böylece Allah'a vermiş oldukları sözden dönmüşlerdir. Allah'ın göndermiş olduğu peygamberine muhalefet etmişlerdir. Küfürle, nifakla yeryüzünde, dinde,

¹⁷⁶ Çetiner, a.g.e., c. II, s. 524.

¹⁷⁷ Ra'd, 13/ 25.

imanda fesat çıkarmışlardır. Dolayısıyla Allah'ın korunmasını emrettiği şeyleri terk ederek, onun rahmetinden uzaklaşmışlardır.¹⁷⁸

Yahudi ve Hristiyanların bu ahdi bozmalarından kasıt, peygamberleri tanrılaştırmaları da olabilir. Çünkü Yahudiler “Üzeyr (a.s.) Allah'ın oğludur.” Hristiyanlar ise “İsa (a.s.) Allah'ın oğludur.” demişlerdir.”¹⁷⁹ Dolayısıyla onlar, Mekkeli İslam muhalifleri gibi yaratılanları tanrılaştırarak Allah'a şirk koşmuşlar ve bir tür putperest olmuşlardır.

Ehl- i kitap mensubuyken Müslüman olan Abdullah b. Selam gibi bazı Yahudiler, Tevrat'ta Rahman kelimesi çok geçmesine rağmen, Kur'an'da geçmemesini garipsemişler ve bunu Efendimize (s.a.v.) bildirmişlerdir. Bunun üzerine de şu ayet nazil olmuştur:

*“De ki: (Rabbinizi) ister Allah diye çağırın ister Rahman diye çağırın. Hangisiyle çağırırsanız çağırın. Nihayet (Rahman ve benzerleri) en güzel isimler onundur.”*¹⁸⁰

Bu ayeti duyan Kureyş müşrikleri: “Muhammed'e ne oluyor? Önceleri tek ilaha çağırıyordu. Şimdi iki ilaha çağırıyor. Allah ve Rahman. Vallahi biz Rahman diye sadece Yemâme'de ki (Müseylemetü'l- Kezzâb) Rahman'ı biliriz.” diye tepki göstermişlerdi. Bunun akabinde şu ayet nazil olmuştur:

*“İnkâr edenler, seni görünce ancak (dine düşman olduklarından) alaya alırlar. ‘Bu mu ilahlarımızı diline dolayan?’ derler. Halbuki kendileri Rahman'ın kitabını inkâr ederler.”*¹⁸¹

Diğer yandan; Rahman kelimesinin ayetlerde yer alması sonucu ehl- i kitap mensubuyken Müslüman olanlar buna sevindiler. Onların bu durumlarından dolayı da Yüce Allah şöyle bir ayet indirdi:¹⁸²

وَالَّذِينَ اتَّيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ
اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَاب

¹⁷⁸ Taberî, a.g.e., c. XVI, s. 428., Kurtubî, a.g.e., c. IX, s. 314.

¹⁷⁹ Tevbe, 9/ 30.

¹⁸⁰ İsrâ, 17/ 110.

¹⁸¹ Enbiyâ, 21/ 36.

¹⁸² Çetiner, a.g.e., c. II, s.528.

“Kendilerine (daha önce) kitap verdiğimiz (bazı) kimseler, sana indirilen Kur’ân ile sevinirler. Fakat (sana muhalefet eden) gruplardan, onun bir kısmını inkâr edenler de vardır. De ki: ‘Ben ancak Allah’a kulluk etmek ve O’na ortak koşturmakla emrolundum. Ben yalnız O’na (peygamberleri ilahlaştırarak) çağırıyorum ve dönüşüm de yalnız O’nadır.’”¹⁸³

Evet, kâfirler, Peygamberin (s.a.v.) önce Allah dediği yaratıcıya sonra Rahman demesini şaşkınlıkla karşıladılar. Onlar, Rasulullah’ın (s.a.v.) Rahman kelimesiyle başka bir ilahı kastetmiş olduğunu düşünmüşlerdi. Bundan dolayı “Muhammed bizi tek ilaha çağırıyorken, şimdi ne oldu da yeni bir ilah çıkardı?” diyerek tepki göstermişlerdi. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi cehaletin, kuru inadın insanı götüreceği yol, ancak budur.

İnkâr edenlerin aksine, ehl- i kitap mensubuyken Müslüman olanlar ise, Rahman isminin Cenab-ı Allah’a ait olduğunu, dolayısıyla hangi güzel isimle telaffuz edilirse edilsin bir fark olmadığını, çünkü en güzel isimlerin Allah’a ait olduğunu bildiklerinden buna ferahlayıp mutlu oldular. Aynı hadisenin iki grupta farklı tepkilere neden olması bize gösteriyor ki; İslam’ı anlamak idrak meselesidir. Konuya doğru yaklaşırsan doğrulara iletir.

Ehl- i kitap mevzusuna dönecek olursak, onlar ayetin tabiriyle (peygamberlerden ve kitaplardan) bir kısmını kabul ederken, bir kısmını da inkâr etmişlerdir. Kendilerine gönderilen peygamberleri kabul ederlerken, Hz. Muhammed’i inkâr ederek ona muhalefet etmişlerdir. Kendi kutsal kitaplarını vahiy olarak kabul ederken Kur’ân’ı inkâr etmişlerdir. Çok azı hakikatin peşinde olduğundan, son peygambere iman etmişken geneli inkâr ve muhalefet yolunu tercih etmişlerdir.

Rivayete göre; Yemenli bir papazla görüşen Resulullah (s.a.v.); kendisine, “Benim peygamber olduğumu İncil’de buluyor musun?” diye sorunca papaz, “Hayır.” diye cevap verince yüce Allah şu ayeti indirmiştir:¹⁸⁴

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْنَا مُرْسَلَاتٌ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ

¹⁸³ Ra’d, 13/ 36.

¹⁸⁴ Çetiner, a.g.e., c. II, s. 529.

“(Ehl-i Kitap’tan) İnkâr edenler: ‘Sen peygamber değilsin.’ diyorlar. De ki: ‘Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah ve bir de yanında kitap bilgisi bulunanlar yeter.’”¹⁸⁵

Dolayısıyla her ne kadar bu papaz Hz. Muhammed’e “Sen peygamber değilsin, yani, sen yalancısın.” demeye getirse de, Yüce Allah onu şahitlerin en şerefliyiyle kendi şahitliğini ortaya koyarak şereflendiriyordu. Bununla birlikte hak ve hakikat taraftarı ehl- i kitap mensupları da, bu konuda senin vasıflarını bilmekte ve sana inanarak seni doğrulamış ve şahit olmuş oluyorlardı. Burada yeri gelmişken ifade etmekte fayda olan bir mevzu da Ra’d suresinin Mekkî olmasına karşı Medine de vücut bulmuş meseleleri barındırması, akla bir soru getirebilir. Ancak sure her ne kadar Mekkî olsa da ehl- i kitapla alakalı zikredilen ayetler, Medine’de inmiş, Medenî ayetlerdir. Bu durum İbrâhim suresi için de geçerlidir.¹⁸⁶

Ehl- i kitabın muhalefetiyle ilgili ele alacağımız son ayet ise, İbrâhim Suresi’nin ilk ayetidir. Müçtehid ve müfessir sahabelerden Abdullah b. Abbas’tan rivayet edildiğine göre; Hz. Peygamber (s.a.v.) risaletle görevlendirilmeden önce, bir kavim Hz. İsa’yı (a.s.) Peygamber kabul ederken, bir kavim onu inkâr etti. Ne zaman ki Hz. Muhammed risaletle görevlendi, bu sefer Hz. İsa’yı Peygamber kabul edenler onu inkâr ettiler. Hz. İsa’yı inkâr edenler ise, ona iman ettiler. Konuyla ilgili ayet şöyledir.¹⁸⁷

الرَّٰۤا۟ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

“Elif. Lâm. Râ. Bu Kur’ân, Rablerinin izniyle insanları karanlıklardan aydınlığa, mutlak güç sahibi ve övgüye layık, Allah’ın yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz bir kitaptır.”¹⁸⁸

Bu kitap, sana sihirbaz, mecnun, kâhin, kazib diyen müşriklerin ve “Senin vasıflarını kitabımızda bulmuyoruz, dolayısıyla sen peygamber değilsin.” diyen ehl- i kitap mensuplarının iddialarının aksine mutlak güç kuvvet ve idare sahibi Allah’ın indirmesidir. İster Mekkeli müşrikler olsun, ister ehl- i kitap olsun sana “yalancı”

¹⁸⁵ Ra’d, 13/ 43.

¹⁸⁶ Razî, a.g.e., c. V, s. 62.

¹⁸⁷ Çetiner, a.g.e., c. II, s. 531.

¹⁸⁸ İbrâhim, 14/ 1.

diyenler varya, asıl yalancı ve sahtekârlar onlardır. Ayette Allah'ın dini anlatan nur kelimesinin tekil, onun dışındaki inançları anlatan zulumât kelimesinin çoğul olarak gelmesi, Allah'ın dininin tek doğru yol olduğu, onun dışındaki dinlerin ve inançların farklı ve birçok sapık yol olduğunu anlatmak içindir.

Yüce Allah dinine muhalefet edenleri, bu ayetin devamındaki ayette şöyle tehdit ediyordu:

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

*“Allah göklerde ve yerde ne varsa hepsinin gerçek sahibidir. Şiddetli azaptan dolayı vay kafirlerin haline”*¹⁸⁹

İnsan yapısı dinlerini, ideolojilerini Allah'ın dini önüne geçirenler, mutlaka şiddetli bir azaba uğratılacaklardır. İster kitap ehli olsun, ister Mekkeli müşrikler olsun Allah Rasulü'ne karşı çıkıp ona muhalefet edenler, kendilerini kendi elleriyle helak etmişlerdir. Bu konuda özellikle ele aldığımız ehl- i kitap mensuplarının hiçbir mazeretleri olmayacaktır. Çünkü onlar gerçekten Muhammed (s.a.v.) peygamberin vasıflarını çok iyi biliyorlardı. Ayette buyuruluyor ki;

*“Kendilerine kitap verdiklerimiz O'nu (Peygamber'i) kendi öz oğullarını tanıdıkları gibi (vasıflarıyla) tanırırlar.”*¹⁹⁰

İnsanın en yakından tanıdığı, vasıflarını bildiği kişi önce kendi çocuklarıdır. Bundan dolayı Allah “onların kendi oğullarını yakından tanıdıkları gibi senin vasıflarını bilirler.” Diyerek onların bu noktada cahil ve yanlış yolda olmadıklarını bizlere bildirmektedir. Öyleyse ehl- i kitabın iman etmeyip muhalefet etmeleri ancak onların kibir ve inatlarıyla açıklanır.

Bu konuyla ilgili, müfessirlerimizden merhum Elmalılı bu konuda şöyle der. “Hatta bundan önceki kitaplarda, kısaca Tevrat'ta ve İncil'de Muhammed'i (s.a.v.) haber veren ve müjdeleyen deliller vardır. Bunları hakkıyla bilen ve bilgisine sahip olup ta taassup ve arzularına uymayan insafli Ehli kitap alimleri de şahitlik ettiler.”¹⁹¹

Ehl- i kitabın muhalefetiyle ilgili son olarak şunları söylemek mümkündür:

¹⁸⁹ İbrâhim, 14/ 2.

¹⁹⁰ En 'âm, 6/ 20.

¹⁹¹ Yazır, a.g.e., c. V, s. 279.

Birincisi: Onların (istisnaları olmakla birlikte) geneli Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ve İslam' a muhalefet etmişlerdir.

İkincisi: Yahudiler genellikle içeriden ve sinsi bir muhalefet tarzı benimserken Hristiyanlarla da genellikle savaşların gölgesinde bir mücadele var olmuştur.

Üçüncüsü: Onlar son Peygamber hakkında bilgi sahibi olmalarına rağmen gerçekleri gizlemiş ve iman etmekten kaçınmışlardır.

Dördüncüsü: Onları inkara sürükleyen şeyin, taassup, inat, ırkçılık benzeri duygular olduğunu söylemek mümkündür.

2. İslam Muhalefetine Geçmiş Peygamberler Döneminden Örnekler

Yeryüzünde insanlık tarihiyle başlayan bir iman ve küfür savaşı mevcuttur. Bu savaşın kökü Hz. Âdem (a.s.) ile şeytana kadar dayanır. Dolayısıyla bu mücadele kıyamete kadar da devam edecektir. Çünkü iman ve teslimiyetin sembolü olan Hz. Âdem'in davası ile inkâr ve kibrin sembolü olan şeytanın davası birbirine zıt uçlardadır.

Yüce Allah, ne zaman dinini anlatması ve insanları doğru yola iletmesi için bir peygamber göndermişse, şeytan ve dostları da insanların doğru yola gelmelerini engellemek için gönderilen elçiler ve mensuplarıyla mücadele etmişlerdir.

İşte bu muhalefet ve mücadele ile karşı karşıya kalan ve bundan dolayı çok büyük sıkıntılar yaşayan Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ashabının sebatını artırmak için Kur'ân, önceki peygamberlerin yaşamış olduğu bu tarz muhalefetleri onlara bildirerek bu mücadelenin yeni olmadığını, dolayısıyla bu muhalefetin onları yıldırmamasını istemiştir. Biz de Ra'd ve İbrâhim Sureleri'ndeki bu misalleri kısaca ele almaya çalışacağız. Ele alacağımız ilk ayet Ra'd Suresi'nin otuzuncu ayetidir:

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِيَتْلُوا عَلَيْهِمُ الْآيَاتِ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَاب

“(Ey Muhammed!) böylece biz seni, kendilerinden önce nice ümmetlerin geçmiş olduğu bir ümmete gönderdik ki, onlar Rahman'ı inkâr ederken sana

*vahyettiğimizi kendilerine okuyasın. De ki: 'O, benim Rabbimdir. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. Ben yalnız O'na tevekkül ettim. Dönüşüm de yalnız O'nadır.'*¹⁹²

Müçtehid ve müfessir sahabelerden olan İbn-i Abbas'tan rivayet edildiğine göre bu ayet, Kureyş kâfirleri hakkında inmiştir. Resulullah (s.a.v.) onlara, "Rahman'a secde edin." deyince, Onlar, "Rahman da neymiş? Bize emrettiğin şeye secde eder miyiz?" demeleri üzerine bu ayet inmiştir.¹⁹³

Buradan anladığımız kadarıyla, Yüce Allah, önceden de peygamberler göndermiştir. Kureyş müşrikleri gibi onların da Allah'a itaate yaklaşmadıklarını görüyoruz. Nasıl ki peygamberler kardeşlerse, onların ümmetleri de kardeşirler. Aynı zamanda bunun tersini düşündüğümüzde, kâfirlerin ve İslam muhaliflerinin de dinde bir tür kardeş olduklarını, Allah'ın diniyle peygamberleriyle mücadelede aynı yolun yolcusu olduklarını görmekteyiz. Bunlara karşı özelde Resulullah (s.a.v.), genelde ise bütün Müslümanların Allah'ı Rabb bilip, yalnız ona güvenip yalnız ona tevekkül etmeleri gerekmektedir.

Bu konuyla ilgili önceki başlıklarda ele aldığımız şu ayeti de hatırlamakta fayda vardır.

*"Andolsun senden öncede nice peygamberler alaya alındıda ben inkâr edenlere bir süre (mühlet) verdim. Sonra da onları yakalayiverdim. Benim cezalandırmam nasılmış?"*¹⁹⁴

Hz. Muhammed'in ve ahabının tahkir edilip alaya alındığı, hor görüldüğü gibi, önceki peygamberlerin inkârcı kavimleri de kendilerine gönderilen peygamberleri alaya almışlardır. Dolayısıyla onlar da azaba uğratılmışlardır. İşte bunun gibi muhalefette yapılan fiil nasıl ortaksa, akıbet de ortak olacaktır. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) muhalefet eden ve ona karşı çıkıp onu alaya alanlar da cehennemle cezalandırılacaklardır.

Bu surelerde önceki peygamberlerden bize haber verilen kıssaların özellikle Hz. Musa üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. Bunun sebebinin ise, Hz. Musa'ya ümmet olduklarını iddia eden Yahudilerin ona muhalefetinden kaynaklandığını

¹⁹² Ra'd, 13/ 30.

¹⁹³ Vahidî, a.g.e., s. 273.

¹⁹⁴ Ra'd, 13/ 32.

düşünmekteyiz. Her ne kadar örnek verilen Peygamber Hz. Musa olsa da, mesaj bütün peygamberler ve ümmetleri içindir. Şimdi Hz. Musa ile ilgili ayetlere bakalım:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

“Andolsun Musa’ya da ‘kavmini karanlıklardan aydınlığa çıkar ve Allah’ın (geçmiş milletleri cezalandırdığı) günleri hatırlat’ diye ayetlerimizle (hakla) gönderdik. Şüphesiz bunda çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.”¹⁹⁵

Allah her peygamber gibi Hz. Musa’ya da kavmine delil ve mucizelerle göndermiş ki o kavmini küfür karanlığından iman aydınlığına çıkarsın. Nitekim bütün peygamberlerin gönderilme gayesi de budur. Hz. Muhammed de bu maksatla gönderilmiştir.

Hz. Musa’ya kendi kavmine kendilerinden öncekilerin haberinin verilmesi de böyledir. Burada Hz. Muhammed’e bunun anlatılmasında Yahudilere bir ta’riz vardır. Yani “Öncekiler de peygamberlerine muhalefet etmişlerdi. Biz onları hatalarına karşılık cezalandırdık. Bu uyarıyı peygamberiniz Musa’ya (a.s.) yaptık ki, onun kavmi de aynı hatalara düşmesin. Şimdi siz de Muhammed’e (s.a.v.) aynı muhalefeti ve karşı çıkmayı yapıyorsunuz. Bu yaptığınız size azap olarak geri dönecektir.” Ayetteki karanlıklardan kasıt küfür ve cehalet, aydınlıktan kasıt ise iman ve tevhiddir.¹⁹⁶

Devamında ki ayette ise şöyle buyrulur:

وَأَذَقْنَا لِقَوْمِهِ الْفِرْعَوْنَ نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ إِذْ أَنْجَيْنَاهُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكَ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدَّبُّونَ
أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

“Hani Musa kavmine: ‘Allah’ın size olan nimetini (vahyi, imanı, hak dini) anın. Hani O, sizi Firavun âlinden (tarafdarlarından) kurtarmıştı. Onlar sizi işkencenin en ağırına uğrattıyorlardı: Oğullarınızı boğazlayıp kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. İşte bunda size Rabbinizden büyük bir imtihan vardı.’ demişti.”¹⁹⁷

Sanki ayet: “Âl- i Firavun (putperest firavun tarafdarları) İsrail oğullarından doğan bütün erkek çocukları öldürürken Allah, Musa (a.s.) eliyle sizi bu büyük beladan

¹⁹⁵ İbrâhim, 14/ 5.

¹⁹⁶ Sâbûnî, a.g.e., c. II, s.84.

¹⁹⁷ İbrâhim, 14/ 6.

kurtarmıştı. Bu, Yüce Allah'ın size büyük bir lütfudur. Zira sizi kurtarmamış olsaydı, helak olurdu, soyunuzdan kimse kalmazdı". Tefsirciler şöyle der: "Erkeklerin öldürülmesinin sebebi, kâhinlerin Firavuna: 'Senin (devletini) saltanatını benî İsrail'den bir çocuk yıkacaktır.' demeleri üzerine Firavun, benî İsrail'den doğan bütün çocukların öldürülmesini emretmişti."¹⁹⁸ İşte Allah, "sizi böyle bir beladan kurtardığı halde, geçmişinizi unutup Firavun misali size gönderilen son Peygamberle mücadele içine girdiniz" diyordu. Bu ayetten şöyle bir mesaj da alabiliriz: "Ey Resul'üm! Biz bu milleti böyle beladan kurtarmamıza rağmen kendi peygamberlerine tam teslimiyet göstermediler, seninle de mücadele etmeleri seni üzmesin, zira onlar Allah'ın kendilerine vermiş olduğu lütfu çok çabuk untabilen bir millettir."

Bu konuyla ilgili son ayet ise şu şekildedir:

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ

*"Musa (onlara) şöyle söyledi: 'Siz ve yeryüzünde bulunanların hepsi nankörlük etseniz de gerçek şu ki, Allah her bakımından sınırsız zengindir (sizin ibadetinize ihtiyacı yoktur). Hem övgüye layık olandır.'"*¹⁹⁹

Bu ayetten de şu mesajları anlamak mümkündür: İster Hz. Musa kavminin, ister başka bir kavmin Allah'a, Peygamberine ve dinine ya da Müslümanlara düşmanlık yapması ne Yüce Allah'a zarar verir, ne de O'ndan bir şey eksiltir. Kul ibadet edince, kendi faydası için bunu yapmış olur. İnkâr edince de kendi zararına bunu yapar. Böylelikle ister Yahudiler olsun, ister Kureyş kâfirleri olsun, bu dinle mücadele etmeleri sadece kendilerinin zararına, azaba duçar olmalarına sebeptir. Her şeyden müstağni olan Allah'a hiçbir şekilde zarar veremezler.

Sonuç olarak, önceki peygamber kıssalarından İslam muhalefetiyle ilgili mesajları şöyle sıralayabiliriz:

Birincisi: Yüce Allah, peygamberleri vasıtasıyla insanları küfür ve cehalet karanlığından, iman ve hidayet aydınlığına iletmek istemiştir. Dolayısıyla insanlar için nübüvvet müessesesi O'nun rahmetinin bir tecellisidir.

¹⁹⁸ Sâbûnî, a.g.e., c. II, s. 84.

¹⁹⁹ İbrâhim, 14/ 8.

İkincisi: Yüce Allah'ın kimsenin imanına, ibadetine, kulluğuna ihtiyaç duymaz. Dinine muhalefet edenler, sadece kendi ahiretlerini mahvederler.

Üçüncüsü: Geçmiş peygamberlere muhalefet edenlerin kıssalarını ve akıbetlerini anlatmak; insanların aynı hatalara düşmemeleri içindir.

Dördüncüsü: Başta peygamberlik olmak üzere, Allah'ın vermiş olduğu nimetlere karşı mücadele ederek o nimetlere nankörlük etmemelerini ister.

Beşincisi: İslam'a, Peygamberlere ve Müslümanlara muhalefet her devirde var olmuş ve kıyamete kadar var olmaya devam edecektir.

Altıncısı: Cenab-ı Hak böylece peygamberini ve müminleri bu tarz muhalefetlere karşı bilgilendirip onların sabır ve sebat sahibi olmalarını ister ve onları teselli eder.

3. Dine Muhalefet Açısından Mümin ve Kâfir Mukayesesi

İslam muhalefeti açısından ele aldığımız Ra'd ve İbrâhim surelerinin bazı ayetlerinde Yüce Allah, imanın ne kadar büyük bir nimet, küfrün ise ne kadar büyük bir musibet olduğunu, müminin övgüye, kafirin yergiye layık olduğu açıklanır. Bununla ilgili birkaç ayet de şöyledir:

﴿أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّ مَا نُزِّلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ﴾

*“Rabbinden sana indirilenin hak olduğunu bilen kimse, (onu bilmeyen) kör gibi olur mu? (Bunu) ancak akıl sahipleri anlar.”*²⁰⁰

Bu ayetin sebab-i nüzulü ile ilgili, Ebû Cehil ile Hz. Ömer, Ebû Cehil ile Hz. Hamza, Ebû Cehil ile Ammar b. Yâsir olmak üzere üç görüş vardır.²⁰¹

Yani Hz. Peygamber'in, vahyin, İslam'ın hak olduğunu bilen ile, bunun yalan (hakikatsiz) olduğunu söyleyen hiçbir olur mu? Yani müminlerin gözleri basiretleri açık iken, kafirler hakikate karşı kördürler. Allah için kişinin değeri imanı ile orantılıdır. Dünyevi servet ve şöhretiyle değil. Kişiyi Yüce Allah indinde aziz ve saygın kılan kalp gözünü açıp hakikatleri görmesidir. Konumuzla ilgili olarak bu ayetin devamındaki ayet de şöyledir:

²⁰⁰ Ra'd, 13/ 19.

²⁰¹ Yazır, a.g.e., c. V, ss. 257- 258.

الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْفُضُونَ الْمِيثَاقَ

“Onlar (müminler) Allah’a verdikleri (iman ve İslam ile ilgili) sözü yerine getiren ve bu sözleşmeyi bozmayanlardır.”²⁰²

Müminler Allah’a vermiş olduğu iman sözlerini bozmazlar. Allah’a şirk koşmaz, onun ne zatında ne de sıfatlarında ortakların olduğuna inanmazlar. Dolayısıyla muvahhittirler. Kâfirler ise, Allah’a şirk koşan, ona zatında sıfatlarında ortaklara yer veren müşriklerdirler. Bir sonraki ayette ise Yüce Allah aynı konuda şöyle der:

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا آمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ

“Onlar(müminler) Allah’ın riâyet edilmesini emrettiği haklara (hükümlere) riâyet eden, Rablerine saygı besleyen ve (sonucu) kötü hesaptan korkanlardır.”²⁰³

İman edenler, Allah’ın kendilerinden riâyet etmelerini istediği haklara riâyet edenlerdir. Bu haklar ile ilgili Hamdi Yazır şöyle der:

“Peygamberlerin varisleri olan âlimlerin, yakınların ve akrabaların, komşunun ve bütün mü’minlerin, hatta zimmeti bulunan bütün insanların ve kedisine, tavuğuna varıncaya kadar herhangi bir hakkı geçmiş olan canlılar, belki bitkiler ve eşyanın haklarına riâyet konuları hep buraya dâhidir.”²⁰⁴ Demek mümin ilişki içerisinde olduğu bütün çevresine karşı bir sorumluluk hissedip bu hakları korumayı görev bilendir. Çünkü Allah’a iman eder ve yarın Allah’ın huzurunda hesap vereceğine inanır. Ama kâfirin böyle bir kaygısı yoktur. O, hesap kaygısı taşımadığı için, bu tarz sorumluluklar taşımaz, dolayısıyla ondan böyle haklara riâyet etmesi beklenmez. Çünkü o öncelikle kendisini yoktan yaratan, büyüten, besleyen, her türlü nimeti veren yaratıcısını inkâr etmekle, en büyük riâyetsizliği ortaya koymuştur. Dolayısıyla yaratanın hakkına riâyet etmeyen yaratılanın hakkına riâyet etmesini beklemek doğru olmaz.

Bu konuyla ilgili başka bir ayet ise şu şekildedir:

يُنَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

²⁰² Ra’d, 13/ 20.

²⁰³ Ra’d, 13/ 21.

²⁰⁴ Yazır, a.g.e., c. V, s. 258.

“Allah, iman edenleri, hem dünya hayatında, hem de ahirette sağlam bir sözle sabit tutar. Zalimleri ise (inkârlarından dolayı) saptırır. Allah dilediğini yapar.”²⁰⁵

Buradaki “sağlam bir sözden” kasıt, genellikle tevhit olarak anlaşılmıştır.²⁰⁶ Mümin Allah’tan başka ilah olmadığına, onun dininin, peygamberinin hakk olduğuna inanır. Böyle inandığı için, Allah onu tevhid akidesi üzerinde sabit tutup ahirette cennete girmesine, kafir ise bunları inkâr ettiği için bu dünyada dalalette ahirette ise cehenneme girmesine yol açmaktadır. En önemlisi; mümin Allah’ın koruması altındayken, kâfir imansızlıkla bu korumadan mahrumdur.

Mümin ve kafir mukayesesini ile özet olarak şunları söylemek mümkündür:

- Müminin kalp gözü açıktır. Bundan dolayı manevi dünyası aydınlık iken, kâfirin kalp gözü kapalıdır, o manevi bir körlük içerisindedir.

- Mümin Allah’a verdiği sözü tutan, ona yeryüzünde ortak koşmayan bir insan iken kâfir Allah’a verdiği sözü bozan ve O’na ortaklar koşandır.

- Mümin Allah’ın riâyet etmesini istediği bütün emirlere, haklara riâyet edendir. Çevresindeki her şeye karşı sorumluluk içerisindedir. Kâfir bu haklara riâyet etmeyendir.

- Mümin rabbine sevgi besleyip ondan korkar. Kâfir ise rabbine düşmandır ve ondan korkmayandır.

- Mümin ahirete ve hesaba inanıp, buna göre yaşarken; kâfir ahireti ve hesabı reddedip istediği gibi yaşayandır.

- Mümin Allah’ı peygamberlerini ve mümin kardeşlerini seven bunlarla birlikte olan, kafir ise Allah’a peygamberlere ve müminlere düşman olup bunlara karşı muhalefet içerisinde olandır.

²⁰⁵ *İbrâhim*, 14/ 27.

²⁰⁶ Taberî, *a.g.e.*, c. XVI, s. 589., Kurtubî, *a.g.e.*, c. IX, ss. 362- 363.

SONUÇ

Ra'd ve İbrâhim surelerinde Allah'a, Peygamberine, Kur'ân'a ve müminlere karşı çıkıp muhalefet edilmesiyle ilgili birçok sebep görmekteyiz. İslam muhalifleri, öncelikle bu dinin ilah anlayışı; kendi ilah anlayışlarından farklı olduğu için muhalefet etmişlerdir. Çünkü İslam zatında ve sıfatlarında ortak kabul etmeyen tek bir ilahın varlığını savunurken özellikle Mekkeli İslam karşıtları, bir ilahın her şeye güç yetiremeyeceğini düşündükleri için yetkileri bölüştürülmüş her birinin farklı görevlerinin olduğu müşrik ilahlar anlayışını savunmaktaydılar.

Onlara göre; tek bir ilahın bütün kâinatı yönetebilmesi düşüncesi, kesinlikle mümkün olamayacak, akıldan uzak bir düşünceydi. Bundan dolayı Resulullah onları tek bir ilaha çağırınca bu kadar ilahın bütün işleri idare edemeyeceğini dile getirerek bunu kabul etmemişlerdir.

İslam düşmanları, her birine farklı görevler verdikleri farklı putlara uluhiyet nisbet ettikleri için haliyle ilah tasavvurları manevi bir ilahtan maddi bir ilaha evrilmişti. Kendisine Allah'tan bahsedilen bir putperest, "Allah'ın altından mı? gümüşten mi? demirden mi? bakırdan mı?" olduğunu sorarak bu düşüncenin en bariz bir delili olmuştu. Onlar inanacakları ilahı görmek dokunmak ve nasıl bir madenden yapılmış olduğunu bilmek istiyorlardı.

Bu yüzden de görünmeyen tek Allah inancına karşı çıkıyorlardı. Putlar onların hayatlarının her yerindeydi. Bir işe başlarken, bir zafer elde etmek isterlerken putları anıyorlar, onlardan yardım istiyorlar ve onlara sığınıyorlardı. Yine onlar, putlar huzurunda ezlâm okları çekerek putların herhangi bir mesele hakkındaki düşüncelerini öğrenmek, onlardan yardım almak isterlerdi. Oysa İslam, Allah'tan başka bir şeyi tanrılaştırarak ondan yardım istemeyi yasaklıyordu. Kur'ân ise Allah'tan başkasını tanrılaştırarak ondan istenilen şeyin, kuyu başında bekleyip eli suya yetişmediği halde yetişsin diye elini suya uzatan kişiye benzetiyordu. Oysa bu durumda suya uzatılan elin suya ulaşması imkânsızdı. Onların putlardan yardım istemesi de İslamla çatışıyordu.

Yüce Allah İslam karşıtlarının ilah anlayışlarını eleştirirken bazen soru sorarak onların dikkatlerini çekmeye çalışmıştır. Mesela İslam muhaliflerinin Allah'ın her şeyi yarattığını kabul etmelerine rağmen, neden putlara taptığını sorguluyordu. Yine Allah,

putlar ile Allah arasında bir mukayese yapmalarını istiyorlardı. Örneğin Allah yaratan, ilmiyle her şeyi kuşatan, her şeyden haberdar olan, her şeye güç yetirebilen, rızık veren bir ilahken, putlardan bu vasıflardan herhangi birisine sahip olan var mı? Diyordu. Ancak putperestler uluhiyet ve rububiyet sıfatlarını bilmemeden, bazen inat, bazen de dünyevi kaygılardan dolayı tek Allah'a inanmayı reddediyorlar ve bunun sonucu olarak Allah'ın diniyle mücadele yolunu seçiyorlardı. İlah anlayışının sebep olduğu İslam düşmanlığı ve muhalefeti Müslümanlar ile müşriklerin aralarındaki en büyük problemlerin başında gelmektedir.

İslam karşıtlarını İslam'a muhalefet etmeye iten ve bu dini reddetmelerine sebep olan bir diğer anlayış ise, Müslümanların iman ettiği, onların inanmadığı ahiret anlayışı ve yeniden dirilişti. Müslümanlar ölümden sonra her şeyin hesabını verecekleri ebedi bir hayatın varlığını savunurlarken, kâfirler kendilerini öldüren şeyin Allah değil zaman (dehr) olduğunu söylüyorlar, dolayısıyla insanın öldükten sonra dirilmesinin mümkün olmadığını iddia ediyorlardı. Bu yüzden, ahireti, sıratı, hesabı mizanı cenneti cehennemi kısacası Müslümanların ölümden sonrası için iman ettikleri bütün kavramları reddetmekteydiler. Bir ilah anlayışından sonra, bu iki inanç grubunu karşı karşıya getiren en önemli sebeplerden birisi de ahiret meselesidir.

Onlar, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) yalancı diyerek, onun Allah adına yalan söylediğini, Allah'a iftira eden bir sahtekâr olduğunu, insanı kabilesinden, eşleri birbirinden, kardeşi kardeşten, evladı anne babasından ayıracak kadar tesirli bir söze (sihre) sahip olduğunu ifade ederek de ona ve İslam'a muhalefet etmişlerdir.

Bazen Resulullah'tan farklı mucizeler isteyerek de yeni dine karşı çıkıyorlardı. Eğer onların kendisine iman etmesini istiyorsa (Mekke dağlarını üstlerinden çekip almasını, Mekke'yi ziraat yapmaya elverişli bir yer haline getirmesini, yolculuklarının mesafesini kısaltmasını) talep etmişlerdi. Yüce Allah ise, bu tarz taleplerin önceki peygamberlere de yapıldığını, istedikleri mucizeler gerçekleştiğinde ise "bu bir sihirdir" diyerek inkâra devam ettiklerini, ayrıca mucizeyi yaratanın Allah olduğunu, müşrikler her isteyince değil, Allah isteyince mucizenin gerçekleşebileceğini, ayrıca peygamberlerin görevlerinin her an mucize göstermek değil tebliğ olduğunu açıklayarak onların bu tarz taleplerini reddetmiştir.

İslamla mücadele de her yola tevessül eden Mekke müşrikleri, Allah'ın ayetlerine, peygamberine ve müminlere tuzaklar kurarak da muhalefetin başka tarzını ortaya koymuş oluyordular.

Dine yapılan bir diğer muhalefet tarzı ise; Peygamber (s.a.v.) ve Müslümanlarla alay etmektir, onlar İslam'la ve mensuplarıyla alay ederek onları küçük görerek karşı çıkmalarıydı. Muhalefet ile ilgili Rasulullah'ı (s.a.v.) kendi atalarının dinlerine, medeniyetlerine çağırmaları da zikredilmesi gereken bir başka husustur.

İslam'a muhalefet eden Mekkeli müşriklerin yanı sıra Medine'ye hicretten sonra bazı sebeplerle ehl-i kitap mensuplarının muhalefeti de buna eklenmişti. Yahudiler özellikle Rasulullah'ın birden fazla evliliğinin dillerine dolayarak onun peygamber olmadığını iddia ediyorlardı. Yahudiler Medine'de Müslümanlarla birlikte yaşadıkları için alttan alta münafıklarla iş birliği yaparak gizli, sinsi bir muhalefet tarzını benimsemişlerdi. Bazen Mekkeli müşrikleri Müslümanlarla savaşa iştahlandırmaya çalışırken, bazen de Medineli münafıkları İslam'a muhalefete teşvik ediyorlardı.

Medine'de Hristiyanlar da İslam'a muhalefet ettiler. Medine dönemi sonlarına doğru, Bizans'la yapılan savaşlar sırasında bu muhalefetini ortaya koydular.

Yüce Allah, İslam düşmanlarının muhalefetlerinin yeni ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dönemiyle sınırlı olmadığını önceki peygamberlerin hayatlarına işaret ederek açıklamıştır. Böylece Kur'an'da Müslümanları sabır ve teselli, kafirleri tehdit ettiği kıssalara yer vermiştir.

KAYNAKÇA

- ABDULBÂKÎ, M. Fuâd, *el- Mu'cemu'l- Müfrehes*, çev., Mahmud Çanga, İstanbul 2007.
- ALPER, Hülya, "Tevfik", *DİA*, c. XXXI, İstanbul 2012, ss. 8- 9.
- APAK, Adem, *İslam Tarihi*, I- IV, Ensar Yayıncılık, İstanbul 2013.
- ATASOY, İhsan vd., *Sahabiler Ansiklopedisi*, I- II, Nesil Yayınları, İstanbul 2012.
- BATUK, Cengiz, "Nemrud", *DİA*, c. XXXII, İstanbul 2006, ss. 555- 556.
- BULUT, Halil İbrahim, "Mucize", *DİA*, c. XXX, İstanbul 2005, ss. 352- 356.
- CİLACI, Osman, "Dua", *DİA*, c. IX, İstanbul 1994, ss. 536- 539.
- ÇAĞRICI, Mustafa, "Hak", *DİA*, c. XV, İstanbul 1997, s. 151.
- ÇAĞRICI, Mustafa, "İstihza", *DİA*, c. XXIII, İstanbul 2001, ss. 347- 348.
- ÇETİNER, Bedreddin, *Esbâb-ı Nüzûl*, I- II, Çağrı Yayınları, İstanbul 2019.
- DERVEZE, İzzet, *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, I- II, Çev., Mehmet Yolcu, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2012.
- GÖLCÜK, Şerafettin, "Rızık", *DİA*, c. XXXV, İstanbul 2008, ss. 73- 74.
- GÜÇ, Ahmet, "Put", *DİA*, c. XXXIV, İstanbul 2007, ss. 364-365.
- HAMİDULLAH, Muhammed, *İslam Peygamberi*, I- II, çev., Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul 2015.
- HARMAN, Ömer Faruk, "Firavun", *DİA*, c. XIII, İstanbul 1996, ss. 121- 122.
- HİLALÎ, Selim b. İd – NASR, Muhammed b. Musa, *El- İsti'âb fi Beyâni'l- Esbâb*, I- IV, Çev., İshak Doğan, Beka Yayıncılık, İstanbul 2017.
- İŞİK, Emin, "İbrâhîm Sûresi", *DİA*, c. XXI, İstanbul 2000, ss. 351- 352.
- İBN-İ FARİS, Ahmed, *Mücmelü'l- Luğa*, Dâru İhyâi't- Turâsi'l- Arabiyye, Beyrut 2005.
- İBN-İ HİŞAM, Abdulmelik, *Es- Siretü'n- Nebeviyye*, I- IV, çev., Abdulvehhab Öztürk, Kahraman yayınları, İstanbul 2014.
- İBN-İ KESİR, İsmail b. Ömer, *Tefsîru'l- Kur'ân*, I- VIII, Dâru't- Tayyibeti li'n- Neşri ve't- Turâs, Riyad 1999.
- İSFAHANÎ, Râğıb, *Müfredât*, çev., Yusuf Türker, Pınar Yayınları, İstanbul 2018.
- KÂDÎ, Abdulfettâh, *Esbâb- ı Nüzûl*, çev., Salih Akdemir, Fecr Yayıncılık, Ankara 2018.
- KARAMAN, Hayreddin vd., *Kuran Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, I- V, DİB Yayınları, Ankara 2014.
- KURTUBÎ, Muhammed b. Ahmed, *Câmi'u'l- Ahkâmi'l- Kur'ân*, I- XX, Dâru'l- Kütübi'l- Mısriyye, Kahire 1964.

- MAHALLÎ, Muhammed b. Abdullah- SUYUTÎ, Abdurrahman b. Ebî Bekr, *Lübbü't-Tefâsîr*, Seyda Yayınları, Diyarbakır 2016.
- NESEFÎ, Abdullah b. Ahmed, *Medâriku't- Tenzîl ve Hakâiku't- Te'vîl*, I- II, Mektebetü'l- Asriyye, Sayda 2014.
- RAZÎ, Muhammed b. Ömer, *Mefâtihu'l- Ğayb*, I- XI, Dâru'l- Fikr, Beyrut 2005.
- Muhammed Rıza, *Muhammed*, Daru'l- Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut 2014.
- SÂBÛNÎ, Muhammed Ali, *Savfetü't- Tefâsîr*, I- III, Dâru'l- Fikr, Beyrut 2001.
- SARICIK, Murat, *Hiz. Muhammedin Çağrısı- Medine Dönemi-*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta 2016.
- SARICIK, Murat, *Hiz. Muhammedin Çağrısı- Mekke Dönemi-*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta 2016.
- SARICIK, Murat, *İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta 2016.
- SARIÇAM, İbrahim, *Hiz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2015.
- SEMERKANDÎ, Nasr b. Muhammed, *Bahru'l- Ulûm*, I- III, Dâru'l- Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut 1993.
- SURUÇ, Salih, *Peygamberimizin Hayatı*, I- II, Nesil Yayınları, İstanbul 2015.
- TABERÎ, Muhammed b. Cerîr, *Câmi'ul- Beyân*, I- XXIV, Dâru't- Terbiyeti ve't- Turâs, Mekke ty.
- TOPALOĞLU, Bekir, "Âhiret", *DİA*, c. I, İstanbul 1988, ss. 543- 548.
- TOPALOĞLU, Bekir, "Kahhar", *DİA*, c. XXIV, İstanbul 2001, ss. 169- 170.
- TOPALOĞLU, Bekir, "Kebîr", *DİA*, c. XXV, Ankara 2002, s. 162.
- TOPALOĞLU, Bekir, "Mekr", *DİA*, c. XXVIII, Ankara 2003, ss. 580- 581.
- TOPALOĞLU, Bekir, "Müteâlî", *DİA*, c. XXXII, İstanbul 2006, ss. 181- 182.
- TOPALOĞLU, Bekir, "Rab", *DİA*, c. XXXIV, İstanbul 2007, s. 373.
- VAHİDÎ, Ali b. Ahmed, *Esbâb-ı Nüzûl*, çev., Necati Tetik- Necdet Çağıl, İhtar Yayıncılık, İstanbul 1997.
- YAŞAROĞLU, M. Kâmil, "Nasr Sûresi", *DİA*, c. XXXII, ss. 416- 417.
- YAŞAROĞLU, M. Kâmil, "Ra'd Sûresi", *DİA*, c. XXXIV, İstanbul 2007, ss. 384-385.
- YAVUZ, Yusuf Şevki- ÇETİN, Abdurrahman, "Âyet", *DİA*, c. IV, İstanbul 1991, ss. 242- 244.
- YAVUZ, Yusuf Şevki, "İlah", *DİA*, c. XXII, İstanbul 2000, s. 64.
- YAZIR, Hamdi, *Hak Dini Kurân Dili*, I- X, sad., Kasım Yayla, Merve Yayınları, İstanbul 2012.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Ad ve Soyad : Hakan AYBUĞA

Eğitim Durumu:

Lise : Iğdır Anadolu İmam Hatip Lisesi

Lisans : Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yüksek Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

Yabancı Dil Düzeyi:

Arapça: Orta Düzey